

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
**«ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»**
(17-18 жовтня 2014 року)

УДК 340.15(477)(063)
ББК 67.9(4Укр)я43
П 76

Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України.

П 76 Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 17-18 жовтня 2014 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. – 120 с.
ISBN 978-617-7041-71-5

У збірнику представлені матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України». Розглядаються загальні питання історії та теорії держави та права, філософії права, конституційного та муніципального права, міжнародного публічного та приватного права, цивільного, господарського права та процесу, права інтелектуальної власності, сімейного, житлового, адміністративного права та процесу, фінансового, інформаційного права, а також питання кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться юридичною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 340.15(477)(063)
ББК 67.9(4Укр)я43

ЗМІСТ

ІСТОРИЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Валуков О.Г. АБСОЛЮТНА МОНАРХІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ.....	6
Настасяк І.Ю. ВИХІДНІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «СИСТЕМА» (В КОНТЕКСТІ ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)	10
Урсуляк О.В. ВІДНОВЛЕННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ АВСТРІЇ 1867 РОКУ ТА ЙОГО ПРАВОВИЙ СТАТУС НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ	13
Форкоф Д.О. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	16

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Акименко С.В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ.....	19
Тимошек О.М. ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ.....	24

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Андрущенко К.А. КОНЦЕПЦІЯ «MARGIN OF APPRECIATION» У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ	28
--	----

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Данильченко Т.М. ПРАВОВА ПРОБЛЕМА ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ТА БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ВИКОНАВЦІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ.....	32
Кравченко Т.С. ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПУ РОЗУМНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ.....	36
Фесенко Є.В. ЗАПОВІТ ПОДРУЖЖЯ.....	39

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Боровська Ю.О. ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАХИСТ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МАРКИ. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ	43
Годованик Б.О. ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ АВТОРСКОГО ПРАВА В УКРАИНЕ	46
Ковригин В.С. ЗАЩИТА И ОХРАНА АВТОРСКИХ ПРАВ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ	51
Слижук Д.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	53

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Барчук О.В., Письменна О.П. ПРАВОВІ ОСНОВИ УКЛАДЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБУ	58
--	----

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Кравчук В.О. ТИМЧАСОВЕ ЗУПИНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	63
Росильна О.В. ПРОБЛЕМИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	67
Савченко І.Ю. ТЕХНОПАРК ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ	70
Терещенко В.О. СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПІДПРИЄМНИЦТВО».....	73
Цокур В.В. НЕОБХОДИМОСТЬ ПРАВОВОГО УРЕГУЛИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ПРЕДОСТАВЛЕНИЮ УСЛУГ ВРЕМЕННОГО РАЗМЕЩЕНИЯ (ПРОЖИВАНИЯ) ПОСРЕДСТВОМ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ СРЕДСТВ РАЗМЕЩЕНИЯ	77

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Бирко А.В. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ В УКРАИНЕ	81
Качура О.А. ВІДМІННІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ВІД СУМІЖНИХ ПРОЦЕДУР	83

Мельник В.В.
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ..... 87

Трояновська Т.М.
УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО СПОРУ
У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТУ
ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ..... 90

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА,
СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ**

Аркад'єва К.О.
ПОНЯТТЯ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ 95

Баймурза Б.С.
ЗНАЧЕНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И СИСТЕМА
ПРОИЗВОДСТВА ПО УГОЛОВНЫМ ДЕЛАМ РАЗЛИЧНЫМИ
ОРГАНАМИ В ВЕЛИКОБРИТАНИИ 99

Удовик Я.В.
ПОНЯТТЯ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНА
ХАРАКТЕРИСТИКА ШАХРАЙСТВА..... 106

Шигуров А.В.
МЕХАНИЗМ ЗАЩИТЫ ПРАВ ТЯЖЕЛО БОЛЬНЫХ ОБВИНЯЕМЫХ
(ПОДОЗРЕВАЕМЫХ) ПО УПК УКРАИНЫ И РОССИИ 110

Шигурова Е.И.
СТАТУС ПОТЕРПЕВШЕГО ПО УПК УКРАИНЫ, ЭСТОНИИ, ЛАТВИИ..... 114

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Валюков О.Г.

студент,

Відкритий міжнародний Університет розвитку людини «Україна»

АБСОЛЮТНА МОНАРХІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

Розглядаючи державу як складний суспільний феномен, юридична наука віднайшла поняття, яке дає уявлення про основні характеристики тієї чи іншої держави, шляхи здійснення в ній державної влади. Таким поняттям є категорія «форми держави». Загальнотеоретична характеристика даної категорії не може бути повною без звернення до розкриття природи абсолютної монархії – явища суспільно-політичного життя, що через незначний рівень представленості в сучасному світі привертає невиправдано незначну увагу з боку вітчизняних учених.

Абсолютна монархія (від лат. *absolutus* – безумовний) – це форма державного правління, за якої вся повнота державної влади сконцентрована в руках глави держави (монарха), який у силу свого особливого статусу (первинність, спадковість владних повноважень, безстроковість і безвідповідальність) одноосібно володарює в державі. З точки зору загальної класифікації форм державного правління найважливіше значення мають юридичні ознаки абсолютної монархії, які можна назвати поряд з розглянутими її загальними рисами, а саме:

1. Монарх як джерело влади в державі. Суверенітет формально і фактично належить виключно йому, саме в його руках зосереджується вся повнота влади, що дає підстави вважати його наддержавною інституцією з необмеженою владою, компетенція якої не підлягає регламентації. «Монархічний принцип, – писав М. Коркунов, – вимагає, щоб у державі нічого не відбувалося проти і навіть поза волею монарха» [7, с. 258]. Влада монарха верховна, суверенна, не знає обмежень і поширюється на всі сфери державної діяльності. «Для традиційного суспільства, – слушно відзначає російський учений А. Медушевський, – правове закріплення

монархічного суверенітету відповідало фактичній ситуації абсолютистських держав» [9, с. 190].

2. Відсутність поділу державної влади на законодавчу, виконавчу й судову гілки. Цим пояснюється встановлення єдиновладдя (необмеженості влади): державна влада характеризується інституціональною, функціональною, суб'єктною (персональною) єдністю своїх органів, керівництво яких сконцентроване в руках глави держави – монарха. Він є єдиним верховним законодавцем, оскільки тільки за його волевиявленням нормативні приписи можуть набувати силу закону

3. Наявність розгалуженого бюрократичного апарату для здійснення державної політики, відповідального тільки перед монархом. При абсолютизмі держава досягає найвищого ступеня централізації, утворюються розгалужений бюрократичний апарат, регулярна армія й поліція. Підтвердження цьому, зокрема, є § 1043 в «Кутюми Бовезі» («Coutumes Beauvaisis») – записи звичаєвого права північно-східної частини Франції, зроблені в 1282 р. одним із найвідоміших французьких юристів Ф. Бомануаром. «Слід розуміти, що король є сувереном над усіма і на підставі свого права охороняє все своє королівство, в силу чого він може створити будь-які установи, які забажає, для загальної користі, і те, що він установлює, повинно дотримуватись».

4. Відсторонення народу від участі в управлінні загальнодержавними справами. Сам народ, який розглядається як об'єкт державно-владного впливу, зобов'язаний беззаперечно підкорюватися владі монарха, а відносини людини й держави опосередковуються через правовий стан підданства. Організаційних форм, за допомогою яких народ міг би безпосередньо приймати державно-владні рішення, не існує. Абсолютній монархії притаманна «повна безправність народу, відсутність будь-яких представницьких установ. Народовладдя обмежується участю у виборах його представницьких органів, які до того ж не мають самостійного політичного значення. Хоча справедливо назвати й окремі винятки. Так, у Стародавньому Римі в період принципату і навіть в епоху доміанату зберігався сенат, у феодалній Франції часів Людовіка XIV до 1673 р. функціонував паризький парламент, а в абсолютистській Англії центральними органами влади та управління були король, таємна рада і парламент, суттєву роль відігравало місцеве самоврядування

5. Загальною ознакою, як уже зазначалось, є те, що монарх не несе конкретної політичної і юридичної відповідальності за результати свого правління, а за помилки і зловживання в державному керівництві відповідають державні чиновники. Більше того, повна політична і юридична невідповідальність монарха при абсолютизмі доповнюється браком контролю за його верховною владою з боку суспільства. Ще на початку ХХ ст. О. Алексєєв писав, що «монарх у сучасній державі перестає бути Богом... Монарх – людина, яка законами країни покликана бути верховним державним органом. Він відрізняється від інших членів союзу не фізичними або духовними якостями, а лише властивостями юридичними, зумовленими тими повноваженнями, якими його наділяють основні закони країни.

Безвідповідальність монарха в наші дні не може бути пояснена за допомогою метаюридичних понять, а має знайти своє обґрунтування лише в тому положенні, яке займає монарх серед інших органів» [3, с. 10]. Відомий російський державознавець М. Коркунов, аналізуючи інститут невідповідальності монарха за Основними законами Російської імперії 1892 і 1906 років, цілком справедливо зазначав, що при абсолютизмі його безвідповідальність розуміється сама собою. ореол самодержця поширювався й на посадовців, якщо вони діяли згідно з волею монарха.

Водночас на окремих етапах розвитку і в конкретно-історичних умовах абсолютизму можуть бути властиві й інші риси, які не мають суттєвого значення, що є свідченням багатовекторності й багатофакторності політико-правового положення кожної країни. Тому окремі моделі історичних і сучасних абсолютних монархій належить досліджувати з урахуванням як загальних, так і специфічних ознак. Звичайно, у даному контексті найбільший інтерес викликають питання щодо сучасного стану абсолютних монархій і тенденцій їх розвитку.

Абсолютні монархії сьогодні збереглися здебільшого на арабському Сході. Із цього випливає, що причинами живучості такої форми правління є соціально-економічна база й відсутність гострих соціальних суперечностей. Зосередження різних видів монархій є насамперед Аравійський півострів, народи якого тільки в другій половині ХХ ст. стали складатися в нації й у силу цього сприйняли законодавче закріплення влади правлячих династій як цілком природне, історично виправдане явище. У зв'язку зі своєю патріархально-племінною свідомістю вони виходили з того, що

висування певного сімейства в лідери здійснювалося за згодою одноплемінників, а традиціоналістське сприйняття диктувало їм лояльність стосовно такого лідера. Стійкість монархій у цих країнах достатньою мірою кореспондується із суспільно-політичною свідомістю, культурно-історичною матрицею населення, що відповідає певному рівню їх соціально-політичного розвитку [2, с. 152].

На відміну від класичних феодальних монархій, збереження лояльності до монархічної надбудови на сучасному Сході зумовлено виваженою політикою, що провадиться правлячими родинами, особливо в соціальній сфері. Сучасну монархію від феодальної відрізняє те, що її зміст, як правило, визначається нормативними актами: конституціями або ж прирівняними до них конституційними законами, що на Сході називаються «нізамі» (арабською – «порядок», «дисципліна» або ж «система»). Однак вони виступають певним прикриттям, так званою сучасною оболонкою монархії, тому що походять від монарха, який виступає джерелом усієї влади в державі.

Список використаних джерел:

1. Автономов А. С. Конституционное (государственное) право зарубежных стран : учебник / под ред. А. С. Автономова / А. С. Автономов, В. А. Савицкий, А. И. Черкасов. – М. : Юриспруденция, 2001. – 400 с.
2. Александров И. А. Монархии персидского залива: этап модернизации / И. А. Александров. – М. : Дело и сервис, 2000. – 544 с.
3. Алексеев, А. С. Безответственность монарха и ответственность правительства / А. С. Алексеев. – М. : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1907. – 70 с.
4. Арановский К. В. Государственное право зарубежных стран : учебник для вузов / К. В. Арановский. – М. : Узд. группа «ФОРУМ» ; «ИНФРА-М», 1998. – 462 с.
5. Арбузкин А. М. Конституционное право зарубежных стран / А. М. Арбузкин. – М.: Юристь, 2004. – 666 с.
6. Гогаева А. Л. Способы формирования правительства (анализ зарубежного законодательства) / А. Л. Гогаева // Образование и право. – 2010. – № 6. – С. 170–181.
7. Коркунов Н. М. Лекции по общей теории права / авт. предисл. И. Ю. Козлихин. – науч. изд. [препринт.] / Н. М. Коркунов. – М. : Юрид. центр Пресс, 2003. – 430 с.
8. Коркунов Н. М. Русское государственное право. – Т. 1 : Введение и общая часть / Н. М. Коркунов. – Спб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1908. – 623 с.
9. Медушевский А. Н. Сравнительное конституционное право и политические институты : курс лекций / А. Н. Медушевский. – М. : ГУ ВШЭ, 2008. – 511 с.

Настасяк І.Ю.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та філософії права,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

**ВИХІДНІ АСПЕКТИ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «СИСТЕМА»
(В КОНТЕКСТІ ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ)**

Представники різних сфер наукового знання уже досить тривалий час активно послуговуються системним методом пізнання. Та попри це досі не вироблено єдиного розуміння поняття «система», яке є ключовим у системному підході. Скажімо, філософи, які досліджують проблеми методології системного пізнання, нараховують десятки різноманітних трактувань цього поняття [1, с. 77-106].

Досить поширеним серед науковців є трактування системи, яке запропонував «засновник» загальної теорії систем Л. фон Берталанфі. На його переконання, система – це сукупність взаємодіючих елементів (цит. за: [2, с. 41]). Свого часу це визначення різко критикували за те, що воно не охоплює всіх об'єктів, які в науці вважаються системами. Тому слово «взаємодія» пропонували замінити іншими аналогічними поняттями, які можна назвати концептами визначення поняття «система». Найчастіше це поняття взаємозв'язку, що розширює сферу застосування поняття «система», яке відтепер охоплює і системи понять, які трактували як результат, підсумок розумової діяльності.

У цьому контексті для сучасних досліджень (особливо у сфері права) більш прийнятним є підхід В. Садовського: «Системою називатимемо упорядковану певним чином безліч елементів, взаємозалежних між собою і які утворюють деяку цілісну єдність» [1, с. 173]. При цьому система перебуває в безперервному русі і розвитку, наділена певною автономією стосовно навколишнього середовища, яке слугує для такого об'єкта родовою системою.

Загалом науковці виділяють матеріальні, реальні та ідеальні системи. Це виправдано, якщо розглядати, з одного боку, об'єкти матеріального світу, що існують незалежно від людської свідомості, з іншого – всі реально наявні об'єкти, зокрема створені людиною, а також ідеальні конструкції як плід людського розуму й уяви. Водночас створювані людиною об'єкти можуть бути і ідеальними, і реальними. У цьому сенсі виділяють концептуальні і штучні

системи, а також змішані, що охоплюють і реальні, і ідеальні об'єкти (соціальна система, право, правова система) [3, с. 32].

Наявність різних, часто суперечливих визначень поняття «система» та множинність його значень ускладнюють ефективне використання цієї філософської категорії в процесі пізнання найрізноманітніших системних за своєю природою явищ, зокрема правових. Тож варто виокремити універсальні ознаки і характеристики, які властиві будь-якій системі.

Насамперед слід зазначити, що ознаки, які характеризують об'єкт як систему, є його реальними властивостями. При цьому вони не відносяться до емпіричної сфери, тому виявити, осмислити і пояснити внутрішні і зовнішні зв'язки (що і становить системність) здатний лише людський розум. Системність як узагальнювальна властивість об'єктів реального світу проявляється в процесі розумової діяльності людини на абстрактному рівні, у результаті суб'єктивного сприйняття нею об'єктивних зв'язків [4, с. 17]. Поняття «система» характеризує рівень розвитку пізнання і є специфічною формою відображення об'єкта у свідомості суб'єкта, формою засвоєння його об'єктивних властивостей і законів буття.

Серед основних ознак системи представники загальної теорії систем називають такі: наявність цілісної структури, що забезпечує системі нові інтегративні якості; чітко фіксоване положення елементів стосовно один одного і цілісності загалом; існування мети або функціональної спрямованості системи; її ієрархічна структура [5, с. 63].

Згідно з позицією І. Прангішвілі, об'єкт або явище можна вважати системою, якщо вони мають такі чотири ознаки: 1) ознака цілісності і членованості об'єкта; 2) ознака стійких зв'язків між елементами системи; 3) ознака наявності інтегративної властивості; 4) ознака організації системи, що розвивається [6, с. 152].

Враховуючи наведені вище положення, виділимо фундаментальні ознаки правової системи. Передовсім це її універсальний характер, що охоплює різні сторони її внутрішнього життя, а також її зовнішні зв'язки, тобто зв'язки одних системних явищ з іншими. Щодо правової системи, то це означає, з одного боку, існування системних зв'язків між структурними частинами (інституційною, функційною та нормативною), які необхідно виявляти і вивчати, а з іншого – наявність ознак системності у відносинах правової з іншими підсистемами соціальної системи задля досягнення спільної мети.

Ще однією ознакою є наявність у правових, як і в будь-яких інших системах, комплексу взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою елементів. Варто зазначити, що елементи кожної системи однотипні і взаємозумовлені. Кожен елемент перебуває в тісному зв'язку та взаємодії і з усіма іншими елементами, і з формованою ними системою загалом. Треба зауважити, що у правовій, як і в будь-якій іншій системі, не може бути не взаємопов'язаних між собою і бездіяльних елементів. «Мертвий» або «випадаючий» із системи елемент, зазвичай, «зупиняє» всю систему і, як наслідок, вона, зберігаючи звичайну цілісність, втрачає властивість системності [7, с. 257].

Серед інших не менш важливих ознак правової та інших систем варто згадати: цілісний характер, що виявляється у високому рівні організованості, пов'язаності і впорядкованості їх структурних елементів; наявність інтегративних властивостей, зумовлених значною мірою відповідними ознаками і властивостями їхніх структурних частин; їх існування, функціонування і розвиток в умовах і під впливом навколишнього середовища: економічного, соціального (у вузькому розумінні), політичного тощо.

Отже, системний підхід в дослідженні права – не самоціль, а спосіб досягнення єдиного, несуперечливого знання, створення логічно завершеної моделі (зразка) об'єкта, формулювання загальних законів його формування, функціонування та розвитку.

Загалом застосування системного методу для з'ясування сутності й ознак правових явищ дозволить упорядкувати часто суперечливі наукові позиції щодо цього питання, віднайти критерії систематизації знань, які відповідатимуть сучасному рівню розвитку юридичної науки.

Список використаних джерел:

1. Садовский В. Н. Основания общей теории систем: логико-методологический анализ / В. Н. Садовский. – М. : Наука, 1974. – 280 с.
2. Венгеров А. Б. Синергетика, юридическая наука, право / А. Б. Венгеров // Советское государство и право. – 1986. – № 10. – С. 36-45.
3. Нарыкова С. П. Системный подход к исследованию механизма правового регулирования : дис. ... канд. юрид. наук / С. П. Нарыкова. – М., 2006. – 180 с.
4. Кудрявцев В. Н. Функциональные системы в области права / В. Н. Кудрявцев // Вопросы кибернетики. Правовая кибернетика : сб. – М., 1977. – Вып. 40. – С. 12-24.

5. Маркова-Мурашова С. А. Национальная правовая система России и типология правопонимания: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / С. А. Маркова-Мурашова. – СПб., 2006. – 482 с.

6. Прангишвили И. В. Системный подход и общесистемные закономерности / И. В. Прангишвили. – М.: Синтег, 2000. – 528 с.

7. Керимов Д. А. Методология права: предмет, функции, проблемы философии права / Д. А. Керимов. – М.: Аванта+, 2000. – 560 с.

Урсуляк О.В.

викладач,

Чернівецький юридичний коледж

Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДНОВЛЕННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ АВСТРІЇ 1867 РОКУ ТА ЙОГО ПРАВОВИЙ СТАТУС НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

28 лютого 1867 р. з ініціативи імператора Франца-Йосифа були прийняті два закони, на підставі яких Австрійська імперія була трансформована в дуалістичну монархію Австро-Угорщину [1, с. 154]. Серед українських земель австрійська влада поширювалася на Галичину та Буковину, а угорська – на Закарпаття. 21 грудня 1867 р. Австрійський рейхсрат затвердив австро-угорську угоду та нову Конституцію [2, с. 242]. Австрійська конституція складалася з п'яти конституційних законів, одним із яких був Основний державний закон про судову владу. У його ст. 11 було встановлено правову норму, за якою кримінальні справи про тяжкі злочини та злочини політичного характеру, а також вчинені шляхом друку, повинні були вирішувати суди присяжних [3, с. 278]. Звісно, вона не могла одразу вступити в дію, адже на той час в Австро-Угорщині не існувало судів присяжних. Відтак була потреба в прийнятті спеціального закону, який би їх утворив і визначив організаційно-правові та процесуальні основи діяльності цих органів.

9 березня 1869 р. в Австрії було прийнято закон про введення суду присяжних, який був спрямованим на реалізацію конституційних положень про відновлення діяльності суду присяжних [4, с. 222]. У преамбулі цього документа зазначалося: «для виконання положень ст. 11 конституційного закону про судову владу від 21 грудня 1867 р. ще перед вступом у дію нового

кримінально-процесуального кодексу, приймаючи до уваги зафіксовані у скарзі проступки і злочини, за згодою обох палат імператорської ради оголошується розпорядження про наступне...» [5, арк. 3]. Отож, можна вважати, що потреба у відновленні суду присяжних була настільки істотною, що тогочасний законодавець вирішив прийняти спеціальний закон ще до прийняття нового КПК, яке відбулося 23 травня 1873 р. [6, с. 418]. У цьому контексті варто згадати, що австрійська влада ХІХ ст. була більш рішучою, ніж українська влада періоду незалежності, оскільки відновлення суду присяжних стало можливим лише з прийняттям КПК 2012 р.

Відповідно до § 16 Закону про введення суду присяжних 1869 р. суд присяжних складався із судової палати і дванадцяти присяжних (лава присяжних). Судова палата складалася із голови і двох суддів, а якщо розглядалася справа про злочин, за який передбачалося покарання більше як п'ять років позбавлення волі, то чотирьох суддів, та секретаря судового засідання. Голова Вищого крайового суду призначав на строк одного року заступника голови, суддів і двох запасних суддів до складу палати в суді присяжних з числа суддів відповідного суду, при якому функціонував суд присяжних. Голова суду першої інстанції зазвичай головував на засіданнях суду присяжних [5, арк. 4]. Це вказувало на важливість інституту суду присяжних у тогочасній судовій системі.

На момент прийняття закону про введення суду присяжних 1869 р. судова система Австрії була доволі складною. Крім загальних судів, діяли різноманітні спеціалізовані суди (торгівельні, промислові, військові тощо). Система загальних судів складалася з чотирьох ланок: повітові суди, крайові та окружні суди, вищі крайові суди, Навищий касаційний трибунал у Відні [7, с. 72]. З-поміж названих судових органів суди присяжних діяли при крайових і окружних судах, адже саме їм були підвідомчі справи, вирішення яких потребувало участі присяжних.

Сесія суду присяжних відбувалася, як правило, раз у три місяці, проте Вищий крайовий суд був уповноваженим визначати за потребою частіше проведення сесій суду присяжних (§ 17 Закону 1869 р.). На кожне засідання суду присяжних викликалися визначені у службовому списку 36 присяжних, із числа яких відбиралися дванадцять необхідних присяжних, які займали лаву присяжних в кожній окремій кримінальній справі (§ 18 закону 1869 р.). Суд повинен був повідомити кожному відповідачеві прізвища членів судової палати, запрошених на суд присяжних, і список

36 присяжних не пізніш як за три дні перед днем, коли мало відбутися судове засідання (§ 19 закону 1869 р.) [8, s. 123].

Відповідно до § 20 закону про введення суду присяжних 1869 р. безпосередньо перед початком судового засідання на закритому засіданні суду присяжних у присутності позивача, потерпілого, відповідача і його захисника, а також запрошених присяжних відбувалася процедура формування лави присяжних. Вона починалася після перевірки присутності присяжних секретарем. Якщо хтось із присяжних не з'явився, голова доповнював їх кількість до 36 осіб. Він ставив на місце відсутніх присяжних таку ж кількість запасних присяжних, причому в тій послідовності, в якій відбувалося виймання прізвищ запасних присяжних з урни [5, арк. 4].

Закон про введення суду присяжних 1869 р. не містив норм стосовно вимог до присяжних і порядку складання їх списків, залишивши в дії норми попереднього законодавства. У Буковині до списків присяжних у 1869 р. входило 300 осіб, у 1871 р. – 339, у 1875 р. – 324. В числі цих присяжних перебували такі авторитетні тогочасні особистості як Василь Волян, Антон Кохановський, Йозеф Помпе, Костянтин Томащук та ін. [4, с. 222]. Отож, норми нового закону на західноукраїнських землях почали діяти у тому ж 1869 р. на відміну від правобережних українських губерній Російської імперії, де суди присяжних утворювалися значно повільніше.

Паралельно з Австрією в 1869 р. суди присяжних були утворені також і в Угорщині, однак їх компетенція обмежувалася тільки кримінальними справами про злочини, вчинені шляхом друку [9, р. 161]. Відтак можна вважати, що суди присяжних у Галичині, Буковині та Закарпатті були відновлені майже одночасно.

Таким чином, трансформація Австрійської імперії у дуалістичну монархію викликала необхідність відновлення правових інститутів, ліквідованих в часи неоабсолютизму. До них, безперечно, належав суд присяжних, значення якого в тогочасній правовій системі підтверджували і окрема стаття про нього в Конституції 1867 р., і прийняття у 1869 р. спеціального закону про введення суду присяжних. Зміст згаданого документа цілком відповідав тогочасним європейським стандартам (насамперед французькому КПК 1808 р.) судівництва за участю присяжних. Він чітко розподілив процесуальну компетенцію між палатою (професійними суддями) та лавою (присяжними), а також надав відповідні гарантії сторонам судового процесу. Згодом закон про введення суду

присяжних 1869 р. було кодифіковано до складу австрійського КПК 1873 р. без істотних змін у змісті статей.

Список використаних джерел:

1. Historia usroju państw w źródłach / M. Dyjakowska, M. Lipska, L. Świkła. – Lublin, 2001. – 530 s.
2. Кульчицький В.С. Історія держави і права України / В.С. Кульчицький, Б.Й. Тищик. – К.: Ін Юре, 2008. – 624 с.
3. Хрестоматія з історії держави і права України / Упоряд.: А.С. Чайковський, О.Л. Копиленко та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.
4. Никифорак М.В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774-1918 рр.) / М.В. Никифорак. – Чернівці: Рута, 2004. – 384 с.
5. Державний архів Чернівецької області. – Ф. 3 (Крайове управління Буковини, м. Чернівці). – Оп. 1. – Спр. 3245 (Переписка з Міністерством внутрішніх справ, Міністерствами оборони і громадської безпеки про введення присяжних судів на Буковині; списки присяжних засідателів по м. Чернівці за 1869-1873 рр.) – 89 арк.
6. Худоба Н.В. Австрійський кримінально-процесуальний кодекс 1873 року та його застосування на території Галичини / Н.В. Худоба // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 418-422.
7. Кондратюк О.В. Судова система та судочинство у Галичині в складі Австро-Угорщини (1867-1918 рр.). Дисертація на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук. – Львів, 2006. – 203 с.
8. Reichsgesetzblatt für das Kaiserthum Oesterreich. – XVII. Stück. Ausgegeben und versendet am 19. März 1869. – 579 s.
9. Gorphe F. Reforms of the jury-system in Europe: France and other continental countries / Francois Gorphe // Journal of criminal law and criminology. – 1936. – Volume 27. – Issue 2. – P. 155-168.

Форкоф Д.О.

студент,

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Суттєві перетворення в нашому суспільстві характеризуються складними та суперечливими процесами. Таке становище зумовлюється економічною та фінансовою кризою у країні, соціальною напруженістю у суспільстві та зростанням злочинності. Реформи, що здійснюються в Україні, потребують інтенсивної

законотворчості, всебічного та ефективного впливу законодавства на зміни, що відбуваються.

Необхідність правової реформи у країні є об'єктивним процесом, що обумовлений низкою соціальних, політичних, економічних та правових передумов. Серед них слід визначити наступні: створення основ демократичної правової державності, створення демократичних інститутів публічної влади, виникнення та функціонування багатопартійної системи, становлення ринкової економіки, забезпечення потреби в нормативному регулюванні, що відповідає завданням перетворення суспільства.

Як основні елементи концепції правової реформи визначають питання правового забезпечення важливих напрямів формування та функціонування української державності та розвитку повноцінного громадянського суспільства. Йдеться як про перетворення суспільних та політичних відносин за допомогою права, так і самого права.

Реформування правової системи пов'язане з необхідністю вирішення таких завдань:

- загальна систематизація законодавства;
- реформування конкретних галузей законодавства (кримінального, цивільного, трудового, земельного та ін.);
- вдосконалення інших елементів правової системи (судової практики, правосвідомості та правової культури).

Одним з пріоритетних напрямів правової реформи та вдосконалення правової системи України на нинішньому етапі є питання систематизації законодавства.

Визначення систематизації однією з основних тенденцій розвитку законодавства України зумовлено змінами державності, проведенням демократичних реформ та затвердженням нових державно-правових інститутів. Відбулися суттєві зміни в економічній системі суспільства, що віддзеркалилися у процесі формування ринкових відносин, підприємництва та комерційної діяльності. Здійснення приватизації, поява різних форм власності та утворення численних товариств визначили нову фазу розвитку суспільства, що потребує не лише відповідної о правового закріплення, а й змін як в системі законодавства, так і в системі права України.

До основних тенденцій розвитку сучасного законодавства слід віднести сферу приватної власності, обумовленість ринковими відносинами, необхідність закріплення демократичних прав і свобод

громадян, гармонізацію системи законодавства України з міжнародним правом та забезпечення загальної систематизації законодавства.

Іншими словами, іде процес створення нової нормативно-правової бази української держави. В її системі на сьогодні ще діє чимало застарілих або тих, що втратили юридичну силу, норм чи нормативних актів, які вимагають серйозної юридичної експертизи.

Ось чому здійснювана сьогодні систематизація законодавства – це своєрідне очищення від рутини, застарілості, множинності та відомчої зарегламентованості. З початку процесу перебудови утворився значний правовий масив, що потребує упорядкування та узгодження. Зростання цього масиву може призвести до втрати системних властивостей законодавства та ерозії єдиного правового простору. Низька якість ряду законодавчих актів, поспішна їх зміна і навіть відміна, неузгодженість з програмами реформ призводять до втрати престижу закону у суспільстві. Деформована громадська думка спричинила зростання юридичних конфліктів, правовий нігілізм, розходження між вимогами законів та очікуваннями громадян.

Основним завданням систематизації законодавства є його упорядкування, структурне оновлення, визначення пріоритетних напрямів розвитку, вдосконалення процесу підготовки та прийняття законів, механізму їхнього виконання. Важливим напрямом систематизації є виявлення та відміна актів, що суперечать Конституції та конституційним законам.

Важливим засобом здійснення систематизації є її техніко-інформаційне забезпечення. Його актуальність особливо очевидна зараз, коли в результаті постійних змін законодавства надзвичайно зростає цінність правової інформації, оперативного її доведення до суб'єктів права. Забезпечення правовою інформацією є одним із важливих шляхів систематизації законодавства. Стрімке оновлення законодавчої бази держави висуває на перший план вирішення важливого завдання – формування в Україні єдиного інформаційно-правового простору, що забезпечує правову інформованість всіх структур суспільства і кожного громадянина окремо.

Таким чином, в умовах активного реформування законодавства України необхідне його чітке упорядкування, приведення до системи та узгодження нормативного масиву. Реалізація цих завдань буде сприяти підвищенню ефективності законодавства та всебічному регулюванню сучасних суспільних процесів.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Акименко С.В.

студентка,

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ

Законодавчий процес (ЗП) – це нормативно-регламентована сукупність послідовно здійснюваних дій щодо розробки, прийняття (зміни) законів та ін. законодавчих актів і їх оприлюднення [1, 504, Т. 2]. Розгляд законодавчого процесу в різних країнах завжди був одним з основних невід’ємних аспектів дослідження теорії держави і права, а також конституційного права. Дана тема є досить дослідженою, проте лише в окремо взятих аспектах, і тому потребує деталізованого розгляду та аналізу.

Нова Зеландія – це відносно молода (незалежність Нової Зеландії було офіційно проголошено лише в 1986 р. [2]) острівна країна Британської Співдружності. За формою державного правління це монархія, за формою державного устрою унітарна, режим демократичний. В державі з 1852 р. функціонує однопалатний парламент – Палата Представників, до складу якого входять 120 депутатів, що обираються загальним голосуванням на 3 роки. Формально главою держави є монарх Великобританії (з 1953 р. це королева Єлизавета II), яку представляє Генерал-Губернатор (з 2011 р. його функції виконує Джеррі Мейтпаре).

Законодавчий процес Нової Зеландії складається з декількох етапів, які дозволяють забезпечувати ретельну перевірку законопроекту. Нижче подано опис типів законопроектів, що розглядаються парламентом та стадій, через які вони проходять для того, щоб отримати юридичну силу [3].

а) Урядові законопроекти. Після сформування новий уряд розробляє законодавчу програму, яка надасть йому можливість втілювати свою політику, яка включає в себе підготовку урядових законопроектів. Більшість Законів парламенту були ініційовані саме урядом.

б) Законопроекти членів парламенту. Палата представників має обмежений час для розгляду таких законопроектів. Для того, щоб уможливити розгляд таких законопроектів, при цьому не відкидаючи інші законопроекти, вводиться бюлетень для їх внесення на розгляд, що фактично обмежує кількість законопроектів: в першому читанні можуть бути не більше ніж 6 бюлетенів одночасно. В бюлетені може бути не більше, ніж 40 законопроектів, при чому кожен депутат може представити не більше ніж, 1 законопроект в одному виборчому бюлетені. Кожна друга середа засідань Палати представників виділяється для розгляду депутатських законопроектів. Можливою є ситуація, коли представлення депутатом законопроекту, який матиме широку підтримку, призведе до представлення урядом такого самого або схожого законопроекту. В будь-якому випадку, законопроекти депутатів впливають на урядові законодавчі пріоритети і загалом на законодавчий процес, хоча і меншою мірою, ніж урядові законопроекти [3].

в) Місцеві законопроекти. Місцеві законопроекти висуваються місцевими органами влади і стосуються питань, обмежених певною місцевістю з метою здійснення дій, не передбачених загальнодержавним законодавством. Місцевий законопроект подається членом парламенту, який представляє дану місцевість.

г) Приватні (особисті) законопроекти. Такі законопроекти зустрічаються найбільш рідко. Вони стосуються надання привілеїв певній особі чи групі осіб у вигляді виключень з загального закону. Промоутер (фактичний ініціатор, що не має депутатських повноважень) приватного законопроекту просить члена парламенту взяти на себе відповідальність за законопроект під час його розгляду в Палаті представників.

Законопроект проходить через кілька етапів, перш ніж він може стати актом парламенту. Вони описані і узагальнені в схемі 1.

Схема 1. Законодавчий процес Нової Зеландії

Джерело: розроблено автором за даними [3]

1. Внесення законопроекту на розгляд Палати представників. На цій стадії законопроект не обговорюють, але з моменту реєстрації білль стає доступним для громадськості формальним проектом закону.

2. Перше читання. Сам термін «читання» (reading) має британське походження, оскільки під час цього етапу законодавчого процесу законопроект в парламенті зачитувався вголос на засіданні парламенту. Але в Новій Зеландії ця практика не була запозичена – під час першого читання зачитується лише назва законопроекту [4, с. 87]. Перше читання законопроекту проходить на 1-3 наступному після його внесення засіданні парламенту. Особа, відповідальна за законопроект (ініціатор) починає обговорення, яке може тривати не більше 2 годин для урядових біллів та 1 годину для інших. Після закінчення обговорення Палата голосує за законопроект. Якщо законопроект набирає 1/3+1 голос у Палаті представників, його надсилають до Відбіркової (Спеціальної) комісії [3].

3. Відбіркова (Спеціальна) комісія (Select Committee). Після того, як законопроект направляють до Відбіркової комісії, остання має протягом 6 місяців (якщо Палатою не встановлена конкретна дата) надати Палаті доповідь стосовно законопроекту. Часто комісія передає законопроект на народне обговорення, вислуховує пропозиції стосовно цього законопроекту, і надає рекомендації Палаті у вигляді поправок. Після надання Відбірковою комісією своєї доповіді законопроект переходить у друге читання за однієї умови: з моменту презентації відповідного документу має пройти 3 дні засідань (sitting days) [3].

4. Друге читання. Під час другого читання ініціатор законопроекту організовує обговорення законопроекту, яке може тривати до 2 годин. Після закінчення обговорення всі поправки Відбіркової комісії, які не отримали її одностайної підтримки ставляться на голосування в єдиному пакеті, а всі поправки, які отримали одностайну підтримку, вважаються включеними в законопроект, якщо за законопроект в цілому голосує більшість депутатів Палати [3].

5. Комісія всієї Палати представників. Після проходження другого читання законопроект розглядається на Комісії Палати представників, до якої входять всі члени Палати. Комісії делегуються повноваження від Палати представників на детальний розгляд законопроекту та надання подальших поправок, які члени комісії представляють у письмовому вигляді. Немає часових обмежень цієї стадії законодавчого процесу (ЗП), члени комісії мають право на п'ятихвилинні виступи по кожному з положень законопроекту. Після того, як узгоджується остаточний вигляд законопроекту, його знову направляють до Палати, щоб узгодити з нею зроблені зміни [3].

6. Третє читання. Це заключна стадія розгляду законопроекту в Парламенті та визначити, чи варто приймати законопроект в тій формі, в якій його представили на розгляд Палати. Але це вже обговорення всього документу, а не окремих його положень. Обговорення одного законопроекту може тривати до 2 годин. Після цього відбувається третє голосування Палати і у випадку набрання законопроектом необхідної більшості він передається на підпис Монарху [4].

7. Королівська згода. Суверен, представлений в НЗ Генерал-губернатором, формально також входить до Парламенту, але стоїть окремо від Палати представників. Завдання суверена – підписати білль, надавши йому королівську згоду. Згода надається з урахуванням порад Прем'єр-міністра чи Міністрів, сфери повноважень яких стосується даний законопроект (контрасигнатура). Зрозуміло, що ця згода є виключно формальною, але тим не менш тільки її надання перетворює законопроект на закон [3].

Отже, можна сказати, що в Новій Зеландії в загальному вигляді запозичений Законодавчий процес Великобританії, що пов'язано з історичними умовами формування держави, проте наявні також і певні особливості, зокрема в Новій Зеландії не існує поняття

кворуму, парламент однопалатний, тому можна говорити про його більшу ефективність порівняно з Великобританією. Також безсумнівною перевагою є винесення законопроектів на загальне обговорення. Таким чином громадяни можуть висловити своє відношення до законопроекту та вказати на його вади, часто навіть пропонуючи варіанти їх усунення. В Україні це робиться надзвичайно рідко, якщо взагалі робиться. Законопроекти не доносяться до народу, хоча фактично приймаються саме для нього. Така ситуація сприяє нестабільності в країні та недовготривалості законів, які часто приймаються на час повноважень одного президента і змінюються чи навіть скасовуються іншим. Тому я вважаю, що нам необхідно запозичити досвід Нової Зеландії і також виносити законопроекти на всенародне обговорення, причому не в довільному, а в обов'язковому порядку.

Список використаних джерел:

1. Юридична енциклопедія. У 6 томах [Текст] / ред. Ю.С. Шемшученко [та ін.] ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1998.
2. Constitution Act 1986. Reprint as at 17 May 2005 [Електронний ресурс] // Official New Zealand Legislation website. – Режим доступу: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1986/0114/latest/whole.html#DLM94204> – Дата доступу: 21.09.2014 р.
3. Parliament Brief: The legislative process[Електронний ресурс] // New Zealand Parliament official website. – Режим доступу: <http://www.parliament.nz/en-nz/about-parliament/how-parliament-works/fact-sheets/00H000CPubResAboutFactSheetsProcess1/parliament-brief-the-legislative-process> – Дата доступу: 21.09.2014 р.
4. Standing Orders of the House of Representatives, 2011[Електронний ресурс] //New Zealand Parliament official website. – Режим доступу:<http://www.parliament.nz/resource/0000238125> – Дата доступу: 21.09.2014 р.

Тимошек О.М.

*здобувач кафедри конституційного та міжнародного права,
Національна академія внутрішніх справ*

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

Найважливішим складовим елементом системи захисту прав і свобод іноземців, який багато в чому визначає ефективність інших, є гарантування захисту прав і свобод, головне призначення якого полягає у створенні необхідних умов для негайного, ефективного та надійного захисту. Вони є системою норм, принципів та вимог, які забезпечують процес дотримання прав та законних інтересів людини.

Сучасний стан правового статусу іноземців в Україні у різних сферах соціального життя свідчить про недосконалість та розбалансованість механізму забезпечення захисту конституційних прав та свобод. Необхідно створити відповідні умови для реалізації прав та свобод, що повинні забезпечуватися надійною системою їхніх гарантій.

Для гарантування іноземцям можливості користуватися всіма правами та свободами держава повинна забезпечити реалізацію конституційних прав і свобод, створити відповідний механізм їх гарантування [1]. Основним елементом цієї системи є гарантії, які являють собою цілу низку конкретних засобів, завдяки яким стає реальним ефективне здійснення іноземцями своїх прав і свобод, їх охорона і захист від правопорушення. Їх головне призначення полягає в забезпеченні всіх і кожного рівними правовими можливостями для набуття, реалізації, охорони та захисту суб'єктивних прав і свобод.

Роль і значення гарантій захисту прав і свобод іноземців визначається тим, що вони є важливими чинниками в економіці, політико-правові, культурній та інших сферах життя суспільства, які створюють умови для реальної можливості здійснення прав і свобод особи.

Одним із найбільшим і найвагомішим гарантуванням захисту прав і свобод іноземців є передбачена Конституцією України система організаційно-правових гарантій, серед яких особливе значення відводиться Президентові України, Верховній Раді України, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування,

судам, прокуратурі, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, політичним партіям тощо.

Ці суб'єкти конституційного права уповноважені визначати основні права і свободи людини і громадянина, закріплювати механізми їх реалізації та здійснювати судовий і позасудовий захист конституційних прав і свобод людини і громадянина [2, с. 51-58].

Поряд з національними гарантіями захисту прав і свобод Конституція України передбачає можливість використання і міжнародно-правових гарантій. Відповідно до статті 55 Конституції України кожен має право після використання всіх можливих національних засобів правового захисту звернутися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ або органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [3].

Додатковою гарантією захисту прав і свобод іноземців є також міжнародні механізми захисту прав людини, до яких приєдналася Україна.

У статті 8 Конституції України юридично ліквідовано всі нормативні перешкоди на шляху до забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина. В ній, зокрема, проголошено, що норми Основного Закону є нормами прямої дії. Завдяки цьому можливе звернення до суду для захисту прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції і воно належним чином гарантується навіть у разі відсутності інших нормативних правових актів.

Конституцією України передбачено також створення і закріплення дійового механізму захисту прав і свобод людини. Це стосується, головним чином, організації і здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову (ст. 6) [3]. Саме на судову владу покладається функція захисту конституційних прав і свобод. До того ж, за Конституцією України, каральна функція суду поступається функції правозахисній, праворегулюючій. Згідно з чинним законодавством рішення про надання санкцій на арешт, тримання під вартою і затримання осіб, підозрюваних у здійсненні злочину, а також щодо проведення огляду та обшуку житла або іншої власності особи приймаються виключно судами України.

Важливими ланками в механізмі захисту прав і свобод іноземців в Україні є Конституційний Суд України та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Таким чином, гарантії захисту прав та свобод іноземців як загальне поняття – це основні способи, засоби, за допомогою яких кожній особі забезпечується ефективний захист прав людини [4, с. 18].

Ефективність реалізації основних складових правового статусу особи безпосередньо залежить від юридичного забезпечення прав і свобод, яке здійснюється за допомогою суто юридичних засобів правових гарантій реалізації, охорони і захисту прав і свобод особи, система яких складає один з найважливіших структурних елементів механізму забезпечення прав і свобод, який виконує специфічні функції. Система юридичного гарантування прав і свобод складається із спеціально-юридичних засобів правомірної реалізації прав і свобод, а також їх охорони і захисту.

Під гарантіями захисту прав і свобод особи слід розуміти сукупність конкретних засобів, що носять юридичний, загальнообов'язковий характер, завдяки яким можливе найповніше і всебічне забезпечення ефективного здійснення захисту, охорони і захисту прав і свобод особи. Головне призначення правових гарантій захисту як невід'ємного елемента механізму забезпечення захисту прав і свобод полягає у створенні всім і кожному рівних правових можливостей для набуття, реалізації, охорони і захисту прав і свобод.

Ці зафіксовані в законодавстві зобов'язання держави по забезпеченню захисту прав і свобод особи, тобто по створенню і наданню громадянам реальних юридичних можливостей для практичного втілення прав і свобод в дійсність, і є юридичними гарантіями їх реалізації, охорони і захисту, адже саме державі належить виключно важлива роль у створенні належних умов для використання уповноваженими особами закріплених в нормативно-правових актах прав і свобод та виконання зобов'язаними суб'єктами юридичних обов'язків.

Класифікація правових гарантій захисту прав і свобод особи повинна відповідати певним вимогам: бути суспільно значимою та сприяти виявленню особливостей кожної групи і кожного виду юридичних засобів забезпечення захисту прав і свобод особи. Класифікаційними критеріями їх поділу можуть бути сфери їх діяльності, функції, суб'єкти здійснення, види гарантованих соціальних благ, способи юридичного закріплення, галузева приналежність, форми функціонування механізму забезпечення прав і свобод тощо.

Ефективність правових гарантій прав і свобод людини залежить від Основного Закону та чинних нормативно-правових актів, розвитку правових принципів, здійснення конституційного контролю, а також від того, як виконують приписи цих законів державні органи та громадські організації, покликані створювати умови для реалізації прав і дотримання обов'язків громадянами.

Роль і значення правових гарантій визначається тим, що вони створюють необхідні юридичні умови для перетворення закріплених у законодавстві прав і свобод людини та громадянина з можливостей на реальність.

Правові гарантії забезпечення захисту прав і свобод можна поділити на загальні (гарантії правомірної реалізації прав і свобод, гарантії попередження правопорушень) та спеціальні (гарантії захисту прав і свобод від скоєного правопорушення). Всі юридичні засоби забезпечення захисту прав і свобод функціонують нероздільно, взаємно підсилюючись. Їх цілеспрямований вплив у процесі забезпечення прав і свобод в сукупності з іншими чинниками створює єдиний цілісний механізм забезпечення прав і свобод особи [5, с. 3-9].

Правовий статус особи як складовий елемент механізму забезпечення захисту прав і свобод обумовлює зміст і призначення юридичних гарантій прав і свобод особи, а юридичні засоби забезпечення прав і свобод в свою чергу створюють належні юридичні умови для ефективною і максимально повною реалізації, охорони і захисту прав і свобод.

Список використаних джерел:

1. Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні/ За ред.. акад.. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2008. – 252 с.
2. Биков О. Внутрішньодержавні нормативно-правові гарантії забезпечення прав та свобод національних меншин в Україні / О. Биков // Право України. – 2000. – № 8. – С. 51-58.
3. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) із змінами внесеними згідно із Законом № 742-VII, від 21.02.2014. – № 11. – Ст. 143.
4. Наливайко О.І. Теоретико-правові проблеми захисту прав людини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01 / Наливайко Олег Іванович. – К., 2002. – 18 с.
5. Савенко М. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина та їх захист органами конституційної юрисдикції // Право України. – 1999. – № 2. – С. 3-9.

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Андрущенко К.А.

здобувач,

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПЦІЯ «MARGIN OF APPRECIATION» У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ

Вчений М. Рісний підкреслює, що однією з найголовніших проблем, які постають у процесі імплементації в Україні, як і в інших державах-членах Ради Європи, Конвенції про захист прав людини та основних свобод (далі – Конвенція), є визначення підстав, критеріїв і меж свободи розсуду національних державних органів при застосуванні ними конвенційних норм [6, с. 40].

Національний розсуд при застосуванні норм Конвенції можна визначити як передбачену нею лімітовану можливість органу чи посадової особи держави обирати один з декількох варіантів рішень при розгляді питань щодо розуміння змісту закріплених Конвенцією прав і основних свобод, їх обмеження або виконання покладених на державу обов'язків у сфері їх забезпечення та захисту. Положення Конвенції та норми національного законодавства дозволяють здійснити класифікацію прав та основних свобод людини саме залежно від обсягу розсуду держави при правозастосуванні. Зокрема, слід виділити права та свободи щодо яких розсуд: а) взагалі відсутній (ст. 1 Протоколу № 6, ст. 3 Конвенції); б) є вузьким (ст. 5 Конвенції); в) має помірковані межі (ст. ст. 8-14 Конвенції); г) є широким (ст. 1 Першого протоколу) [6, с. 41].

Буткевич В. [1, с. 38], виокремивши певну кількість факторів негативного впливу на ефективність реалізації прав людини в Україні, зазначив, що на практиці українські суди досить часто застосовують обмеження, коли йдеться про умовно обмежені права, керуючись так званою «свободою розсуду». Однак при цьому вони розуміють цю свободу розсуду як можливість приймати рішення дійсно на власний розсуд. Разом з тим Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) неодноразово підкреслював, що «свобода розсуду» не дає права на будь-яке обмеження: він чітко визначив

критерії, за якими можливі такі обмеження, як і самі межі їх можливого застосування.

Відповідно до класифікації М. Рісного [6, с. 41] прав і основних свобод людини залежно від обсягу свободи розсуду держави при правозастосуванні, наводимо наступний приклад застосування поміркованих меж свободи розсуду Конституційним Судом України.

При вирішенні справи про свободу утворення профспілок, КСУ у своєму рішенні від 18 жовтня 2000 р. зазначив, що «статтею 11 Конвенції, яка є частиною національного законодавства України, гарантується право людини на свободу об'єднання, зокрема, право створювати профспілки і вступати до них для захисту своїх інтересів. Здійснення цього права не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, які встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки чи громадського порядку або для захисту прав і свобод інших осіб» [2, с. 34].

На думку професора П.М. Рабіновича [5, с. 34-40], вплив практики застосування ЄСПЛ норм Конвенції на конституційне судочинство здійснюється шляхом врахування конституційними судами вказівок і оцінок ЄСПЛ, наведених у його рішеннях у конкретних справах, а також врахування і впровадження національним конституційним судочинством самих принципів, тобто концептуально-методологічних засад, судового захисту прав і свобод людини у процесі здійснення конституційної юрисдикції. Посилання на Конвенцію, а іноді й на практику ЄСПЛ містяться у мотивувальних частинах багатьох рішень і висновків КСУ. Це свідчить про те, що він враховує нормативні положення Конвенції як аргумент, складову частину своєї мотивації при визначенні змісту і меж конституційних гарантій основних прав і свобод людини і громадянина. Можна стверджувати також, що судді КСУ сприймають правові позиції ЄСПЛ щодо тлумачення Конвенції як своєрідний методологічний стандарт при формуванні власного розуміння змісту і меж індивідуальних прав і свобод, визнаних Конституцією України.

Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України (ч. 2 ст. 125) [3, с. 34]. Верховний Суд України враховує положення Конвенції не лише при прийнятті відповідних постанов Пленуму, а й при вирішенні конкретних справ, зокрема, цивільних. Ухвалою судової палати у цивільних справах ВСУ від 30 жовтня 2002 р. скасоване за

касаційною скаргою рішення Апеляційного суду Чернігівської області від 10 травня 2002 р. з цивільної справи про захист ділової репутації та відшкодування моральної шкоди. Підставою для скасування зазначено рішення було те, що суди, окрім іншого, не врахували положення ст. 34 Конституції України, ст. 10 Конвенції та ст. 2 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», якими гарантоване право на свободу слова і вільне вираження поглядів та переконань, яке включає право і на використання і поширення інформації [2, с. 34-35]. Застосування Верховним Судом України ст. 10 Конвенції свідчить про його вибір поміркованих меж концепції свободи розсуду, визначених вченим М. Рісним [6, с. 41].

Отже, ратифікація Україною Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., протоколів до неї, прийняття Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р., звернення до норм Конвенції та правових позицій при розгляді подібних питань, застосування практики ЄСПЛ Конституційним Судом України, тяжіння до застосування прецедентного права ЄСПЛ відповідно до рішень Конституційного Суду України, Верховного Суду України та інших загальних судів України, масове звернення громадян України до ЄСПЛ, необхідність поширення знань про Конвенцію 1950 р. та концепцію «margin of appreciation» серед суб'єктів їх застосування, насамперед, серед судів загальної юрисдикції тощо вимагають внесення змін і доповнень до, зокрема, Конституції України, законів України «Про Конституційний Суд України», «Про судоустрій і статус суддів», прийняття нових законів тощо.

Таким чином, вірним є висновок, що хоча практика застосування конвенційних норм і використання рішень Європейського суду національною судовою системою ще знаходиться в стадії становлення, все ж суди України впритул підійшли до їх використання, а деякі і до застосування прецедентних рішень Європейського суду з прав людини [4, с. 21].

Список використаних джерел:

1. Буткевич В. Фактори негативного впливу на ефективність реалізації прав людини в Україні // Право України. – 2009. – № 4. – С. 36-54.
2. Заблоцька Л.Г., Федорова А.Л., Шинкаренко Т.І. Політико-правові аспекти діяльності Ради Європи: Навч. посіб. – К.: Фенікс, 2007. – 224 с.
3. Конституція України. – С.: ТОВ «ВВП Нотіс», 2011. – 48 с.

4. Куц Г. Застосування норм Європейської Конвенції та прецедентної практики Європейського суду з прав людини судами України // Право України. – 2002. – № 2. – С. 18-24.

5. Рабінович П.М. Практика Страсбурзького суду як орієнтир діяльності конституційних судців з імплементації європейських стандартів прав людини // Вісник Конституційного Суду України. – 2005. – № 6. – С. 34-40.

6. Рісний М. Проблеми розсуду застосування національними державними органами норм Конвенції // Право України. – 2000. – № 11. – С. 40-42.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Данильченко Т.М.

студентка,

Київський національний торговельно-економічний університет

ПРАВОВА ПРОБЛЕМА ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ТА БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ВИКОНАВЦІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Конституція України містить норму, яка визначає, що «кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб» (ст. 55) [1].

На сьогодні проблема ефективного виконання судових рішень є досить актуальною. Виконання судових рішень є завершальною стадією судового провадження та важливим етапом, без якого сам факт прийняття рішення втрачає сенс, і тому залишення проблем їх виконання поза увагою ставить під загрозу мету здійснення судочинства. Отже, виконання судових рішень у цивільних справах є складовою права на справедливий суд та однією з процесуальних гарантій доступу до суду, що передбачено статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [2].

Питання порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців стали предметом наукових досліджень у працях В.М. Бевзенко, С.А. Борискіна, Р.В. Ігоніна, М.І. Смоковича, С.Я. Фурси, С.В. Щербак та багатьох інших вчених.

У судовому порядку рішення, дії чи бездіяльність посадових осіб органів державної виконавчої служби можуть бути оскаржені в порядку цивільного (до суду загальної юрисдикції), господарського (до господарського суду) або адміністративного (до адміністративного суду) судочинства. Критеріями визначення юрисдикції судів щодо вирішення справ з приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення є юрисдикційна належність суду, який видав виконавчий документ та статус позивача як сторони у виконавчому провадженні [7].

Отже, до суду загальної юрисдикції в порядку цивільного судочинства можуть звернутися сторони виконавчого провадження (тобто лише стягувач, боржник, їх представники та прокурор, як представник в суді особи, яка має статус сторони виконавчого провадження) із скаргою, якщо вважають, що їх права чи свободи порушені прийнятим державним виконавцем, чи іншою посадовою особою ДВС рішенням, дією чи бездіяльністю. Звернутися із скаргою сторони мають до того суду загальної юрисдикції, який видав виконавчий документ, при примусовому виконанні якого і виникла ситуація, що оскаржується [3].

При розгляді скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби суди повинні враховувати, що Законом про виконавче провадження передбачено заборону на зловживання процесуальними правами під час здійснення виконавчого провадження. Так, державний виконавець зобов'язаний вживати передбачені Законом про виконавче провадження заходи примусового виконання рішень, неупереджено, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії (ч. 1 ст. 11), а особи, які беруть участь у виконавчому провадженні, зобов'язані сумлінно користуватися усіма наданими їм правами з метою забезпечення своєчасного та в повному обсязі вчинення виконавчих дій (ч. 7 ст. 12) [5].

Проблемним є питання щодо правильного визначення строків оскарження дій (бездіяльності) державного виконавця та моменту спливу початку строку на оскарження. Постанова державного виконавця, що може бути оскаржена до суду, надсилається сторонам виконавчого провадження, тому початок строку на оскарження в кожному разі повинен визначатися з моменту одержання постанови заінтересованою особою, оскільки цей момент може бути встановленим за відміткою засобів зв'язку, за розпискою або іншими способами.

В разі оскарження дії або бездіяльності державного виконавця щодо виконання виконавчого документа початок строку буде спливати з дня вчинення дії або відмови в її вчиненні державним виконавцем. Якщо стягувач або боржник не були повідомлені про час і місце вчинення виконавчої дії, то строк для оскарження розпочинається для них з дня, коли їм стало про це відомо [8, с. 967].

Такі строки є процесуальними, можуть бути поновлені за наявності поважних для цього причин за заявою заявника, яка

подається одночасно зі скаргою або викладається в скарзі у вигляді клопотання. При вирішенні питання про поновлення строку на подання скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби суд має виходити з того, що у відповідному законодавстві не міститься перелік таких поважних причин, їх з'ясовують у кожному конкретному випадку залежно від обставин справи. Наприклад, при оскарженні бездіяльності зазначених осіб у вигляді невжиття заходів з примусового виконання судового рішення до уваги може бути взято ті обставини, що стягувач, який подав до відповідного органу заяву про відкриття виконавчого провадження і не отримав у визначений законом строк (з урахуванням поштового обігу) задоволення своїх вимог, вважається обізнаним про ймовірність порушення його прав у виконавчому провадженні незалежно від того, чи отримав він від державного виконавця певні процесуальні документи та чи ознайомлений він із матеріалами виконавчого провадження [6].

Стаття 13 ЗУ «Про державну виконавчу службу» встановлює, що дії або бездіяльність державного виконавця можуть бути оскаржені до вищестоящої посадової особи або до суду у порядку, встановленому законом [4]. Така ж норма закріплюється й у ч. 1 ст. 394 ЦПК України. Тобто законодавець не обмежує сторін виконавчого провадження оскаржувати рішення, дії або бездіяльність державних виконавців виключно до суду, а дає змогу звернутися з відповідною скаргою до вищестоящих посадових осіб. Але існує обмеження щодо відповідного осарження для боржника, у ч. 2 ст 82 ЗУ « Про виконавче провадження» зазначено, що боржник має право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби виключно в судовому порядку [5].

Отже, виходячи з вищенаведеного можна зробити висновок, що оскарження рішення, дії або бездіяльності державних виконавців є важливим кроком для об'єктивного та справедливого виконання судових рішень. Можна виділити наступні основоположні норми:

– оскаржувати рішення державних виконавців у цивільних справах можуть виключно сторони виконавчого провадження;

– законодавець встановлює чіткі строки для подання відповідних заяв і дає право на їх поновлення;

– оскарження може бути не тільки шляхом подання скарги до суду, але й шляхом звернення зі скаргою до начальника

відповідного відділу державної виконавчої служби (окрім звернення боржника).

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – 141 с.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. Закон України «Про державну виконавчу службу» від 24.03.1998 № 202/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/202/98-вр>
5. Закон України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 № 606-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/606-14>
6. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судових рішень у цивільних справах» від 07.02.2014 № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0006740-14>
7. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами законодавства у справах із приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби» від 13.12.2010 № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0003760-10>
8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2-х т. / За відповід. ред. О.В. Дзери (керівник авторського колективу), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця – 2-е вид. змін. і доп. – К.: Юрінком Інтер – 2006. – 1088 с.

Кравченко Т.С.

студентка,

Науковий керівник: Карнаух Б.П.

кандидат юридичних наук, асистент,

асистент кафедри цивільного права,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПУ РОЗУМНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Принцип розумності міститься в п. 6 ч. 1 ст. 3 Цивільного кодексу України (далі – ЦК). Однак, як можна побачити, принцип розумності не виділений як окремий самостійний принцип, а знаходиться в тріаді з принципом добросовісності та справедливості. Вже цей факт викликає низку запитань, а саме: чи є ці принципи (добросовісність, розумність та справедливість) самостійними, чи можлива їх реалізація як окремих самодостатніх принципів, чи все ж таки їх слід застосовувати як один єдиний принцип, який складається з декількох складових тощо. Зазначені принципи є ключовими засадами цивільного права, але разом з тим, у законодавстві так і не міститься легального визначення цих засад, що теж є не логічним, оскільки викликає різне розуміння, а відповідно і тлумачення даних понять. Ще одним питанням, яке викликає суперечки серед науковців є невизначеність цивільних відносин, до яких слід застосовувати принцип розумності. Саме ці питання будуть розглянуті у даній роботі.

Тому слушно почати саме з поняття принципу розумності. Як вже було зазначено, законодавство України не дає легального визначення даного поняття, хоча принцип розумності вживається більш ніж в 60 статтях ЦК (ст. 564, 619, 700, 903, 931, 1004 та ін.). Що ж стосується науковців, то більшість з них ототожнюють принцип розумності з «розумом», «здоровим глуздом» та «раціональністю». Найпопулярнішим тлумаченням принципу розумності є напрацювання Ємельянова В. І., який писав: «Під розумними слід розуміти дії, які здійснила би людина, що володіє нормальним, середнім рівнем інтелекту, знань та життєвого досвіду» [1, с. 91]. Тобто у даному випадку існує певна абстрактна особистість, яка володіє переліченими вище рисами, і на яку ми повинні орієнтуватися при виборі певної моделі поведінки. Дане положення не можна вважати досконалим та цілком правильним,

так як «нормальний, середній рівень інтелекту, знання та життєвий досвід» є оціночними поняттями. Тому відповідно для когось певні дії будуть цілком прийнятними, в той час як решта будуть вважати їх необдуманими та нелогічними. Доволі поширеною є твердження С. Харитонова, який ототожнює розумність зі зваженим вирішенням питань регулювання цивільних відносин з урахуванням інтересів усіх учасників, а також інтересів громади (публічного інтересу). Тобто при реалізації даного принципу необхідно орієнтуватися на вимогу дотримання прав інших осіб. Дане положення також важко втілити у життя, оскільки навіть дотримуючись принципу щодо себе, особі, що застосовує право, важко оцінити їх дотримання зі сторони. Адже критерії, за допомогою яких можна було б оцінити юридичний вчинок конкретного суб'єкта цивільних правовідносин з позицій розумності, мають відносний характер, тому що системи цінностей осіб можуть діаметрально різнитися між собою [4, с. 18]. Як бачимо, розумність має абстрактний та відносний характер, що свідчить про те, що досягти консенсусу щодо доктринального визначення даного поняття абсолютно неможливо. Тому доцільним у даному разі, як зазначає О. В. Грицак, є уникнення оціночних формулювань при розробці тексту договору сторонами, якщо це є можливим; з одного боку, це сприяло б конкретизації договірних зобов'язань, а з іншого – дозволило б уникнути певних непорозумінь. Водночас, відсутність безумовних критеріїв розумності ніяк не означає відсутності розумності взагалі [4, с. 19].

У літературі також не склалося єдиної думки щодо того, чи є добросовісність, справедливість, розумність єдиним принципом, або ж є самостійними засадами цивільного права. Так, Майданик Р. А. вважає, що добросовісність, справедливість, розумність є єдиним принципом з трьома складовими елементами, що є традиційним для європейського приватного права. Прихильником такої думки є також Ю. А. Тобота, однак останній звертає увагу на те, що ці принципи взаємопов'язані між собою та мають спільні риси, що й обумовило їхнє об'єднання в єдиний принцип. Також він наголошує на тому, що кожен пункт ст. 3 ЦК містить окремий, самостійний принцип, а п. 6 цієї ж статті містить принцип справедливості, добросовісності та розумності [6, с. 52], відтак саме таким поєднанням законодавець хотів підкреслити, що перелічені засади слід застосовувати в тандемі. Противниками ж даних тверджень є Т. В. Дерюгіна, С. М. Бервено, С. О. Погрібний, О. О. Мережко. Вони вважають, що принципи добросовісності, розумності та

справедливості слід розглядати як окремі самодостатні принципи, оскільки в статтях ЦК не міститься прямої вказівки до застосування одночасно і добросовісності, і розумності, і справедливості. Так, норми ЦК в одних випадках вимагають від учасників цивільних відносин діяти розумно і справедливо (ст. 627 ЦК), в інших – тільки добросовісно (ст. 92 ЦК) або ж розумно (ст. 564 ЦК). Саме дане положенням є свідченням того, що дані принципи можуть реалізовуватися окремо один від одного. Натомість деякі науковці, зокрема Ю. Алексашина, вважає, що поєднання або ж роз'єднання зазначених принципів не має великого практичного значення, адже їх реалізація при укладенні чи виконанні цивільно-правових договорів може різнитися [1, с. 88]. Остання позиція є найбільш доцільною, оскільки здійснюючи будь-які цивільно-правові дії особа повинна діяти добросовісно, справедливо та розумно, в противному разі такі дії будуть незаконними, нікчемними та протиправними.

Довгерт А. С. вважає, що принцип розумності виконує в українському приватному праві відносно позитивного права, договорів, звичаїв тощо інтерпретаційну, доповнюючу та виправляючу функції. Однак інтерпретувати, доповнювати та виправляти правові норми можливо тільки там, де це дозволено, де норми є диспозитивними [3, с. 370]. Саме тому принцип розумності розрахований перш за все на застосування у договірних відносинах; принципом розумності повинні послуговуватися судді під час вирішення цивільних справ та тлумачення норм цивільного права. Однак постає питання, чи можна застосовувати принцип розумності в не договірних відносинах, а саме у відносинах з відшкодування шкоди. Свобода в деліктних зобов'язаннях значно обмежена, в порівнянні з договірними зобов'язаннями. А Т. С. Ківалова взагалі вважає, що відшкодування шкоди здійснюється імперативними методами, що виключає застосування будь-яких оціночних понять. Однак ст. 3 ЦК розміщена так, що дозволяє застосовувати її положення як до договірних, так і не договірних відносин. В останньому випадку реалізація принципу розумності буде дещо специфічною, оскільки залежатиме від об'єктивних обставин.

Реалізація принципу розумності є кроком до гуманізації українського права [4, с. 18] загалом та цивільного зокрема, а також є своєрідним індикатором розвиненості правової системи та показником рівня розвитку людської цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Алексашина Ю. Реалізація принципів добросовісності, справедливості, розумності при договірному регулюванні цивільних відносин [Текст] / Юлія Алексашина // Юридична Україна. – 2012. – № 11. – С. 88-91.
2. Алексі Р. Розумність права [Текст] / Р. Алексі // Філософія права і загальна теорія права. – 2013. – № 2. – С. 229-239.
3. Отраднова О. А. «Принципы справедливости, разумности, добросовестности в недоговорных обязательствах, возникающих из нанесения вреда, в гражданском праве Украине» [Текст] / О. А. Отраднова / Альманах цивилистики : сб. ст. Вып. 2 / Киев. нац. ун-т им. Т. Шевченко ; под ред. Р. А. Майданик. – Киев : Всеукр. асоц. видавців «Правова єдність» ; Киев : Алерта, 2009. – С. 370-383.
4. Принцип розумності в цивільному праві України: поняття та особливості застосування [Текст] / О. В. Грицак // Адвокат. – 2009. – 12. – С. 14-19.
5. Рабінович С. Розумність у праві: філософсько-правовий та емпірико-юридичний виміри [Текст] / С. Рабінович // Антропология права: філософський та юридичний виміри : ст. учасн. Другого всеукр. «круглого столу» (м. Львів, 1-2 груд. 2006 р.). – Л. : Край, 2007. – С. 214-233.
6. Тобота Ю. А. »Розумність» – фундаментальна категорія цивільного права України [Текст] / Ю. А. Тобота // Проблеми законності. Вип. 93.- Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, 2008. – С. 51-56.
7. Цивільний кодекс України [Текст] : коментар / за заг. ред. Є. О. Харитонов. – Х. : Одиссей, 2003. – С. 856.
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – С. 461.

Фесенко Є.В.

здобувач,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЗАПОВІТ ПОДРУЖЖЯ

У главі 85 ЦК України «Спадкування за заповітом» з'явився невідомий раніше вітчизняному законодавцю особливий різновид заповіту – заповіт подружжя.

Відповідно до ст. 1243 ЦК України подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності. У разі складення спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя

переходить до другого з подружжя, який його пережив. У разі смерті останнього право на спадкування мають особи, визначені подружжям у заповіті. За життя дружини та чоловіка кожен з них має право відмовитися від спільного заповіту. У разі смерті одного з подружжя нотаріус накладає заборону відчуження майна, зазначеного у заповіті подружжя.

Поява нової норми викликає багато запитань, а саме: що являє собою правова природа заповіту подружжя? Як співвідноситься принцип свободи заповіту з тими обмеженнями, які передбачає законодавець при укладенні заповіту подружжя? Та чи відповідає ця новела інтересам спадкодавця взагалі?

Проблематикою заповіту подружжя займалися З.В. Ромовська, Є.І. Фурса та С. Я. Фурса, Ю.О. Заїка, Є.О. Рябоконт, І.В. Жилінкова та інші. Ця тема є актуальною, тому що неврегульованість багатьох питань з цього приводу призводить до певних неточностей, а часто і до визнання заповіту подружжя недійсним.

Є.І. Фурса і С. Я. Фурса у цілому схвально ставляться до можливості скласти заповіт подружжя. Вони зазначають, що схема заповіту подружжя розширює права громадян. Спільне майно не потрібно ділити між подружжям, воно цілком переходить до зазначених спадкоємців, це приводить і до зміцнення подружніх відносин [5, с. 187].

Ю.О. Заїка побачив у ст. 1243 ЦК України чимало недоліків, хоча, зрештою, вважає її за своїм характером прогресивною, оскільки вона розширює спадкову правоздатність громадян [3, с. 127, 128].

Більшість науковців поставилися до заповіту подружжя достатньо критично. Так, Є.О. Рябоконт вважає, що у разі смерті одного з подружжя другий з подружжя позбавлений права розпорядитися заповіданим майном (продати або заповісти іншій особі, ніж та, яка визначена в заповіті подружжя). Відтак спільний заповіт не лише обмежує його правоздатність, а й може в певних випадках залишити без засобів до існування [2, с. 113].

Не можна не погодитися з І.В. Жилінковою, яка вважає, що важко передбачити усі наслідки, які можуть виникнути в практиці застосування ст. 1243 ЦК України. Якщо, наприклад, між подружжям існує значна вікова різниця, то може статися, що один із них набагато років переживе іншого. Внаслідок складення спільного заповіту спадкоємці того з подружжя, хто помре першим (у тому числі ті, які мають право на обов'язкову частку), фактично

усуватимуться від прийняття спадщини. З іншого боку, той з подружжя, хто залишиться живим, протягом свого життя не буде мати права відчужувати майно, яке він отримав за заповітом, оскільки на нього буде накладено заборону відчуження [1, с. II-37].

Особливості заповіту подружжя полягають насамперед у тому, що по-перше, це є спільним розпорядженням чоловіка та жінки на випадок смерті; по-друге – такий правочин вчиняється лише щодо майна, яке перебуває у спільній сумісній власності подружжя. Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Найважливішою особливістю складання спільного заповіту подружжя є те, що при житті подружжя вправі відмовитися від складеного спільного заповіту. Відмова від спільного заповіту підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню.

Слід зазначити, що в юридичній літературі існує позиція, що заповіт подружжя обмежує право обов'язкових спадкоємців [4, с. 143]. Однак, відповідно до ст. 1241 ЦК України, особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, незалежно від змісту заповіту, не втрачають своє право, і у разі позбавлення їх права на спадщину змістом заповіту подружжя можуть вимагати половину тієї частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка). Стаття 1243 ЦК України також не містить обмежень щодо кола обов'язкових спадкоємців та частки у спадщині кожного з них.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що закріплення в цивільному законодавстві заповіту подружжя дало можливість забезпечити гарантії недоторканості майна зазначеного в заповіті для обох з подружжя, а також для особи, яка вказана заповідачами.

Заповіт подружжя, як вже зазначалося, є новацією цивільного законодавства. Однак, її сприйняття обтяжується тим, що в законі не всі аспекти заповіту подружжя виписано чітко. Як наслідок, постає чимало запитань, відповіді на які можна надати лише з певними припущеннями.

Список використаних джерел:

1. Жилінкова І.В. Актуальні питання спадкового права України: матеріали до семінару / І.В. Жилінкова. – Х.: Ксилон, 2009. – С. II-37.
2. Заїка Ю.О. Спадкове право: навч. посіб. / Ю.О. Заїка, Є.О. Рябоконт. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – С. 113.

3. Заїка Ю.О. Спадкове право в Україні: становлення і розвиток: [монографія] / Ю.О. Заїка. – 2-ге вид. – К.: КНТ, 2007. – С. 127-128.

4. Кучерук К.І. Правові проблеми складання та виконання заповіту подружжя / К.І. Кучерук, К.С. Босак // Держава та регіони. Серія: Право. – 2011. – № 2. – С. 143.

5. Фурса С. Я. Спадкове право: теорія та практика: навч. посіб. / С. Я. Фурса, Є.І. Фурса. – К.: Атіка, 2002. – С. 187.

6. Цивільний кодекс України. – Х. : Одіссей, 2012. – 384 с.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Боровська Ю.О.

студентка,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАХИСТ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МАРКИ. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

У наш час поняття «торговельна марка» є зрозумілим. Проте у науковій літературі та законодавстві України вживаються різні терміни для позначення поняття.

Торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів [1].

На відміну від Цивільного кодексу України спеціальний закон у даній сфері (Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг») та система підзаконного регулювання замість поняття «торговельна марка» використовують категорію «знак для товарів і послуг». Це позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб [2].

У Господарському кодексі вживаються обидва ці терміни та вони ототожнюються.

Також використовуються інші поняття: «товарний знак», «торговий знак», «логотип», «бренд», «торгова марка».

З цього можна зробити висновок, що законодавство України потребує узгодження цих термінів і законодавчого закріплення єдиного поняття. На мою думку, найбільш коректним є поняття «торговельна марка». Адже навіть в Угоді ТРІПС використовується поняття «trade name». В міжнародному праві використовується термін «trade mark», а оскільки Україна знаходиться на шляху євроінтеграції, то перехід до єдиного поняття (торговельна марка) є правильним кроком.

Реєстрація торговельної марки забезпечує її володільця виключним правом на її використання та надає йому право на ефективний захист проти її копіювання, імітації, неправомірного володіння, підробки та використання її репутації.

Подання заяви на реєстрацію торговельної марки надає законні підстави її правоволодільцю провадити необхідні правові дії проти тих, хто здійснює неправомірне володіння нею або використовує її в інший спосіб без згоди володільця.

Крім того, важливим є захист торговельної марки у відповідності з діловою та економічною привабливістю останньої для її володільця, який здатний комерційно використовувати та інвестувати її, а також отримувати кредити за рахунок її комерційної вартості чи потенційних майбутніх прибутків [3].

Охороняються за законодавством тільки зареєстровані торговельні марки. Усіма правами, що стосуються торговельних марок, а головне – право забороняти використовувати свою торговельну марку іншим суб'єктом, і іншими передбаченими засобами захищати торговельну марку, у т.ч. у судовому порядку, наділені тільки власники свідоцтв на знак для товарів і послуг. Тому, якщо суб'єкт підприємництва бачить можливі перспективи незаконного використання його торговельної марки, йому бажано зареєструвати свої права у встановленому порядку з метою захисту своїх прав. Правова охорона надається з дня подачі заяви. Згідно Цивільного кодексу захист прав на торговельну марку здійснюється у судовому та іншому встановленому законом порядку. Існують такі форми захисту: юрисдикційна та неюрисдикційна.

Неюрисдикційна – передбачає дії юридичних і фізичних осіб щодо захисту своїх виключних прав на торговельну марку, які здійснюються ними самостійно, без звернення до державних або інших компетентних органів. При цьому маються на увазі тільки законні способи захисту, такі, як, наприклад, повідомлення порушника про існування виключних прав і пропозиція вирішити суперечку шляхом переговорів.

Юрисдикційна – передбачає діяльність уповноважених державою органів щодо захисту порушених прав або прав, що оспорується. Суть такої форми захисту полягає в тому, що особа, права якої порушені неправомірними діями, може звернутися за захистом своїх прав у спеціально уповноважені державні органи – суд, Антимонопольний комітет і ін.

Проте перед тим, як звертатися до суду потрібно визначитися чи існує неправомірне використання. Адже у ч.6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» йде мова про винятки, котрі дозволяють використання зареєстрованої торговельної марки. А саме: здійснення будь-якого права, що виникло до дати подання заявки або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки; використання знака для товару, введеного під цим знаком в цивільний оборот власником свідоцтва чи за його згодою, за умови, що власник свідоцтва не має вагомих підстав забороняти таке використання у зв'язку з подальшим продажем товару, зокрема у разі зміни або погіршення стану товару після введення його в цивільний оборот; некомерційне використання знака; усі форми повідомлення новин і коментарів новин; добросовісне застосування ними своїх імен чи адрес [2].

Переконавшись, що право на торговельну марку порушено, її власник може через суд вимагати від відповідача припинити таке порушення, а також відшкодувати завдані йому збитки. Він також може вимагати усунення з товару або його упаковки незаконно використаного знака або схожого з ним позначення, а також знищення виготовлених зображень, знаків або позначень, схожих на торговельну марку.

Для відновлення ділової репутації, власник знака може також подати позов про захист прав на знак шляхом опублікування відповідачем в ЗМІ відомостей про порушення прав інтелектуальної власності позивача. На думку Пленуму Вищого господарського суду України, таке опублікування можливо тільки в тому друкованому ЗМІ, в якому відповідачем в будь-якій формі розміщувалася реклама продукції з незаконним використанням знака [4].

Отже, з огляду на вищесказане, можна сміливо сказати, що Україні на її шляху вдосконалення законодавства до європейського рівня необхідно вирішити питання єдиного поняття торговельної марки в усій науковій літературі та законодавстві. Захист в нашій державі здійснюється на високому рівні і відповідає міжнародним стандартам, проте з розширенням об'єктів, які підпадають під визначення торговельної марки, потрібно і вдосконалення законодавства щодо захисту.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради – 2003. – № 40-44.

2. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 № 3689-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 1994. – № 7.

3. Андрощук Геннадій. Правова охорона торговельних марок у країнах Європейського Союзу: основні засади // Юридичний журнал. – 2012. – № 10.

4. Місюрак Володимир. Захист прав на торговельні марки, або Правила боротьби з «Абібасами» // Правова допомога. – 2013. – № 1.

Годованик Б.О.

студент,

Научный руководитель: Циверенко А.П.

кандидат юридических наук,

доцент кафедры права,

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ АВТОРСКОГО ПРАВА В УКРАИНЕ

В современном обществе авторское право стало неотъемлемой частью жизни граждан. Каждый человек сталкивается с объектами авторского права. Авторское право связано с созданием и использованием произведений науки, литературы и искусства, выраженных в устной, письменной или иной объективной форме, допускающей их воспроизведение. Законодательство в сфере интеллектуальной собственности, в частности авторского права, развивается вместе с развитием технологии и науки. Правовое регулирование в этой сфере служит для обеспечения эффективной защиты прав интеллектуальной собственности.

Актуальность темы состоит в том, что обеспечения охраны прав интеллектуальной собственности есть одним из основных показателей развития государства. От решения проблемы создания эффективной системы охраны интеллектуальной собственности зависит прочность фундамента для инновационной модели развития Украины, ее модернизации, повышения конкурентоспособности в мировой социально-экономической системе. Создание эффективной системы охраны интеллектуальной собственности способствует созданию цивилизованной рыночной среды, в которой и предприниматели, и потребители были бы надежно защищены от недобросовестной конкуренции, связанной с неправомерным использованием объектов интеллектуальной собственности.

Законодательную базу Украины в сфере авторского права составляют Конституция Украины, которая гарантирует свободу литературного, художественного, научного и технического творчества (ст. 54), а также право владения, пользования и распоряжения своей собственностью, результатами своей интеллектуальной, творческой деятельности. (ст. 41). законы Украины «Об авторском праве и смежных правах», «О распространении экземпляров аудиовизуальных произведений, фонограмм, видеограмм, компьютерных программ, баз данных», гражданский кодекс Украины.

Однако, наличие законодательной базы, к сожалению, не решает проблемы нарушения прав интеллектуальной собственности. Пиратство в сфере авторских и патентных прав в Украине затронуло такие сферы общественной жизни, как литература: письменные произведения, научного, технического или практического характера (книги, брошюры, газеты, статьи); музыка: музыкальные произведения с текстом и без текста; аудиовизуальные произведения (кино-, теле- и видеофильмы, слайдофильмы и другие видеопроизведения и радиопроизведения); программы для ЭВМ (электронных вычислительных машин) всех видов, включая прикладные программы и операционные системы; бесплатно распространяемые в сети Интернет, использование компьютерных программ, торговых марок и изобретений без соответствующих на то прав.

В современной практике появляются новые формы публикации и распространения произведений. Так, например, в США известный писатель С.Кинг, в целях защиты свои авторских интересов использовал следующую форму публикации. На своем Интернет-сайте он размещал начало своего нового произведения, и рядом с произведением делал обращение к пользователям с просьбой оплатить пользование произведением (а рядом расчетный счет). При этом автор ставил условие, что следующая часть произведения не будет опубликована до тех пор, пока расчетный счет не пополнится определенной суммой (каждому пользователю предлагалось перевести на личный счет Кинга 1 доллар). Правосознательные пользователи, а также поклонники автора переводили деньги за пользование произведением, и уже после этого С. Кинг публиковал следующую часть.

Несмотря на сложность данной формы отношений, она приобретает в настоящее время популярность. Вслед за С. Кингом,

еще один известный автор – Фредерик Форсайт приступил к публикации своих произведений в сети Интернет. Правда, посредником между автором и пользователями стали Интернет-магазины. Однако данная форма распространения произведения не предусмотрена действующим авторским законодательством Украины.

Тенденции развития правового регулирования в области авторского права рассмотрены Директивой ЕС «О гармонизации некоторых аспектов авторского права и смежных прав в информационном обществе», закладывающей основы для создания общей и гибкой правовой системы, способствующей развитию информационного общества и нового рынка товаров и услуг [3]. Для Украины рассматриваемая Директива представляет особый интерес как с целью применения европейского положительного опыта в украинском законодательстве, так и в связи с обязательствами по достижению сопоставляемого уровня охраны авторских и смежных прав, принятыми при заключении Соглашения о партнерстве и сотрудничестве между Украиной и Европейским Союзом. На протяжении последних лет Украина значительно активизировала свою деятельность относительно вхождения к мировым структурам, которые регулируют интеллектуальную собственность, и постоянная участницей большинства международных конвенций и договоров в этой сфере. Следует изучить вопрос о целесообразности присоединения Украины к ряду международных конвенций и договоров, включая Мадридское соглашение о прекращении использования неправдивых или вводящих в заблуждение указаний происхождения товаров 1891 г. (в редакции Стокгольмского акта 1967 г.); [4]. Лиссабонское соглашение о защите названий мест происхождения и их международной регистрации 1958 г.; Брюссельская конвенция о распространении несущих программы сигналов, которые передаются через спутники 1974 г.; Договор о международной регистрации аудиовизуальных произведений (FRT) 1989 г.; Вашингтонский договор об интеллектуальной собственности относительно интегральных микросхем 1989 г.; Евразийская патентная конвенция (ЕПК) 1994 г. Важно также изучить вопрос о целесообразности разработки долгосрочной (на пять лет) программы сотрудничества с Европейским патентным ведомством и Ведомством по гармонизации на внутреннем рынке (товарные знаки ЕС). Следует разработать комплекс долгосрочных мероприятий по адаптации национальной патентной системы к

параметрам европейской патентной системы и европейской системы товарных знаков. Украина имеет двусторонние соглашения об охране интеллектуальной собственности с Австрией, Беларусью, Грузией, Россией, Таджикистаном, Узбекистаном, а также пола относительно интеллектуальной собственности в других соглашениях – с Азербайджаном, Болгарией, Арменией, Вьетнамом, Израилем, Канадой, Киргизией, Молдовой, США, Хорватией, Швейцарией, Швецией и др. На межведомственном уровне такие соглашения действующие с Болгарией, Казахстаном, Германией, Польшей, Венгрией, Чехией и др. Тем не менее, доминирующее значение для развития системы охраны интеллектуальной собственности в Украине имеют отношения с США.

Интеграция Украины к европейским структурам является приоритетной, поэтому большое значение для эффективной охраны интеллектуальной собственности имеет процесс вхождения Украины к региональным европейским структурам регулирования этой сферы.

Анализ законодательной базы Украины в сфере авторского подводит к выводу о необходимости усовершенствования украинского законодательства в сфере авторского права по следующим направлениям:

1. Внести изменения в Закон Украины «О авторском праве и смежных правах» касательно защиты прав на компьютерные программы с целью приведения этого Закона в соответствие международным соглашениям, подписанных Украиной, а также к современным реалиям в сфере распространения и использования программного обеспечения;

2. Включить в законодательный процесс по усовершенствованию соответствующего законодательства заинтересованные общественные организации и объединения правособственников.

3. Утвердить программу легализации программного обеспечения в образовательных учреждениях, а также ввести программу обучения теории права интеллектуальной собственности;

4. Внести изменения в порядок производства, сохранения, выдачи контрольных марок и маркировки экземпляров компьютерных программ с целью предотвращения получения контрольных марок для «пиратских» носителей;

5. Разработать и утвердить правительственную программу разъяснения обществу ценностей легального программного обеспечения.

Таким образом, в Украине происходил интенсивный процесс становления системы охраны интеллектуальной собственности. Однако эффективность системы снижается из-за наличия целого комплекса проблем, требующих безотлагательного решения. Преодоление этих проблем будет содействовать дальнейшему развитию и качественному усовершенствованию системы охраны интеллектуальной собственности в Украине, ускорению экономического развития и повышению международного имиджа нашего государства

Список использованных источников:

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) із змінами, внесеними згідно із Законом № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст. 143.

2. Коцюба, А. Авторское право в системе права Украины: общие положения [текст] // Теория и практика управления. – 2005. – № 8.

3. Директива ЕС № 2001/29/ЕС от 22 мая 2001 г. «О гармонизации некоторых аспектов авторского права и смежных прав в информационном обществе».

4. Мадридское соглашение о прекращении использования неправдивых или вводящих в заблуждение указаний происхождения товаров 1891 г. (в редакции Стокгольмского акта 1967 г.).

5. Подшибихин Л.И., Леонтьев К.Б., Бузова Н.В. Европейский опыт совершенствования законодательства об авторском праве в эпоху становления «Информационного общества» [электронный ресурс] // Hrreader. – 2005. Режим доступа: <http://www.hr-portal.ru/node/21690>

Ковригин В.С.

студент,

Научный руководитель: Циверенко А.П.

кандидат юридических наук, доцент,

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ЗАЩИТА И ОХРАНА АВТОРСКИХ ПРАВ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ

В современных условиях, всё большее значение приобретает защита авторских прав в сети Интернет. Объектом защиты может быть доменное имя, оригинальные авторские тексты, фотографии, рисунки, оформление сайта и т.д.

Основной проблемой защиты авторских прав в сети интернет является экстерриториальность, то есть, становится невозможно определить, к юрисдикции какого государства относится конкретный правовой вопрос. Так же следует учесть, что пользователи посещают сайты анонимно, и зачастую, нельзя определить их личность.

Для начала, определимся с видами преступлений, нарушающими авторские права:

- воровство программного кода;
- захват доменных имён вместе с сайтами;
- нелегальное копирование продукта;
- плагиат материалов;
- нелегальное использование торговой марки;
- копирование запатентованных элементов бизнеса;

Для того чтобы не стать жертвой подобных преступлений, следует прибегать к ряду профилактических мер незаконного использования данных в сети Интернет:

1. Получение Свидетельства о регистрации авторского права.
2. Отправка объекта интеллектуальной собственности самому себе почтой. Популярный и надёжный способ благодаря своей простоте и дешевизне. Однако стоит учитывать, что доказательная сила этого способа полностью утрачивается при вскрытии конверта.
3. Отправка объекта интеллектуальной собственности самому себе в виде электронного письма. Способ аналогичный предыдущему, но обладает меньшей надёжностью.
4. Отдать объект интеллектуальной собственности на ответственное хранение нотариусу.

5. Депонирование экземпляра текста в «Copyright Office» при библиотеке Конгресса США. К плюсам данного способа можно отнести обширную судебную практику по применению такой защиты и всемирный авторитет данного депозитария. К минусам – данная процедура может затянуться до полугода.

Если же правонарушение уже было совершено, то надлежит предпринять определённые юридические шаги для урегулирования конфликта. А именно:

1. Необходимо установить личность нарушителя и его адрес. Судебная практика позволяет использовать для этой цели сведения из базы Whois или письменный ответ регистратора доменного имени/хостинг провайдера.

2. Следующим шагом рекомендуется послать нарушителю претензию с требованием о восстановлении нарушенного права. Например, это может быть требование убрать с веб-сайта контент или указать имя автора.

3. Если предыдущая мера не оказала должного эффекта, необходимо обратиться к регистратору доменного имени нарушителя с требованием о применении санкций.

4. В случае, если урегулировать спор самостоятельно не удалось, то последним эффективным средством является обращение в суд. Сложность в доказывании своей правоте заключается в невозможности заверить содержимое сайта нотариально – это не предусмотрено действующим законодательством. В то же время, во многих странах, в том числе европейских, успешно применяется данный механизм удостоверения истинности этого доказательства (содержимого сайта).

Среди прочих актуальных вопросов защиты интеллектуальной собственности в сети Интернет, можно выделить защиты контента официальных веб-сайтов компаний. Данные сайты часто содержат оригинальное оформление, контент, фотографии, информацию о производственных процессах и технологиях, защищённых правом интеллектуальной собственности.

Способы защиты таких сайтов можно подразделить на технические и юридические.

К техническим способам можно отнести различные плагины и скрипты, запрещающие копирование текста либо автоматически указывающие авторство при копировании.

К юридическим мерам можно отнести весь арсенал международного и государственного права, направленный на

защиты интеллектуальной собственности. В Украине это Закон Украины «О защите авторских и смежных прав» и Гражданский кодекс Украины. А также все способы, описанные в профилактических мерах.

Подводя итог под вышесказанным, хочется добавить, что не стоит полагаться на общую норму интеллектуального права, согласно которой, право интеллектуальной собственности возникает сразу после творения/создания предмета материального мира и т.д. Несмотря на данное правило, доказать в судебном порядке своё авторство зачастую бывает просто невозможно. Чтобы избежать подобных последствий, следует придерживаться вышеперечисленных превентивных и защитных мер, направленных на закрепление и сохранении за лицом права интеллектуальной собственности.

Список использованных источников:

1. Черный А.А. Защита интеллектуальной собственности: Учебное пособие. Пенза, – 2005. – С. 64-76.
2. Блинец И.А., Леонтьев К.Б. Авторское право и смежные права: Учебник. Издательство: Проспект, – 2011.
3. Карпухина С.И. Защита интеллектуальной собственности и патентование: Учебник. М., – 2004. – С. 53-54.
4. Свечникова И.В. Авторское право: Учебное пособие. Издательство: Дашков и Ко, – 2009.

Слижук Д.В.

студентка,

Ужгородський національний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Право людини на власність – одне з найважливіших прав особи. Це право закріплене у ст. 41 Конституції України. Різновидом права власності є право інтелектуальної власності, яке окремо передбачене ст. 54 Конституції України.

Правове регулювання реалізації та захисту авторського права здійснюється такими нормативними актами, як Конституція України, Цивільний кодекс, Закон України «Про авторське право і

суміжні права» від 23 грудня 1993 року та іншими. Окрім того, у сфері захисту авторського права діють такі міжнародні акти, як Всесвітня конвенція про авторське право 1971 р., Договір ВОІВ з авторського права від 20.12.1996 р. та ін.

Актуальність проблеми дослідження зумовлена тим, що проконтролювати діяльність усіх користувачів Інтернету та перевіряти увесь контент, який вони завантажують у всесвітню павутину, майже неможливо, а мережа Інтернет стала сприятливим середовищем для порушення авторських та суміжних прав. Саме тому, можливість захисту авторського права в мережі Інтернет потребує більш детального дослідження.

Спеціальної літератури з даного питання майже немає. А дослідження даної проблеми представлене статтями в періодичних виданнях та в мережі Інтернет таких авторів як В. Б. Наумова, С. А. Бабкіна, М. А. Якушев, В. О. Калятин, В. М. Антонов, О. М. Пастухов, І. М. Рассолов, М. Є. Черкес, Ч. Н. Азімов, А. С. Довгерт та інших.

Термін «Інтернет» (Internet) вперше з'являється у публікаціях у 1973 році як скорочення від Interconnected Networks – з'єднані мережі.

На законодавчому рівні термін Інтернет визначений у Законі України «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 р. так: Інтернет – всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами [1, с. 155].

Інтернет-договори в тексті не вживають слово «Інтернет», натомість використовується поняття «цифрове середовище», в якому, відповідно до положень зазначених договорів, повністю реалізуються такі майнові права суб'єктів авторського права, як право на відтворення та розповсюдження електронних видань серед широкої публіки [2, с. 221].

Щодо популярності Інтернету серед населення не може бути сумнівів, але все ж таки наведемо деякі цифри. За даними глобального дослідження аналітичної компанії The Royal Pingdom станом на 2013 рік кількість користувачів Інтернету становила 2,4 млрд. І ця цифра зростає кожного дня.

Згідно з даними Київського міжнародного інституту соціології, у вересні 2013 року 49,8% дорослого населення України користувалися Інтернетом.

Варто зазначити, що у документі однієї з робочих груп Конгресу США з протидії міжнародному піратству, Україна, Росія і Китай визнані країнами з найбільшим рівнем піратства у галузі інтелектуальної власності, а одна з найпопулярніших в Україні, російська соціальна мережа «ВКонтакте» – однією з найбільш великих порушників авторських прав [3, с. 141].

Особливості розміщених в Інтернеті творів як предмета авторського права викликані специфічною формою їх фіксації. Мова йде про цифровий запис, який ще іменується дигіталізацією. В результаті дигіталізації не відбувається якої-небудь зміни продукту творчості. Інформація подається користувачеві як текст, графічне зображення, аудіовізуальний твір, може бути ніде не зафіксована у вигляді єдиного цілого. Виражений словом, образом, звуком, від запису цифровим способом (дигіталізації), він не втрачає, як і не набуває, яких-небудь нових якостей або властивостей, зокрема не додає оригінальності або індивідуальності [4, с. 41].

Існують певні технічні ознаки творів, які розміщені в Інтернеті.

1) При відтворенні не втрачається якість. Це означає, що неважливо чи була зроблена лише 1 цифрова копія з оригіналу, чи їх було зроблено 10000, адже якість у кожній з копій буде одна і та сама. Тому одержувачі цих копій не помітять різниці їх з оригіналом;

2) Мінімальні витрати на розповсюдження і відтворення. При розповсюдженні копій у вигляді дисків, книг, журналів необхідно витратити значні фінансові ресурси, а розміщення цифрових копій в інтернеті – майже повністю звільняють суб'єктів порушення авторського права від витрат;

3) Можливість діяти анонімно. Особи, які неправомірно розповсюджують об'єкти авторського права, мають можливість діяти анонімно. Проте ця ознака не є абсолютною, адже за допомогою сучасних технологій в більшості випадків можна визначити, з якого пристрою була вчинена та чи інша дія в Інтернеті;

4) Необізнаність користувачів. Більшість користувачів мережі Інтернет просто не знають про систему захисту авторського права, а тим більше про те, що вони самі порушують авторське право інших осіб. Проте навіть свідомі користувачі байдуже ставляться до своїх порушень, оскільки вважають, що не нестимуть жодного покарання за такі дії.

Можна зробити висновок, що володільці авторських прав стикаються зі значними ризиками, обумовленими існуванням інформаційних технологій. Транскордонний характер Інтернету та цифрова форма фіксації розміщених у ньому творів значно ускладнюють здійснення авторами та їх правонаступниками своїх прав [5, с. 123].

У розвинених зарубіжних країнах ведеться активна боротьба з порушенням авторських прав у мережі Інтернет.

Так, на території всієї Великобританії почав діяти закон згідно з яким на інтернет-провайдерів покладається обов'язок відключати абонентів, якщо вони визнаються винними у незаконному обміні файлами.

У Франції, на основі закону, спрямованого на боротьбу з інтернет-піратством, діє принцип «трьох попереджень». Перше попередження надходить користувачу інтернет-послуг на електронну пошту, друге – вважається офіційним повідомленням про порушення, в результаті третього попередження спеціальне агентство має право позбавити порушника доступу в Інтернет.

У Японії був прийнятий дуже радикальний закон, у відповідності до норм якого, за скачування нелегальних файлів з Інтернету передбачається штраф у розмірі близько 25000 доларів США, або ув'язнення терміном на 2 роки, в свою чергу за завантаження піратського контенту зі свого комп'ютера у мережу Інтернет передбачена відповідальність у вигляді штрафу на суму близько 130000 доларів США, або позбавленням волі на строк до 10 років [3, с. 144].

Отже, серед проблем захисту авторського права в мережі Інтернет, можна назвати такі:

- недостатня врегульованість процедури використання об'єктів авторського права в Інтернеті національним законодавством та міжнародними договорами;
- можливість і способи захисту інформації, яка розміщена у мережі;
- засоби контролю власників авторського права за використанням їх творів у мережі Інтернет.

Щодо способів вирішення даних проблем варто визначити наступні.

По-перше, обмежений доступ до матеріалів, які розміщені в Інтернеті. Наприклад створення електронних бібліотек, комерційних

сайтів, доступ до матеріалів яких був можливий лише за попередню плату.

По-друге, створення певного шифрування доступної інформації, яка міститься в об'єктах авторського права. Адже недобросовісні користувачі можуть отримувати доступ до платних баз даних, а потім копіювати дану інформацію і розповсюджувати її незаконно. А використання певного цифрового шифру унеможливить таке копіювання.

Проте варто розуміти, що для використання таких способів захисту об'єктів авторських прав у мережі Інтернет необхідно на законодавчому рівні зобов'язати усіх власників авторських прав виконувати такі дії при розміщенні таких об'єктів в Інтернеті. Адже, за наявності двох категорій власників авторських прав: тих, які розміщують власні об'єкти авторського права в мережі безкоштовно, і тих, які дозволятимуть лише обмежений і платний доступ до таких об'єктів, виникатиме певна конкуренція, оскільки користувачі надаватимуть перевагу безкоштовним матеріалам, а не навпаки.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що можливість захисту авторських прав у мережі Інтернет є актуальною проблемою сьогодення. І вирішенням даної проблеми може стати лише тісна співпраця власників авторських прав, державних органів та інтернет-користувачів, а також використання досвіду зарубіжних країн. Адже, лише впорядковане законодавче регулювання, відповідальне ставлення автора до розповсюдження своїх творів, та свідоме ставлення користувачів до авторських прав інших осіб, можуть звести нанівець усі спроби порушення авторських прав у мережі Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 року № 1280-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2004 р. – № 12. – Ст. 155.
2. Каїді В.В. Проблема захисту авторського права в електронному книговидаванні / В.В. Каїді // Вісник Харківської державної академії культури. – 2012. – Вип. 36. – С. 217-226.
3. Кетрарь А.А. Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від піратства в мережі інтернет / А.А. Кетрарь // Часопис цивілістики. –2013. – Вип. 14. – С. 141-145.
4. Черкес М.Е. Правовое регулирование деятельности в Интернете. Монография. Часть I / Черкес М.Е. – Одесса: Латстар, 2002. – 88 с.
5. Кирилюк А.В. Особливості розміщених в інтернеті творів к предмета авторського права / А.В. Кирилюк // Часопис цивілістики. – 2012. – Вип. 13. – С. 120-123.

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Барчук О.В.

студентка;

Письменна О.П.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правознавства,

Вінницький національний аграрний університет

ПРАВОВІ ОСНОВИ УКЛАДЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБУ

Для розуміння передумов створення шлюбу, необхідно зрозуміти саме поняття «Шлюб». Згідно зі ст. 21 СК України шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану. Становлення України як суверенної і незалежної держави супроводжується створенням нової правової бази сучасного суспільства, що потребує не тільки систематизації існуючого законодавства, але й зумовлює необхідність глибоких наукових досліджень у галузі сімейних відносин та їх законодавчого врегулювання [1, с. 9].

Актуальність теми дослідження. Питання регулювання шлюбно-сімейних відносин у процесі розвитку і становлення нашої держави в економічному, соціально-культурному та у морально-етичному плані, є найбільш актуальними, оскільки останні є основою становлення і розвитку суспільства в цілому.

Дані темі були присвячені праці таких відомих вчених, як: О. Сафончик, В. Рясенцев, Є. Суханов, Ю. Толстой, В. Яковлев, В. Маслов, А. Пушкін, Г. Шершеневич, В. Бошко, З. Ромовська, В. Загоровський, М. Оридорога та ряд інших авторів, чії праці заклали теоретико-правову основу розуміння шлюбу [2].

Є багато поглядів науковців які висловлюють свої погляди стосовно питання шлюбу. На думку Ф. Шершеневич, юридичний шлюб – це союз чоловіка і жінки з метою співжиття, заснований на взаємній згоді та укладений у встановленій формі. В.Ф. Маслов відзначав, що шлюб – це союз чоловіка і жінки з метою створення сім'ї. При цьому шлюб розглядався як союз, спрямований на продовження людського роду, тобто на народження і виховання

дітей, а не договір чи угоду. М.Т. Оридорога підкреслював, що шлюб – юридично визнана і заснована на любові духовна й фізична спільність чоловіка та жінки, яка забезпечує народження і виховання дітей.

Поняття шлюб включає в себе такі питання, як укладення, так і припинення шлюбу.

Питання укладення шлюбу врегульовано Сімейним кодексом України від 10 січня 2002 року. Статтею 21 СК України передбачено, що шлюбом – є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану. В інституті «Шлюб, права та обов'язки подружжя» СК України головними принципами є: 1) шлюбний вік, для жінки та чоловіка встановлюється – у вісімнадцять років; 2) добровільність шлюбу, шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка, примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається; 3) одношлюбність, жінка та чоловік можуть одночасно перебувати лише в одному шлюбі [1, с. 10].

Процедура та особливості укладення шлюбу передбачає наступні дії:

1. Звернення до органу реєстрації цивільного стану та заява про реєстрацію шлюбу. Заява про реєстрацію шлюбу подається жінкою та чоловіком до будь-якого органу державної реєстрації актів цивільного стану за їхнім вибором. Особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, вважаються нареченими. Дана заява подається особисто, можливі випадки (через поважні причини) заяву про реєстрацію шлюбу, нотаріально засвідчену можуть подати представники. Головною умовою в даному випадку є довіреність на представництво в органах РАЦС нотаріально посвідчена. Заява дійсна протягом 3 місяців, якщо реєстрація не відбулася у цей встановлений термі, вона втрачає чинність.

2. Ознайомлення наречених з їхніми правами та обов'язками.

З моменту подачі заяви про реєстрацію шлюбу, на орган РАЦС покладається обов'язок роз'яснити права та обов'язки наречених, а саме про: 1) взаємну обізнаність наречених про стан здоров'я; 2) що держава забезпечує створення умов для медичного обстеження;

3. Час та місце укладення шлюбу. Загальним строком реєстрації шлюбу є один місяць від дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу. Реєстрація шлюбу повинна здійснюватися в обов'язковій присутності наречених, реєстрація через представників не допускається. Наречені мають право обрати прізвище одного з них

як спільне прізвище подружжя або надалі іменуватися дошлюбними прізвищами. Також мають право створити складне прізвище, шляхом приєднання до свого прізвища прізвище нареченого, нареченої.

Цікавим є питання укладення шлюбу із засудженою особою. Реєстрація шлюбу із засудженими, які відбувають покарання у виправних установах, провадиться відділом РАЦСу за місцезнаходженням таких установ на загальних підставах, передбачених чинним законодавством України, з дозволу відповідного управління юстиції. Особа, яка бажає зареєструвати шлюб із засудженим, заповнює заяву про шлюб за встановленою формою і представляє її до відділу реєстрації актів цивільного стану. Якщо питання про реєстрацію шлюбу ініціює засуджений, то адміністрація виправної установи забезпечує його бланком заяви про шлюб за встановленою формою. Реєстрація шлюбу із засудженим провадиться у присутності осіб, які одружуються, у приміщенні, визначеному виправною установою. Реєстрація шлюбу з особами, щодо яких суду як запобіжний захід обрано тримання під вартою, здійснюється відділом РАЦСу в слідчих ізоляторах (тюрмах) тільки з письмового дозволу органу, у провадженні якого перебуває справа обвинувачуваного.

Припинення шлюбу в енциклопедичній літературі розглядається як припинення особистих і майнових правовідносин подружжя. У теорії сімейного права існують різні визначення припинення шлюбу. В. Маслов і О. Пушкін визначають припинення шлюбу, як розпад шлюбу як союзу чоловіка і жінки, та зумовлене цим припинення правовідносин, які раніше виникли між ними і засновані на сімейному законодавстві. Найбільш розгорнуте визначення припинення шлюбу знаходимо в сучасній вітчизняній сімейно-правовій науці. Під припиненням шлюбу тут розуміється зумовлене певними юридичними фактами припинення на майбутнє правовідносин між подружжям, які виникли із зареєстрованого дійсного шлюбу [3].

Глава 11 Сімейного кодексу дає нам зрозуміти правові основи припинення шлюбу. Шлюб припиняється внаслідок таких причин:

Ст. 104. Підстави припинення шлюбу

1. Шлюб припиняється внаслідок смерті одного з подружжя або оголошення його померлим;
2. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання;

3. Якщо один із подружжя помер до набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу, вважається, що шлюб припинився внаслідок його смерті;

4. Якщо у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу один із подружжя помер, вважається, що шлюб припинився внаслідок його розірвання.

Стаття 105. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання

1. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя відповідно до статті 106 або одного з них відповідно до статті 107 цього Кодексу;

2. Шлюб припиняється внаслідок його розірвання за спільною заявою подружжя на підставі рішення суду, відповідно до статті 109 цього Кодексу;

Стаття 106. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей

1. Подружжя, яке не має дітей, має право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану заяву про розірвання шлюбу.

Якщо один із подружжя через поважну причину не може особисто подати заяву про розірвання шлюбу до органу державної реєстрації актів цивільного стану, таку заяву, нотаріально засвідчену;

2. Орган державної реєстрації актів цивільного стану складає актовий запис про розірвання шлюбу після спливу одного місяця від дня подання такої заяви, якщо вона не була відкликана;

3. Шлюб розривається незалежно від наявності між подружжям майнового спору.

Стаття 107. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного з подружжя.

1. Шлюб розривається органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного із подружжя, якщо другий із подружжя:

2. визнаний безвісно відсутнім;

3. визнаний недієздатним.

Дитальніше про підстави припинення шлюбу можна дізнатись прочитавши наступні статті Глави 11 СК.

Висновок. Підсумовуючи все зазначене, можна стверджувати, що головною умовою укладення шлюбу є загальна згода двох сторін. Під припиненням шлюбу ми розуміємо зумовлене певними

юридичними фактами припинення правовідносин між подружжям, які виникли із зареєстрованого дійсного шлюбу.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року.
2. Ромовська З.В. Українське сімейне право: підручник. – К., 2010. – 31 с.
3. Сафончик О.І. Правове регулювання припинення шлюбу в Україні 2009. – 43 с.
4. Яковлєв В.А. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України. – К., 2011. – 93 с.
5. Кидалова А.Ю. Особливості правового регулювання укладення шлюбу // Право України. – 2 с.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Кравчук В.О.

студентка,

Науковий керівник: Дроботова Л.А.

старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін,

Національний університет

державної податкової служби України

ТИМЧАСОВЕ ЗУПИНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності застосовується до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або іноземних суб'єктів господарської діяльності у випадках порушення Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 р. (далі – Закон про ЗЕД) або пов'язаних із ним законів України за проведення дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки.

Богун В. зазначає, що такі санкції спрямовані на ліквідацію конкретних суб'єктивних прав, повинні посилювати превентивну функцію відповідальності за порушення у сфері ЗЕД [1, с. 35-36]. Вінник О.М. спеціальні санкції визначила як форму обмеження господарської діяльності суб'єктів ЗЕД у разі порушення ними спеціального законодавства [2, с. 649]. Липницький Д.Х. та Болотова А.Д. визнають необхідність комплексного підходу з вирішення проблем господарської відповідальності при застосуванні економічних санкцій [3, с. 4, 12], серед яких вагоме місце займає тимчасове зупинення ЗЕД.

Слід наголосити, що тимчасове зупинення ЗЕД як санкція не передбачена ГК України серед інших адміністративно-господарських санкцій. Стаття 245 ГК передбачає лише «припинення експортно-імпортних операцій» у випадках недобросовісної конкуренції; розміщення валютних цінностей з порушенням встановленого законодавством порядку на рахунках та вкладах за межами України; а також в інших випадках, якщо дії учасників зовнішньоекономічної діяльності завдають шкоди економіці України.

Замість тимчасового зупинення ЗЕД „припинення експортно-імпортних операцій” застосовують не за ймовірності настання шкоди, а при її фактичному спричиненні. Аналіз тимчасового зупинення ЗЕД (передбаченого ст. 37 Закону про ЗЕД) та припинення експортно-імпортних операцій (відповідно до ст. 245 ГК України), дає змогу стверджувати, що йдеться про різні заходи відповідальності, неоднакові підстави та різні наслідки застосування цих санкцій у ЗЕД. У першу чергу, це прямо стосується дії санкцій. Припинення експортно-імпортних операцій обмежується тільки двома видами зовнішньоекономічних операцій: експортом та/або імпортом, та не має дії на інші види, перелік яких надано ст. 4 закону про ЗЕД.

Базові міжнародно-правові документи зобов'язують держав-учасниць усунути національні бар'єри на шляху руху капіталів, не встановлювати заборони й обмеження експорту приватних інвестицій в інші країни. Вільний вивіз інвестицій за межі своєї держави визнають спеціальним фундаментальним принципом побудови системи міжнародного інвестиційного права [5, с. 57]. Слід наголосити, що при застосуванні досліджених засобів відповідальності, увага повинна акцентуватися не на інституціональних видах господарської діяльності, а на характері та змісті зовнішньоекономічних операцій, відповідних діях суб'єктів ЗЕД України та іноземних суб'єктах господарської діяльності.

Відповідно до п. 3.2. Положення «Про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону про ЗЕД», затверджене наказом Міністерства економіки України від 17.04.2000 р. № 52. (далі – Положення № 52) санкції у вигляді тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності можуть застосовуватися Міністерством економіки України до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в разі проведення ними таких дій у сфері зовнішньоекономічних відносин:

- які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки;
- які призводять до порушень міжнародних зобов'язань України;
- якщо суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, до якого раніше була застосована санкція – індивідуальний режим ліцензування, протягом року після її застосування не вжив заходів

щодо приведення у відповідність своєї діяльності до вимог чинного законодавства у сфері зовнішньоекономічних відносин.

Отже, не всі підстави застосування тимчасового зупинення ЗЕД, що наведені в Положенні № 52, ввійшли до Закону про ЗЕД. Хоча, слід зауважити, що Положення № 52 (його текст) майже повністю було відображене в ст. 37 Закону про ЗЕД.

Такі підстави є не просто юридично не визначені, що дуже шкідливо, особливо з огляду на плани України щодо побудови правової держави. Адже будь-які санкції суттєво обмежують права підприємства та є для нього матеріально обтяжливими. Зупинення ЗЕД – це практично параліч підприємства, якщо воно орієнтоване на зовнішній ринок і його продукція на внутрішньому ринку України не має попиту [6, с. 50]. Тому застосування такої санкції має бути достатньо мотивоване, що неможливо без всебічної оцінки кожного конкретного випадку правопорушення при перетинанні митного кордону України або до того, як таке перетинання здійснювати. Може статися так, що резидент здійснив всі дії, передбачені зовнішньоекономічним контрактом для експортування товару: здійснив заходи щодо зберігання товару, навантажив його на транспорт, здійснив доставку до митниці на території України, уклавши посередницькі угоди, угоди з перевізниками тощо, – а митні органи відмовляються здійснити митне оформлення, бо до суб'єкта застосоване тимчасове зупинення його діяльності. В такому випадку відбувається простій транспорту та невиконання зобов'язання перед іноземним контрагентом у певний строк, що призводить до інших санкцій, передбачених вже не державою та законодавством, а контрагентами згідно із основним зовнішньоекономічним контрактом та іншими договорами, за допомогою яких можна здійснити зобов'язання за зазначеним контрактом. Тимчасове зупинення ЗЕД як спеціальна санкція застосовується державними органами за дії, які не призвели до шкідливих наслідків, а лише «можуть призвести», – тобто за ймовірності їх настання. Згідно із зазначеним можна стверджувати, що застосування тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності, як заходу відповідальності, у більшості випадків є безпідставним, бо суб'єкт, здійснюючи зобов'язання за контрактом, правопорушення не здійснює. Та якщо він зобов'язання перед іноземним контрагентом, негативні наслідки та шкода від таких дій може й не настати. Слід зауважити, що такі дії відбуваються з одного боку без наявності наслідків такого правопорушення (що

повинно бути ознакою об'єктивної сторони), та без вини суб'єкта з іншого боку (що свідчить про відсутність обов'язкового елементу суб'єктивної сторони правопорушення).

На думку В. Богуна, останні дві санкції (тимчасове зупинення ЗЕД та індивідуальний режим ліцензування) за своїм функціональним призначенням спрямовані на обмеження чи ліквідацію конкретних суб'єктивних прав. А от щодо «національних економічних інтересів» автор пропонує законодавчо закріпити термінологічне визначення критеріїв цього поняття, оскільки для самих суб'єктів ЗЕД не зрозумілим до кінця залишається, якими своїми діями вони можуть зашкоджувати інтересам національної економічної безпеки [1, с. 36]. Павловський М. надає цьому поняттю дуже широке тлумачення: «це стан та рівень розвитку всіх сфер економічної системи виробництва» [4, с. 23].

Аналізуючи підстави притягнення до відповідальності суб'єктів ЗЕД та іноземних суб'єктів господарювання можна дійти висновку, що санкції, які містяться у ст. 37 Закону про ЗЕД і застосовуються державою, є заходами захисту та (як виключення) заходами відповідальності. З огляду на це, слід констатувати, що трактовка зазначеної норми не відповідає її сутності, та потребує детальнішої та більш чіткої правової регламентації, а саме: «за порушення Закону про ЗЕД або пов'язаних з ним законів України до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або іноземних суб'єктів господарської діяльності можуть бути застосовані такі спеціальні санкції...». Підставою застосування зазначених заходів не завжди є порушення суб'єктом ЗЕД певних законів, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність (тобто правопорушення), а негативний стан економіки країни або ймовірність завдання шкоди економічній безпеці, державне регулювання за поверненням капіталу, ймовірність негативного впливу наслідків здійснення зовнішньоекономічних операцій на норми міжнародних угод України та інші форс-мажорні обставини. Перелік таких підстав не є вичерпним та може змінюватись залежно від зовнішніх факторів і внутрішнього стану держави.

Список використаних джерел:

1. Богун В. Індивідуальний режим ліцензування і припинення експортно-імпортних операцій як види спеціальних економічних санкцій // Підприємництво, господарство і право, 2001. – № 6. – С. 35–36.
2. Вінник О.М. Господарське право: навчальний посібник. – [2-ге вид., змін. та доп.]. – К.: Правова єдність, 2009. – 766 с.

3. Липницький Д.Х., Болотова А.Д. Основне направления унификации экономических санкций. – Донецк: ІЄПІ НАН України, 1998. – 26 с.

4. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: Монографія / М.М. Єрмошенко. – МОН України, Київський національний торговельно-економічний ун-т; К.: 2001. – 309 с.

5. Тумакова М. Принципи та норми міжнародного інвестиційного права як основа законодавства України у сфері регулювання іноземного інвестування // Підприємництво, господарство і право, 2009. – № 8. – С. 55–58.

6. Лук'янець Д. Про правову природу адміністративно господарських санкцій // Підприємництво, господарство і право, 2005. – № 3. – С. 10–15.

Росильна О.В.

аспірант,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року однією з функцій прокуратури України є представництво інтересів громадянина або держави в суді, що полягає у здійсненні прокурорами від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, передбачених законом (ст. 36-1).

Стаття 2 ГПК України зазначає, що господарський суд порушує справи за позовними заявами прокурорів, які звертаються до господарського суду в інтересах держави, крім того прокурор може вступити за своєю ініціативою у справу, порушену за позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду для представництва інтересів громадянина або держави (ч. 1 ст. 29 ГПК України). Виходячи з буквального тлумачення викладених вище правових норм Господарського процесуального кодексу України, прокурор має право подати позов до господарського суду лише в інтересах держави, а от вступити у вже порушену справу може як в інтересах держави, так і в інтересах громадянина.

Свою позицію з цього приводу висловив Вищий господарський суд України у Постанові Пленуму ВГСУ «Про деякі питання участі прокурора у розгляді справ, підвідомчих господарським судам» від 23 березня 2012 року № 7, де зазначено наступне: системний аналіз

приписів статті 36-1 Закону України «Про прокуратуру» і норм ГПК України (зокрема, статті 29 та пункту 6 частини першої статті 81) свідчить про наявність у прокурора права на звернення до господарського суду з позовом в інтересах громадянина (в тому числі фізичної особи-підприємця) за наявності підтверджених належними доказами підстав, передбачених частиною другою статті 36-1 названого Закону, та з урахуванням правил статті 12 ГПК України стосовно підвідомчості справ господарському суду.

Так, підставами представництва в суді інтересів громадянина є:

- неспроможність його через фізичний стан;
- недосягнення повноліття;
- похилий вік;
- недієздатність або обмежену дієздатність самотійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження.

Деяко спірною виявляється необхідність представництва прокурором в господарському суді інтересів громадян, оскільки з одного боку це надає прокурору необмежену сферу впливу, а з іншого – перевантажує справами, які сміливо можна передати до компетенції інших суб'єктів. Аналізуючи підстави представництва інтересів громадян, вони є аналогічними до тих, за якими надається безоплатна правова допомога.

<i>Безоплатна первинна правова допомога:</i>	<i>Безоплатна вторинна правова допомога:</i>
1) надання правової інформації; 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань; 3) складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); 4) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.	1) захист від обвинувачення; 2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; 3) складення документів процесуального характеру.

Першим кроком до повноцінної реалізації ст. 59 Конституції України (право на правову допомогу) та створення відповідного інституту було прийняття Закону України «Про безоплатну правову

допомогу» від 2 червня 2011 року. Відповідно до ст. 3 зазначеного Закону право на безоплатну правову допомогу – гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, у тому числі біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правову допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правову допомогу у випадках, передбачених цим Законом.

Так, громадян, які не мають фізичної, матеріальної можливості або з інших поважних причин не можуть представляти свої інтереси в господарському процесі самостійно, можуть скористатися правом на безоплатну вторинну правову допомогу, а відповідні функції, на нашу думку, необхідно вилучити у прокуратури України. На сьогодні на території України в кожному обласному центрі, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі створено по одному Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, проте об'єктивних оцінок ефективності їх діяльності ще немає.

Таким чином, пропонуємо:

- 1) залишити в чинній редакції положення ст. 2 ГПК України;
- 2) внести зміни до ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру», залишивши можливість представництва прокурором інтересів громадянина лише в межах кримінального провадження, враховуючи суспільну небезпеку останнього;
- 3) внести зміни до Господарського процесуального кодексу:
 - а) ч. 1 ст. 29 ГПК України викласти у наступній редакції: «Прокурор бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, порушену за позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду для представництва інтересів держави. З метою вступу у справу прокурор може подати апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд рішення Верховним Судом України, про перегляд рішення за нововиявленими обставинами або повідомити суд і взяти участь у розгляді справи, порушеної за позовом інших осіб».
 - б) виключити п. 6 частини 1 ст. 81 ГПК України.

Савченко І.Ю.

студент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

ТЕХНОПАРК ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

Незважаючи на те, що технопарки існують понад півстоліття, на даний момент не існує загальноприйнятого їх визначення або усталеної класифікації. Міжнародна асоціація технологічних парків запропонувала наступне визначення: «Технологічний парк – це організація, керована фахівцями, головною метою яких є збільшення добробуту місцевого співтовариства за допомогою просування інноваційної культури, а також змагальності інноваційного бізнесу і наукових організацій. Для досягнення цих цілей технопарк стимулює і управляє потоками знань і технологій між університетами, науково-дослідними інститутами, компаніями і ринками. Він спрощує створення і зростання інноваційним компаніям за допомогою інкубаційних процесів і процесів виведення нових компаній з існуючих (spin-off processes). Технопарк, крім високоякісних площ, забезпечує інші послуги» [1]. Таке широке визначення технопарку мало своєю метою осягнути всі існуючі в світі моделі. Таким чином дане визначення задає мінімальний набір стандартів і вимог для здобувача на звання «технологічний парк».

Міжнародна асоціація технопарків особливо відзначає еквівалентність таких понять як «технологічний парк», «технологічний ареал», «дослідницький парк» і «науковий парк». У Великобританії зазвичай використовують термін «науковий парк», в США – «дослідний парк», в Україні – «технопарк». Організації, покликані стимулювати створення технологічних парків на своїй території визначають їх більш конкретно.

Так, Інноваційний рада Квінсленд пропонує наступне формулювання: «Технологічний парк – це юридична особа, створена для більш адекватного використання наукових і технологічних ресурсів для поліпшення економічної бази регіону. Місією технопарку є стимулювання регіонального розвитку, деіндустріалізації, а також спрощення реалізації комерційних і

промислових інновацій. Діяльність технопарку збагачує наукову та/або технічну культуру регіону, створює робочі місця і додану вартість».

Деякі дослідники крім власне технопарків виділяють також їх підвиди: технологічні інкубатори, наукові (дослідницькі) парки, технологічні ареали.

Технологічні інкубатори спеціалізуються на комерціалізації наукових і комерційних розробок. Навіть у випадку фінансової незалежності, як правило, розташовуються в межах існуючого технопарку. Наукові/дослідні парки мають більш тісні, ніж у технопарків, зв'язки з університетами і в них концентруються високоосвічені кадри і великі обсяги наукомістких досліджень. Технологічні ареали – це цілий кластер взаємозалежних підприємств, що працюють в загальній та/або пов'язаних галузях, і розташованих в одному географічному регіоні. Ці підприємства ділять спільну інфраструктуру, ринок праці та послуг і мають справу зі схожими можливостями і погрозами.

Успішно функціонуючий технопарк може внести істотний внесок в економіку регіону за рахунок стимулювання економічного зростання регіону; диверсифікації місцевої економіки, що робить її більш стійкою; розвитку успішних компаній малого та середнього бізнесу; збільшення доходів місцевого бюджету.

«Наукові» технопарки. В якості засновника першого наукового парку справедливо називають Стенфордський університет. З початку своєї діяльності наприкінці 40-х, початку 50-х років Стенфордський парк став місцем комерційної діяльності, джерелом якої служили результати наукових досліджень талановитих учених з університетських лабораторій. Багато хто із заснованих у парку фірм перетворилися пізніше у великі багатонаціональні корпорації. Така фірма, як «Хьюлетт-Паккард» наочно демонструє, які результати можуть бути отримані за допомогою наукового парку. За будь-якими мірками Стенфорд досить великий науковий парк. Він займає близько 700 акрів (280 га) в регіоні, який прославився феноменальними результатами з розвитку наукоємного сектора промисловості. Проте, знадобилося 30 років, щоб завершити будівництво, формування інфраструктури і здати в оренду всю вільну землю наукового парку. Цей факт підкреслює фундаментальну особливість таких проектів – вони є довгостроковими, вимагають терпіння і відданості справі. Стенфордський парк знаходиться приблизно в 5 милях на південь

від університету і сьогодні становить лише малу частину зони наукомісткої промисловості, яка простягається від затоки Сан-Франциско, у напрямку до Пало-Альто і через Купертіно, до південної околиці Сан-Хосе. Більшість з розташованих тут підприємств не мають прямого відношення до парку, але, безсумнівно, парк був для них прикладом і своєрідним «центром кристалізації». Це підкреслює ще одну особливість наукового парку.

В США наукові парки спочатку розвивалися повільно. Але в 80-і роки вони стали з'являтися один за іншим. Цікавими для дослідження є такі наукові парки, як «Дослідницький трикутник» у Північній Кароліні і «Міський парк Філадельфії», штат Пенсільванія. Перший з них представляє втілення концепції «Паркленд», а другий – концепції «парк в центрі міста». На сьогоднішній день в США налічується більше 150 наукових парків, розміри яких вар'юються від 150 акрів (60 га) до 6500 акрів (2600 га).

В Європі наукові парки з'явилися на початку 70-х років. Першими були Дослідницький парк Університету Херіот-Уатт, Единбург; Науковий парк Трінті-коледжу, Кембридж; Левен-ла-Нев, Бельгія; Софія-Антиполіс у Ніцці, і ЗІРСТ в Греноблі, Франція. Ці парки повторювали ранню модель наукового парку США, особливістю якої є наявність одного засновника, а основний вид діяльності – здача землі в оренду власникам наукомістких фірм.

Так само, як і в США, бурхливий розвиток наукових парків у Європі почалося лише в 1980-і роки. Одна з особливостей – науковий парк має будівлю, призначену для розміщення в ньому малих фірм. Наявність такої будівлі сприяє формуванню малих і середніх компаній, які користуються колективними послугами.

В 1980-х роках наукові парки почали створюватися в Бразилії, Індії, Малайзії, а сьогодні і в країнах Східної Європи, СНД і Китаї.

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що у кожному конкретному випадку, при створенні наукового парку, необхідно адаптувати базову модель до місцевих умов, задач, фінансовій та правовій системі. Місцеві фактори у вирішальній мірі впливають на організаційну структуру наукового парку та його життєздатність. Причина, через яку та чи інша організація або їх група вирішує створити науковий парк, може розглядатися як головна задача, яку повинен вирішувати парк. Кожен науковий парк вирішує свої завдання, виходячи з місцевих умов і ресурсів.

Таким чином, метою створення технопарків є стимулювання вибухового ефекту зростання інноваційної складової як одного з найважливіших системних факторів економічного розвитку, формування конкурентних переваг вітчизняної економіки, забезпечення національної безпеки країни. Завданнями є, зокрема: залучення фінансових коштів в галузь інноваційного підприємництва; створення інфраструктурної середовища для розвитку інноваційних продуктів, а також утримання висококваліфікованих кадрів шляхом створення нових робочих місць відповідного рівня престижу.

Список використаних джерел:

1. www.iasp.ws – офіційний сайт Міжнародної асоціації наукових парків, стаття «Про наукові та технологічні парки. Офіційне визначення».

Терещенко В.О.

кандидат юридичних наук,

директор,

Юридичне об'єднання «КАПІТАЛ ПРАВИС»

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПІДПРИЄМНИЦТВО»

Сьогодні в науці і чинному законодавстві України не має єдиного підходу до трактування поняття підприємництва, а також не розроблено універсальної інтерпретації такої категорії, що ускладнює дослідження підприємницької діяльності як правової категорії, що обумовлює актуальність і новизну даного дослідження.

Дефініція «підприємництво» складалася протягом значного часу, змінюючись під впливом психології людей та соціально – економічних подій. Вона постійно поповнюється елементами нового змісту історичних, політичних, юридичних, економічних і соціально-психологічних відносин [1, с. 209]. Вперше поняття «підприємництво» введено у науковий обіг у XVIII сторіччі англійським вченим, банкіром та економістом Р. Кантільоном. Він розглядав його як особливу економічну функцію, важливою рисою якої є ризик та новаторство [2]. Поняття «підприємництво» на початку свого виникнення означало здатність охопити або розпочати першим. Тобто вже первинна інтерпретація підприємництва вказувала на те, що за

значенням воно являє собою діяльність людини, яка має здатність охопити певну сферу та розпочати першою підприємницьку діяльність. Такою людиною був підприємець.

У 30-ті роки ХХ століття з'являються концепції, які намагаються розглянути підприємництво не лише в системі промислового виробництва, але й у системі суспільних відносин [3]. Відомий економіст Джон Мейнард Кейнс вказував на соціальний аспект підприємництва. На його думку, за умови державного регулювання, підприємництво може сприяти у розв'язанні проблем зайнятості населення, економічного росту, збільшення витрат на соціальну сферу. Важливий внесок у розкриття категорії «підприємництво» внесено одним із видатніших економістів першої половини минулого сторіччя – Й. Шумпетером. На думку цього вченого, підприємництво не є професією, а підприємці утворюють особливий клас тільки в тому розумінні, якщо дослідник може при класифікації виділити їх в окрему групу [4, с. 288-289].

У другій половині минулого століття вагомий внесок у розвиток теорії підприємництва здійснили Л. фон Мізес, Ф.А. Хайек, П. Друкер, Г. Саймон, Е. Долан, Д. Ліндсей, які розглядали підприємництво як складне комплексне явище, для якого характерні ризик, новаторство, самостійність у прийнятті рішень і особиста відповідальність за отримані результати, а підприємців – як особистостей, що володіють такими якостями, як: комунікабельність, компетентність, здатність нести відповідальність за своїх дії, здатність ризикувати, уміння організовувати людей, здатність швидко приймати рішення [5, с. 26].

Сучасні російські дослідники під підприємництвом розуміють вільне економічне господарювання в різних сферах діяльності (крім заборонених законодавчими актами), здійснюване суб'єктами ринкових відносин з метою задоволення потреб конкретних споживачів і суспільства в товарах (роботах, послугах) і одержання прибутку (доходу), необхідних для саморозвитку власної справи (підприємства) і забезпечення фінансових обов'язків перед бюджетами та іншими господарюючими суб'єктами [6, с. 26]; ініціативну самостійну діяльність громадян та їх об'єднань, яка здійснюється на свій ризик і під свою майнову відповідальність, спрямовану на отримання прибутку [7, с. 6]; інтелектуальну діяльність енергійної і ініціативної людини, яка, користуючись матеріальними цінностями, звертає в реальність корисні та цікаві ідеї, рішення. Саме підприємництво розвиває ділову активність,

бізнес, комерцію [8, с. 123]; підприємництво розглядають як економічну категорію, як метод господарювання, як тип економічного мислення [9, с. 246]; як тип господарської поведінки підприємців з організації розробок виробництва, і реалізації благ з метою отримання прибутку і соціального ефекту [10, с. 24]; як господарську діяльність суб'єктів, яка є цілеспрямованою, ініціативною і такою, що ставить за мету одержати прибуток в межах закону на основі поєднання особистої вигоди зі суспільною корисністю [11].

Різноманітність запропонованих трактувань дефініції «підприємництво» обумовлюється тим, що дане поняття є багатогранним та застосовується як економічна, правова, господарська, соціальна категорія. На формулювання підприємництва або підприємницької діяльності та відмінності у підходах до їх розуміння вплинули неоднакові історичні, політичні, економічні, соціальні фактори, що існували в тій чи іншій державі. Втім, незважаючи на зміст, який вкладається різними дослідниками у поняття підприємництва, безспірним є факт, що підприємництво являє собою діяльність підприємців [12, с. 60].

Дійсно, за семантичним значенням підприємництво трактується як діяльність підприємця [13, с. 487]. Не викликає сумнівів, що в основі виникнення підприємництва полягають зусилля людини, тому підприємництво завжди пов'язується з її певною діяльністю. Разом з тим, ми не можемо повністю підтримати позицію, що підприємницька діяльність здійснюється тільки людиною, оскільки сьогодні коло осіб, які займаються підприємництвом, не обмежується лише фізичними особами, які набули статусу підприємців. Тому розуміння, що підприємницька діяльність – це діяльність підприємців не відповідає сучасному розумінню даного поняття, оскільки ринкові відносини характеризуються різноманітністю форм власності та, як наслідок, існуванням суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що в сучасному розумінні поняття підприємництва обумовлюється неоднаковими історичними, політичними, економічними, соціальними факторами.

Список використаних джерел:

1. Редькін Д.О. Трансформація парадигми підприємництва з позиції самодостатності / Д.О. Редькін // Економічні інновації : Збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 45. – С. 208-218.

2. Оліховська М.В. Сучасне трактування і економічна сутність підприємництва / М.В. Оліховська // Економічний простір : Збірник наукових праць. – 2009. – 28. / [Електронний ресурс] : Веб-сайт Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_28/Statti/19PDF.pdf
3. Юськова Н. Психологічний портрет успішного підприємця / Н. Юськова // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій Збірник наукових праць. – 2010. – № 1. / [Електронний ресурс] : Веб-сайт Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vkib/2010_1/Uskova.html.
4. Лазур П.Ю. Історична еволюція феномена підприємництва та його науково-економічні і інтерпретації / П.Ю. Лазур // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : Збірник науково-технічних праць. – 2006. – Вип. 16.6. – С. 285-292.
5. Дрига С.Г. Мале підприємництво України: становлення, механізми управління та підтримки : монографія / С.Г. Дрига – К.: ТОВ «ДКС центр», 2009. – 362 с.
6. Предпринимательство : учебник для студентов экономических вузов / Лапуста М.Г., Поршнева А.Г., Старостин Ю.Л., Скамай Л.Г. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 448 с.
7. Шевченко И.К. Организация предпринимательской деятельности. Учебное пособие / И.К. Шевченко. – Таганрог: Издательство ТРТУ, 2004. – 92 с.
8. Бузмакова Т.И. Духовно-нравственные основы российского предпринимательства: история и современность / Т.И. Бузмакова, Т.Ю. Кирилина // Вопросы региональной экономики. – 2011. – № 4. – Т. 9 – С. 119-129.
9. Купчак Б.Ф. Підприємництво : суть та умови здійснення / Б.Ф. Купчак // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : Збірник науково-технічних праць. – 2011. – Вип. 21.2. – С. 243-249
10. Варналій З.С. Основи підприємництва : навчальний посібник / З.С. Варналій. – К. : Вид-во «Знання»- Прес, 2002. – 239 с.
11. Васільєва Л.М. Поняття і сутність підприємництва / Л.М. Васільєва // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2010. – №1. / [Електронний ресурс] : Веб-сайт Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/vddau/2010_1/pdf/38.pdf
12. Живко З.Б. Філософські, економічні та правові підходи до трактування підприємницької діяльності / З.Б. Живко // Історія народного господарства та економічної думки України : Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 45. – С. 55-66.
13. Словник української мови: в 11 томах. – Т 6. – К.: Видавництво «Наукова думка», 1975. – 832 с.

Цокур В.В.

студент,

Національний університет «Одеська юридическа академия»

**НЕОБХОДИМОСТЬ ПРАВОВОГО УРЕГУЛИРОВАНИЯ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ПРЕДОСТАВЛЕНИЮ УСЛУГ
ВРЕМЕННОГО РАЗМЕЩЕНИЯ (ПРОЖИВАНИЯ)
ПОСРЕДСТВОМ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ
СРЕДСТВ РАЗМЕЩЕНИЯ**

На сегодняшний день имеет существенное распространение предоставление услуг временного размещения физических лиц (далее – услуги размещения). В соответствии с законодательством, деятельность по предоставлению услуг размещения осуществляется юридическими лицами, физическими лицам – предпринимателями и физическими лицами, посредством использования определенных законодательством средств размещения. Актуальность и рентабельность данного вида деятельности во многом определяется потребляемостью услуг. Такая характеристика как потребляемость, относительно услуг размещения зависит от материальных возможностей потребителя, уровня средств размещения и соответственно стоимости и качества услуг размещения, а также наличие определенных гарантий для потребителей данных услуг, которые в свою очередь определяют структуру данного рынка.

В соответствии с Постановлением КМУ «О порядке предоставления услуг по временному размещению (проживанию)» от 15.03.2006 р. № 297 (далее – Постановление) [3], средствами размещения есть гостиницы и другие объекты предназначенные для предоставления данных услуг, которые делятся на коллективные и индивидуальные. В соответствии с п. 6, 7 Постановления: физические лица – собственники или наниматели коллективных средств размещения предоставляют услуги по временному размещению (проживанию) при условии их государственной регистрации как субъектов предпринимательской деятельности; физические лица – собственники или наниматели индивидуальных средств размещения предоставляют услуги по временному размещению (проживанию) без их государственной регистрации как субъектов предпринимательской деятельности. Коллективные средства размещения предполагают предоставление 30 и более мест, индивидуальные средства размещения же менее 30 мест.

Подробный перечень средств по размещению содержится в ГСТУ 4268-2003 Услуги туристические. Средства размещения. Общие требования [4].

Так, в Украине широко распространено предоставление услуг размещения большим количеством субъектов на частной основе. Любое физическое лицо, владеющее жилой площадью в населенном пункте имеющем спрос на услуги размещения и имеющее желание заниматься деятельностью по предоставлению услуг размещения, может беспрепятственно ею заняться. На сегодняшний день в больших городах Украины, в частности Харькове, Киеве, Днепропетровске, Одессе, создаются так называемые хостелы и подобные им средства размещения. Данные средства характеризуются предоставлением самых необходимых услуг. Для предоставления таковых зачастую используются обычные жилые квартиры и дома. Как показывает практика, в одной комнате площадью 12 кв. метров может предоставляться 8-12 койка-мест. Так, при наличии 2-комнатной квартиры, с жилой площадью в 25-30 квадратных метра, физическое лицо может осуществлять деятельность по предоставлению услуг размещения приблизительно на 20 человек. Средняя цена данных услуг в хостеле и его аналогах имеет стоимость в 50 гривен за 1 день (ночь).

Анализируя вышеизложенное возникают соответствующие вопросы правового регулирования данной деятельности.

Является ли деятельность по предоставлению услуг посредством использования индивидуальных средств размещения, предпринимательской?; – Фактически – да. Данная деятельность имеет все свойственные предпринимательской деятельности признаки: инициативность, самостоятельность, систематичность, публичность, осуществляемая на собственный риск и направлена на получение прибыли. Выходит условной границей отделяющей ее от таковой формально, является наличие 30 мест, при которых требуется государственная регистрация что и будет являться основанием для признания деятельности предпринимательской в соответствии с ч. 1 ст. 3 Хозяйственного кодекса Украины [1].

Соблюдаются ли требования к средствам размещения, установленные ГСТУ 4268-2003 Услуги туристические. Средства размещения. Общие требования., лицами предоставляющими данные услуги?; – В подавляющем большинстве случаев не соблюдается, поскольку без наличия возможности применения императивных норм к физическим лицам занимающихся данной

деятельностью (причиной чему является отсутствие необходимости регистрации при использовании в данной деятельности индивидуальных средств размещения) основным фактором влияющим на качество услуг по размещению является получение большей прибыли.

Являются ли лица потребляющие услуги размещения, потребителями формально?; – В соответствии с ЗУ «О защите прав потребителя» [2], потребителями услуг есть, физические лица, которые приобретают, заказывают, используют или имеют намерения заказать услугу у субъекта предпринимательской деятельности. Выходит лицо *de facto* потребитель, формально не является таковым, следовательно, не пользуется правами данной категории лиц хозяйственных правоотношений. Камнем преткновения снова является отсутствие необходимости определения деятельности по предоставлению услуг размещения посредством индивидуальных средств размещения, предпринимательской.

Соблюдается ли интерес государства при осуществлении данной деятельности физическими лицами (не СПД) и задачи регулирования данной сферы?; – Однозначно нет. Отсутствует возможность обязать субъектов данной деятельности соблюдать стандарты использования средств размещения и порядка осуществления ими своей деятельности. Упускается возможность реализации в большей степени, экономического интереса – от данных лиц требуется лишь предоставление налоговой декларации, достоверность данных которой сложно определить.

Исходя из этого, следует вывод о том, что правовое регулирования сферы предоставления услуг размещения не охватывает всего ее поля. Многие вопросы деятельности в данной сфере остаются открытыми, что не соответствует современным требованиям правового регулирования хозяйственной деятельности. Пробелы правового регулирования данной сферы требуют качественного их наполнения. Одной из основных проблем данной сферы есть отсутствие возможности урегулирования деятельности физических лиц по предоставлению услуг, ведущих к соответствующим, вышеизложенным, последствиям.

В виду этого, деятельность по предоставлению услуг размещения посредством индивидуальных средств размещения требует большего правового регулирования. Наиболее оптимальным решением является, установление необходимости государственной

регистрации физическими лицами как субъектов предпринимательской деятельности не только при использовании таковыми коллективных средств размещения, но и при использовании индивидуальных средств размещения располагающими 4-6-ю местами.

Данный шаг сможет обеспечить урегулирование выделенных вопросов. Так, деятельность по предоставлению услуг размещению посредством использования индивидуальных средств размещения, располагающих 4-6-ю местами будет являться предпринимательской, что будет соответствовать фактической ее природе, тем самым определяя более объективную меру правового регулирования данной деятельности. Физические лица, потребляющие услуги размещения, в соответствии с законодательством будут являться потребителями, а следовательно и иметь права данной категории лиц, что будет способствовать развитию и стабильности рынка услуг по размещению. Станет возможным выдвижение требования по соблюдению нормативов и стандартов предоставления услуг по размещению посредством индивидуальных средств размещения, как посредством проведения определенных контрольных мероприятий уполномоченными органами государственной власти, так и посредством инициативы самих потребителей данных услуг. Также, данная мера выступит достаточным основанием защиты экономических интересов государства посредством возможности осуществления налогового контроля за лицами предоставляющими услуги размещения. Кроме этого, физическое лицо, которое будет вынуждено стать субъектом предпринимательской деятельности, при осуществлении своей деятельности сможет воспользоваться определенными гарантиями и средствами защиты свой деятельности.

Список использованных источников:

1. Хозяйственный кодекс Украины от 16.01.2003 № 436-IV.
2. ЗУ «О защите прав потребителей» от 12.05.1991 № 1023-XII.
3. Постановление КМУ «О порядке предоставления услуг по временному размещению (проживанию)» от 15.03.2006 г. N 297.
4. ГСТУ 4268-2003 Услуги туристические. Средства размещения. Общие требования.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Бирко А.В.

студент,

Научный руководитель: Циверенко А.П.

кандидат юридических наук, доцент,

доцент кафедры права,

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ В УКРАИНЕ

Расширение объемов и сферы применения транспортных средств повышает вероятность увеличения человеческих и материальных потерь, причиной которых является аварийность на дорогах. Так, по данным Всемирной организации здравоохранения, ежегодно в мире погибают на дорогах около 1,2 млн человек и почти 10 млн получают разной степени травмы. Всемирная организация здравоохранения прогнозирует, что в 2020 году дорожно-транспортные происшествия будут занимать третье место в мире среди причин утери здоровья после сердечно-сосудистых заболеваний и тяжелых депрессий. Безопасность дорожного движения является одной из актуальных социально-экономических проблем в нашей стране. Ежедневно на украинских автодорогах регистрируются ДТП, в результате которых погибают и травмируются в среднем 150 человек. Это предопределено рядом факторов, из которых самым значимым является несовершенство правового регулирования в сфере профилактики нарушения правил дорожного движения, низкий уровень дорожной дисциплины участников дорожного движения, недостаточный уровень водительского мастерства, а также обеспеченности транспортного процесса соответствующими по своим параметрам дорогами.

Для снижения уровня количества ДТП, а также злостных нарушений правил дорожного движения в Украине ГАИ, адвокаты а также общественные организации совместными усилиями готовят Кодекс дорожного движения Украины. Возможно, в скором будущем украинским автомобилистам придется следовать не только

Правилам дорожного движения, но еще и новому кодексу. Кодекс дорожного движения Украины в качестве законопроекта попадет в Верховную Раду Украины.

Кодекс дорожного движения Украины предполагает избавить украинские дороги от агрессивных водителей. При этом, за лихачество планируют даже штрафовать, однако сумма наказания еще не прописана. Под эту категорию попадают водители, которые создают опасность другим участникам дорожного движения: из-за резкого торможения и неправильного маневрирования, частого изменения полосы движения, несоблюдения безопасной дистанции, препятствия обгону и даже использования неприличных жестов и высказывания в адрес других автомобилистов. Инициатива также предполагает дать приоритет на нерегулируемых перекрестках с круговым движением водителя, которые двигаются непосредственно по кругу. Сейчас приоритет определяется знаками и дорожной разметкой. Однако автомобилисты часто не могут сориентироваться из-за неудобного расположения знаков, органичного обзора ночью и в туман, а также некачественной дорожной разметке.

Скоростной режим по населенным пунктам хотят снизить до 40 км/час. Однако, только на тех участках, где нет тротуаров и обочин, по которым пешеходы и велосипедисты могут безопасно перемещаться. Кроме того, согласно законопроекту, в ночное время пешеходы будут обязаны носить на одежде светоотражающие элементы.

Кодекс дорожного движения Украины также предполагает вернуть блокираторы. Сотрудники ГАИ получают право устанавливать блокиратор на колеса (вместо эвакуации на штраф площадку) в том случае, если автомобиль сломан, переоборудован с техническими нарушениями или водитель находится в пьяном состоянии.

В случае, если Верховная Рада Украины одобрит Кодекс дорожного движения Украины, в будущем включение аварийной сигнализации не освобождает водителя от выполнения требований регулировщика, дорожных знаков или разметки. Кроме того, если водитель остановится из-за поломки, то он обязан принять меры по освобождению проезжей части, а не просто включить аварийный сигнал. Если освободить проезжую часть невозможно, водитель должен находиться в автомобиле или в непосредственно близости от него.

Еще одним пунктом инициативы является запрет фар, которые светят слишком ярко и слепят других водителей. В тоже время, установку дневных ходовых огней на любое транспортное средство хотят легализовать. Кроме того, включенные противотуманки белого цвета могут приравнять к дневным ходовых огней или горящему ближнему свету, так как, согласно новым Правилам дорожного движения, его необходимо включать с 1 октября до 1 апреля в населенных пунктах даже днем.

В итоге если Верховная Рада Украины одобрит законопроект то появится единая законодательная база, а именно объединение все транспортное законодательство в одном нормативно-правовом акте и соответственно усилится ответственность за нарушения правил дорожного движения.

Список использованных источников:

1. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/586-17>
2. <http://www.sai.gov.ua/ua/organizations/20.htm>
3. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>

Качура О.А.

аспірант,

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

ВІДМІННІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ВІД СУМІЖНИХ ПРОЦЕДУР

Аналізуючи адміністративні процедури державної реєстрації, слід дослідити їх спільні та відмінні риси з суміжними поняттями, зокрема, з таким як «дозвільна (погоджувальна) процедура», «ліцензування», «легалізація», «облік» та інші.

Так, щодо дозвільного провадження, то С. В. Лихачов визначає його як «особливий вид адміністративного провадження, сукупність послідовних дій, врегульованих адміністративно-процесуальними нормами, які забезпечують певний порядок реалізації дозвільної політики, відповідної конституційним положенням щодо напрямків державного будівництва» [4, с. 12]. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»

дозвільна (погоджувальна) процедура – це сукупність дій, що здійснюються державними адміністраторами та дозвільними органами під час проведення погодження (розгляду), оформлення, надання висновків тощо, які передують отриманню документа дозвільного характеру. На наш погляд, відмінність реєстраційних процедур від дозвільних проявляється у тому, що видача дозволів не завжди тягне за собою реєстрацію і навпаки, ведення реєстрів не завжди потребує видачу дозволів. Так, для ведення любительського і спортивного рибальства потрібен дозвіл (п. 2 Правил любительського і спортивного рибальства), проте видання таких дозволів не передбачає реєстрацію об'єктів рибальства. З іншої сторони, для експлуатації певних радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв не потрібні дозволи на експлуатацію (п. 1.1. Переліку радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, для експлуатації яких не потрібні дозволи на експлуатацію), проте усі такі засоби та пристрої повинні бути внесені до Реєстру радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, що можуть застосовуватися на території України у смугах радіочастот загального користування.

Щодо ліцензійного провадження, то згідно ст. 1 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» ліцензування – це видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування. Відмінність реєстраційних процедур від ліцензійних – фактично така ж, як і відмінність від дозвільних – видача ліцензій не завжди тягне за собою реєстрацію і навпаки.

Щодо співвідношення реєстрації та легалізації, то варто погодитись із точкою зору, яку висловлює Т. В. Журенок: «...реєстрацію не слід ототожнювати з легалізацією, оскільки у деяких випадках (легалізація громадських формувань) реєстраційні процедури є різновидом легалізаційних, у інших – реєстраційні провадження не передбачають офіційного визнання, «узаконення», що є притаманним процесу легалізації» [2, с. 81].

Державна реєстрація у 2006 році розглядалась О. Г. Юшкевич як адміністративна послуга, тобто як «діяльність публічної адміністрації зі створення необхідних умов для реалізації

громадянами та іншими суб'єктами адміністративних відносин своїх прав у сфері здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування» [6, с. 198]. На наш погляд, на сьогодні у зв'язку зі змінами законодавства щодо надання адміністративних послуг, насамперед, прийняттям Закону України «Про адміністративні послуги» ідентифікація державної реєстрації як адміністративної послуги потребує уточнень. Зокрема, відповідно до ст. 1 вказаного Закону адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону. Тобто, відмінність полягає у тому, що процедура державної реєстрації – це «діяльність», а адміністративна послуга – це «результат». Відмінність між державною реєстрацією та адміністративною послугою полягає також у тому, що адміністративні послуги надаються за заявами суб'єктів звернення (ст. 9 Закону України «Про адміністративні послуги»), а державна реєстрація може здійснюватися і без подання заяв (наприклад, реєстрація виборців шляхом внесення запису до бази даних Державного реєстру виборців може здійснюватися у зв'язку з досягненням особою віку 18 років, у зв'язку з набуттям особою громадянства України тощо – ст. 17 Закону України «Про Державний реєстр виборців»).

З точки зору О. В. Кузьменко, до реєстраційних проваджень слід також відносити облікові адміністративні процедури [3, с. 92]. В українській мові облік має декілька значень: 1) засвідчення, встановлення наявності з'ясування кількості чого-небудь; 2) реєстрація людей із занесенням у відповідні списки для їх використання де-небудь, з'ясування їх наявності, переміщення і т.ін.; 3) система реєстрації процесів якої-небудь діяльності в її кількісному та якісному виявах з метою спрямування, контролю і т.ін. [1, с. 808]. Отже, «облік» та «реєстрація» можуть вживатися як синоніми, хоча і не завжди. Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Тобто поняття «облік» у бухгалтерії ширше, аніж поняття «реєстрація», оскільки процес реєстрації інформації входить в облік поряд з процесами виявлення,

вимірювання, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

Степаненко В. В., аналізуючи реєстраційні провадження у діяльності Державної автомобільної інспекції МВС України, підкреслює, що у нормативно-правових актах, що регламентують реєстраційні провадження у діяльності ДАІ має місце використання термінів «реєстрація» й «облік» у якості синонімів. Автор відзначає також, що ДАІ МВС України здійснює державну реєстрацію, яка створює юридичні наслідки, а також здійснює облік, що не створює юридичних наслідків [5, с. 974].

На наш погляд, терміни «реєстрація» та «облік» на сьогодні можуть вживатися як синоніми, проте у подальшому задля уніфікації юридичної термінології варто перейти на застосування терміну «реєстрація».

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [Текст] / [укладачі: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв та ін.; кер. проекту та голов. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Журенок Т. В. Легалізація як загальнотеоретична категорія [Текст] / Т. В. Журенок // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць / [ред. кол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін та ін.]; відп. за вип. В. М. Дрьомін. – Одеса: Юридична література, 2012. – Вип. 63. – С. 79-85.
3. Кузьменко О. В. Гносеологічна природа реєстраційного провадження [Електронний ресурс] / О. В. Кузьменко // Форум права: Науковий журнал / [ред. колегія: О. П. Рябченко (голов. ред.), І. В. Зозуля (відп. секретар), В. С. Венедіктов та ін.]. – 2006. – № 2. – С. 88-93. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2006_2_14.pdf.
4. Лихачов С. В. Дозвільне провадження в адміністративному процесі [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / С. В. Лихачов; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2001. – 20 с.
5. Степаненко В. В. Реєстраційні провадження у діяльності Державної автомобільної інспекції МВС України [Електронний ресурс] / В. В. Степаненко // Форум права: Науковий журнал / [ред. колегія: О. М. Головка (голов. ред.), І. В. Зозуля (відп. секретар), А. Ф. Волобуєв та ін.]. – 2011. – № 1. – С. 968-976. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_1_156.pdf.
6. Юшкевич О. Г. Провадження в справах про державну реєстрацію фізичних осіб – підприємців [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / О. Г. Юшкевич; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2007. – 230 с.

Мельник В.В.

студент,

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Обсяги та динамізм розвитку торговельної діяльності значною мірою визначаються ефективністю соціально-економічної політики держави, зокрема в частині вирішення таких ключових проблем розвитку внутрішньої торгівлі України:

- повною мірою не використовується потенціал впливу органів місцевого самоврядування на розвиток внутрішньої торгівлі;

- відсутність «рамкових» умов, які визначали б процес взаємодії учасників ринку (виробників і торговельних мереж), стимулює розвиток тіньової економіки, негативно позначається на торговельному обслуговуванні споживачів;

- іноземні торговельні оператори, користуючись відсутністю належної нормативно-правової бази в сфері торгівлі, не впроваджують цивілізовані стандарти торговельного обслуговування, а користуються вітчизняними тіньовими схемами отримання прибутку, створюючи тим самим передумови для розвитку недобросовісної конкуренції та нав'язування послуг українським постачальникам;

- не прописані інструменти стимулювання продажу товарів вітчизняного виробництва, в результаті чого по багатьох товарних позиціях має місце суттєва імпортозалежність;

- відсутність цінового контролю по більшості товарних позицій призводить до обмеження їх цінової доступності для соціально незахищених верств населення;

- відсутність уваги до питань професійної підготовки кадрів для сфери торгівлі призводить до недотримання правил торгівлі, і як наслідок, прав споживачів на якісне торговельне обслуговування;

- із правового поля випали питання регулювання оптової торгівлі і посередницької діяльності у сфері торгівлі, хоча дані види економічної діяльності посідають вагомим місце у товаропровідній інфраструктурі внутрішньої торгівлі;

- не має належного законодавчого забезпечення провадження торгівлі через мережу Інтернет, що призводить до порушення прав споживачів на придбання якісних і безпечних товарів, а враховуючи

постійне збільшення числа Інтернет-користувачів, даний від торгівлі має надзвичайно високий потенціал розвитку.

Виходячи із перелічених проблем, серед пріоритетних напрямів державного регулювання внутрішньої торгівлі в Україні виділимо наступні:

1. Формування системної нормативно-правової бази для розвитку внутрішньої торгівлі. В Україні, починаючи з 1995 року, державними органами було розроблено понад сто нормативних актів, які регулюють торговельну діяльність. Проте, чинна нормативно-правова база, що регулює відносини у сфері внутрішньої торгівлі, не забезпечує належного рівня правового регулювання внутрішньої торгівлі. В зв'язку з цим є потреба у формуванні системної нормативно-правової бази регулювання торговельної діяльності, оскільки проблема її розвитку стосується, по суті, всього населення України, яке щоденно має справу із сферою торговельного обслуговування. Об'єктами правового регулювання, насамперед, мають стати процеси товаропостачання, реалізація товарів споживчого призначення і торговельне обслуговування (надання торговельних послуг покупцям).

2. Створення передумов для розвитку цивілізованої торгівлі. Головне завдання полягає в тому, щоб чітко визначити правові засади переходу до цивілізованої торговельної діяльності. Встановлення правових засад здійснення торговельної діяльності, вироблення її законодавчої стратегії формуватимуть стабільне і ефективне середовище для ведення підприємництва, сприятимуть закріпленню різних форматів торгівлі (великих магазинів, в тому числі мережевих, магазинів «біля дому», ринків, об'єктів дрібнороздрібної мережі) і розповсюдженню найбільш цивілізованих з них.

3. Гармонізація взаємовідносин постачальників (виробників) та роздрібних торговельних операторів. Збільшення обсягів виробництва та імпорту зумовлює зростання потреби у розміщенні створених товарів, а на фоні дефіциту торговельних площ ринкова сила суб'єктів господарювання у роздрібній торгівлі істотно збільшується, дозволяючи їм в значному ступені диктувати умови постачальникам.

4. Захист прав споживачів. Усвідомлена необхідність боротьби проти переважання на вітчизняному ринку фальсифікованих споживчих товарів (особливо у сфері дрібнороздрібної та дрібнооптової торгівлі), що становить сьогодні справжню суспільну

загрозу. Щороку збільшується кількість скарг населення на кваліфікацію торговельного персоналу, незнання ним правил торгівлі. Законодавством повинна бути передбачена вимога щодо наявності професійної підготовки працівників, які здійснюють безпосереднє обслуговування покупців – продавців, касирів, а також право роботодавців створювати власні навчальні центри. Зазначене сприятиме дотриманню прав споживачів на повну і достовірну інформацію, на придбання товарів належної якості тощо.

5. Сприяння розвитку національного виробництва споживчих товарів. Поряд з прямими заходами стимулювання споживчого попиту (зростання реальних доходів населення) слід приділити належну увагу інструментам непрямого стимулювання попиту населення, а саме впливу на уподобання споживачів шляхом пропаганди споживання вітчизняних товарів. З метою створення умов, за яких продукція вітчизняних товаровиробників буде належним чином представлена на споживчому ринку та доступною за ціною, вважаємо необхідним встановити на законодавчому рівні обов'язкову вимогу до наявності в асортиментному переліку торговельних об'єктів визначеної частки соціально значущих товарів вітчизняного виробництва та сфокусувати зусилля на підтримці особистих підсобних і фермерських господарств.

Отже, у державному регулюванні торгівлі найбільш важливим вбачається регламентація, зведення правил і обмежень здійснення торговельної діяльності, що є необхідною умовою її впорядкування. Розробка системи правил економічної поведінки для всіх учасників процесу необхідна для надання суб'єктам торгівлі самостійності в підприємницькій діяльності.

Удосконалення механізму державного регулювання торгівлі на рівні окремих суб'єктів передбачає перетворення структур керування, засноване на чіткому розмежуванні функцій державного регулювання торгівлі й безпосереднього оперативно-господарського управління, що передбачає розвиток самостійного господарювання і самоврядування підприємств різних форм власності.

Пріоритетними інструментами державного регулювання мають стати патентування, ліцензування, сертифікація торговельних послуг, планування і нормування розміщення торговельних об'єктів, їх державна реєстрація та ін.

Список використаних джерел:

1. Соціально-економічний розвиток України за січень-грудень 2013 року. – К.: Держ. служба стат. України, 2013. – 31 с.
2. Діяльність суб'єктів господарювання у 2012 році: стат. зб. / за ред. І. М. Жук. – К.: Держ. служба стат. України, 2013. – 840 с.
3. Роздрібна торгівля України у 2012 році: [стат. зб.] / під заг. кер. В. О. Піщейка. – К.: Держ. служба стат. України, 2013. – 173 с. Економіка. Управління. Інновації. Випуск № 1 (11), 2014.
4. Височин І. В. Державне регулювання торговельної діяльності в Україні та світі: порівняльний аналіз / І. В. Височин // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 3. – С. 11-23.

Трояновська Т.М.

суддя,

Нововодолажський районний суд Харківської області

УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО СПОРУ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТУ ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ

З'ясування умов виникнення публічно-правових спорів у сфері інтелектуальної власності має важливе значення для вдосконалення адміністративного матеріального законодавства, що в свою чергу сприятиме зменшенню кількості таких спорів і, як наслідок розвантаженню адміністративних судів. Адже, філософія розглядає умови як те, від чого залежить дещо інше (зумовлене), що робить можливим наявність речі, стану, процесу [1, с. 469].

Разом із тим, спроба визначити такі умови наражається на певні перепони. По-перше, в юридичній літературі на сьогоднішній день не отримало достатньої уваги питання умов виникнення публічно-правових спорів в цілому. В основному вчені розробляли близькі до цього питання, зокрема питання підстав виникнення публічно-правового спору [2; 3; 4]. Разом із тим, по-перше, зазначені терміни мають різне значення самі по собі [1, с. 469], а по-друге, підстава публічно-правового спору досліджувалась як складова його структури, його елемент. Тому, при визначенні терміну «умови» в контексті цього дослідження необхідним є виходити, передусім, з загальнофілософського розуміння цього терміну, що наведене вище. При визначенні поняття умов виникнення публічно-правового спору

у сфері інтелектуальної власності як предмету юрисдикції адміністративних судів як уявляється важливе значення мають наукові напрацювання таких вчених, як А.О. Ткаченко [5], Ю.А. Тихомиров [6].

Як зазначається у філософському словнику, підстава – це логічна умова свого наслідку. Тому, хоча ці поняття і далеко не є синонімами, але в них є значна кількість спільних рис. В юридичній літературі термін «підстава» отримав свою поширеність, в першу чергу, в контексті підстав виникнення правовідносин. Причому розрізняють дві сторони цього поняття: матеріальна та юридична підстава. До складових юридичної підстави входять, зокрема, юридичний факт та наявність норми права [7, с. 387]. Враховуючи зазначене, доцільним уявляється визначити умови виникнення публічно-правових спорів у сфері інтелектуальної власності теж з позицій фактичної та юридичної. Втім, спочатку необхідно надати загальне визначення умовам виникнення таких спорів.

Грунтуючись на наведеному вище загальнофілософському розумінні розглядуваного терміну, умовою виникнення публічно-правового спору у сфері інтелектуальної власності як предмету юрисдикції адміністративного суду можливим є визначити певне явище, яке робить можливим виникнення такого спору. Умову слід відрізнити від причини, яка з необхідністю породжує певний наслідок [1, с. 469]. Як зазначає К.О. Тимошенко, в основі публічно-правового спору лежить юридичний конфлікт між сторонами публічно-правових відносин [2, с. 13]. Юридичний конфлікт визначається в літературі як протиборство двох чи кількох суб'єктів, зумовлене протилежністю чи несумісністю їх інтересів, потреб або цінностей. Основними особливостями юридичного конфлікту називаються: зв'язаність правовідносинами, можливість вирішення правовими засобами, наявність юридичних наслідків тощо [8, с. 415]. Взаємовідношення сторін конфлікту розкривається також у визначенні конфлікту, що використовується у конфліктології: це результат розбіжностей цілей та інтересів людей. Як основна умова виникнення соціального конфлікту наводиться ситуація, за якою дві чи більше сторін переконані у несумісності цілей їх діяльності [9, с. 20]. Враховуючи наведене під фактичною умовою виникнення публічно-правового спору у сфері інтелектуальної власності пропонуємо розуміти певну конфліктну ситуацію, що склалась між суб'єктом владних повноважень, з одного боку та особою, яка вважає, що відповідними рішеннями, дією або бездіяльністю

порушуються або можуть бути порушеними її права інтелектуальної власності. Слід зауважити, що в переважній більшості випадків мова йде ні про що інше, як про юридичний конфлікт. Разом із тим, уявляється, що спірно було б стверджувати, що саме юридичний конфлікт є у всіх випадках умовою виникнення публічно-правового спору. Адже сторони можуть помилятися як стосовно правової природи відносин, що між ними склались, так і щодо їх правового характеру в цілому. У такому випадку фактично, матиме місце звичайний соціальний конфлікт.

Щодо ж юридичної умови виникнення розглядуваного спору слід зауважити наступне. Як зазначається у юридичній літературі, зміст публічно-правового спору характеризується суперечністю, що виражається в розбіжності чи відмінності правових позицій учасників такого спору [8, с. 771]. Правова ж позиція ґрунтується, в першу чергу, на з'ясуванні або тлумаченні відповідних норм права як інтелектуально-вольової пізнавальної діяльності, що полягає у встановленні точного змісту (сміслу) норми права і здійснюється за допомогою певних способів (прийомів) з метою правильного їх застосування та безпосередньої реалізації [7, с. 434]. Виходячи з зазначеного, юридичною умовою виникнення публічно-правового спору у сфері інтелектуальної власності як предмету адміністративної судової юрисдикції можливим є вважати наявність прогалин, колізій, неточностей, інших вад правового регулювання, що зумовлюють можливість неоднозначного тлумачення правових норм.

Разом із тим, наведеним не вичерпується характеристика умов виникнення зазначеної категорії публічно-правових спорів. Адже таке узагальнене визначення не конкретизує сферу зазначених норм, що значно зменшує практичне значення такого дослідження. Адже вдосконалювати законодавство можливо лише тоді, коли чітко відомо, в якій сфері необхідно це робити. Більш точну характеристику умов виникнення публічно-правових спорів уявляється можливим надати із врахуванням видів публічно-правових спорів у сфері інтелектуальної власності. На сьогоднішній день вченими неодноразово приділялась увага класифікації публічно-правових спорів в цілому (К.О. Тимошенко, Н.Є. Хлібороб, Ю.С. Педько, Н.Б. Писаренко, В.А. Сьоміна, Л.В. Бринцева та ін.). Разом із тим, враховуючи специфіку досліджуваної категорії спорів, доцільним уявляється за основу для їх класифікації взяти підхід А.К. Гасанової, яка за критерієм ознаки їх предмету та правосуб'єктності учасників публічно-правових

відносин розрізняла наступні види конфліктів в діяльності органів влади: 1) спори про право; 2) компетенційні спори; 3) особливі спори (спори за зверненнями суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених законодавством) [10, с. 42]. Не вдаючись до детального обґрунтування визначення видів публічно-правових спорів у сфері інтелектуальної власності, доцільним уявляється застосувати цю класифікацію як основу до розглядуваної категорії спорів, враховуючи їх особливості за вказаними критеріями.

Отже, у спорах про право юридичними умовами виникнення є з одного боку, норми, що регламентують суб'єктивні права фізичних та юридичних осіб, а з іншого боку – компетенцію суб'єкта владних повноважень. У компетенційних спорах – це виключно норми, що визначають компетенцію тих органів, які вступили між собою у спір. У особливих спорах – це з одного боку норми, які зумовлюють компетенцію певних суб'єктів владних повноважень, а з іншого – норми, що регламентують основні (нерідко конституційні) права і свободи осіб, які можуть заторкуватись у випадку реалізації суб'єктом владних повноважень своєї компетенції, у зв'язку з чим і встановлюється судовий порядок реалізації окремих повноважень таких суб'єктів [11]. Слід відмітити, що у останньому випадку безпосередньою умовою виникнення публічно-правових спорів є, як уявляється, не просто суперечність зазначених законодавчих положень, а відповідні зобов'язуючі норми, що зобов'язують суб'єктів владних повноважень звертатись до адміністративного суду для реалізації своїх певних повноважень. Водночас, постає питання: якщо зміст публічно-правового спору розуміється як суперечність [8, с. 771], то чи свідчить про наявність такого спору звернення, яке ґрунтується на зобов'язуючій нормі закону? Чи відповідає завданням адміністративного судочинства, що зафіксовано у ч. 1 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV [12] розгляд таких звернень?

Враховуючи, що у всіх трьох наведених вище видів спорів однією з юридичних умов є норми, що визначають компетенцію суб'єктів владних повноважень, а також зміст ч. 2 ст. 3 Конституції України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [13], відповідно до якого права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, доцільним уявляється при вдосконаленні законодавства в першу чергу звертати увагу на зазначені норми.

Список використаних джерел:

1. Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 576 с.
2. Тимошенко К. О. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикції адміністративних судів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Тимошенко Катерина Олегівна; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2012. – 20 с.
3. Хлібороб Н.Є. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикційної діяльності адміністративного суду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Н. Хлібороб Наталя Євгенівна; Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2012. – 22 с.
4. Педько Ю. С. Публічно-правовий спір – предмет юрисдикції адміністративних судів України / Ю. С. Педько // Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального Кодексу та Кодексу адміністративного судочинства України: міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 січня 2007 р.: тез. допов. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2007. – С. 249–252.
5. Ткаченко А.О. Компетенційні спори: поняття та особливості / А.О. Ткаченко // Право і суспільство. – 2010. – № 1. – С. 68–73.
6. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции / Тихомиров Ю. А. – М.: Издательство ЮРИНФОРМЦЕНТР, 2004. – 355 с.
7. Скакун О.Ф. Теория права і держави: підруч. / О.Ф. Скакун. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 520 с.
8. Великий енциклопедичний юридичний словник / [ред. Ю. С. Шемшученко]. – К.: Юридична думка, 2012. – 1020 с.
9. Конфліктологія: навч. посіб. / [Л.М. Герасіна [та ін.]]. – Х.: Право, 2012. – 128 с.
10. Гасанова А. К. Адміністративно-правові засади вирішення конфліктів в діяльності органів виконавчої влади: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / А. К. Гасанова ; Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса, 2011. – 215 с.
11. Коліушко І. Б. Адміністративні суди: для захисту прав людини чи інтересів держави? / І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда // Право України. – 2007. – № 3. – С. 3–8
12. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV: за станом на 09 квіт. 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32 (26.08.2005). – Ст. 1918 (із змінами).
13. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР: за станом на 21 лют. 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (із змінами).

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Аркад'єва К.О.

студент,

Науковий керівник: Осипенко І.П.

старший викладач,

Юридичний факультет

Навчально-наукового інституту права та соціальних технологій

Чернігівського національного технологічного університету

ПОНЯТТЯ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

На сучасному етапі розвитку України все більше занепокоєння суспільства викликає таке негативне явище як корупція, яке за останні два десятиліття стало надзвичайно поширеним в усіх сферах діяльності – економічній, фінансовій, підприємницькій у сфері освіти та інших.

Аналіз використання терміна «корупція» у вітчизняній літературі свідчить, що вченими висловлюється надзвичайно широке розмаїття думок щодо розуміння суті цього явища [1, с. 2]. Є. Невмержицький розкриваючи сутність поняття «корупція» запропонував наступне визначення, корупція – це діяльність державних службовців, пов'язана зі зловживанням службовим становищем з метою отримання незаконних прибутків та пільг матеріального характеру [2, с. 71]. Деякі з сучасних наукових визначень поняття корупції показують, що деякі фахівці трактують корупцію в найбільш вузькому змісті слова як синонім «хабара», «підкупу», продажності посадових осіб [3, с. 34].

Велика кількість поглядів на визначення «корупції», неоднозначність думок щодо її складових елементів та сфер існування в суспільстві негативно впливає на вивчення явища корупції. З цього приводу Заброда Д. зауважив, що безліч тлумачень досліджуваного поняття, а також значна кількість її форм не дають

змоги чітко розмежовувати подібні за ознаками з цим явищем суспільно небезпечні прояви, а також призводять до «розмитості» розуміння корупції як об'єкта наукового дослідження [4, с. 271-279].

Законодавчо визначення корупції закріплено в Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011, це – використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей. При цьому корупційним діянням визначено одне з наступних: використання службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей; прийняття обіцянки/пропозиції неправомірної вигоди; обіцяння, пропонування чи надання неправомірної вигоди; одержання неправомірної вигоди, в тому числі й хабара [5].

Деякі вчені розрізняють верхівкову, низову і вертикальну корупції. Перша охоплює політиків, вище і середнє чиновництво і пов'язана з ухваленням рішень, що мають високу вартісну ціну. Це лобіювання законів, участь у розподілі держзамовлень, зміні форм власності. Друга поширена на середньому і нижчому рівнях і пов'язана з постійною, рутинною взаємодією службовців і громадян (штрафи, реєстрації, видача довідок тощо). Часто обидві зацікавлені в корупційній операції сторони належать до однієї державної організації. Це вже вертикальна корупція, яка виступає як міст між верхівковою і низовою корупцією. Це особливо небезпечно, оскільки свідчить про перехід корупції від стадії розрізнених актів у стадію організованих форм [6, с. 32].

Особливість корупційних дій, що вчиняються особами, які займають особливе службове/посадове становище обумовлює виділення наступних елементів в структурі їх криміналістичної характеристики: 1) відомості про особу злочинця – корупціонера; 2) дані про обстановку вчинення кримінального правопорушення; 3) інформація про спосіб підготовки, вчинення та приховування злочину; 4) відомості про механізм слідоутворення на кожному з цих етапів; 5) відомості про особу вигодоодержувача; 6) дані про предмет злочинного посягання. Зміст зазначених елементів криміналістичної характеристики, а також особлива структура

кореляційних зв'язків між ними відображає об'єктивно специфіку кримінальних правопорушень даної категорії [7, с. 305].

Особа співробітника, який вчинив злочин корумпованого спрямування, має в криміналістичній характеристиці злочинів даної категорії першочергове значення, оскільки, такі характерологічні його якості як вік, посадове становище, професійні знання та навички, психологічні особливості, обумовлюють сферу вчинення злочину, спосіб підготовки, вчинення і приховування, а також форми і способи протидії розслідуванню [7, с. 306].

Корупційна поведінка, як правило, проявляється у двох формах. Перша з них полягає у відхиленні особи, уповноваженої на виконання функцій держави, у своїй службовій діяльності від норм, встановлених правовими актами. Йдеться про зміну мотивації діяльності, ціннісних орієнтацій, трансформацію законослухняної особи в корупціонера. Бувають і ситуативні корупціонери, які вчинюють злочини під впливом складних життєвих обставин. Друга форма корумпованої поведінки характеризується тим, що зайнявши відповідну посаду особа вже зорієнтована на протиправне використання владних повноважень для наживи. Тобто вона цілеспрямовано йде до влади, щоб вчиняти корупційні злочини [8, с. 30].

Деякі автори розглядають як суб'єкт корупційних дій лише особу, яка наділена державною владою. Не враховуючи роль іншої сторони – вигодоодержувача, яка часто добровільно для конкретної (заздалегідь прорахованої) вигоди пропонує хабар, розуміючи, що подібні дії і їх результат позазаконні, мають негативні наслідки [1, с. 2].

Предметом корупційного злочину є неправомірна вигода. У складах корупційних злочинів предмет визначено наступним чином: неправомірна вигода; хабар у будь-якому виді; майно, право на майно, дії майнового характеру.

Неправомірною вигодою є: грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, що їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають чи одержують безоплатно або за ціною, нижчою ніж мінімальна ринкова [5]. Хабаром згідно з усталеною слідчо-судовою практикою визнається незаконна винагорода майнового характеру. Ним можуть бути майно (гроші, цінності й інші речі), право на нього (документи, які надають право на отримання майна, користування ним), будь-які дії майнового характеру [9, с. 58].

Вченими нерідко підкреслюється зв'язок предмета хабара з місцем і способом вчинення злочину [10, с. 361-362].

У більшості випадків хабар у готівковій формі передається особисто хабародавцем або посередником, а у безготівковій – перераховуються на банківські рахунки третіх осіб, підприємств (у тому числі через мережу фіктивних фірм) «благодійних» та інших спеціально створених службовою особою фондів тощо. Хабарі у вигляді матеріальних цінностей передаються за місцем їх розташування, шляхом транспортування до обумовленого місця, оформлення та передавання правовстановлюючих документів. Типовими місцями вчинення зазначених злочинів є службові кабінети, автомобілі, спеціально визначені місця в установах харчування, відпочинку, парках, скверах тощо [11, с. 661].

Особливості способу підготовки, вчинення і приховування кримінальних правопорушень даного спрямування полягає в тім, що він також детермінується сферою службової діяльності, посадовим становищем корумпованого працівника, локальною ситуацією, що склалася в конкретному регіоні та органі, предметом хабара, а також якостями, притаманними особі корупціонера, а саме: наявністю юридичних знань, професійний досвід і службове становище. Зазначене впливає на протидію, планування, підготовку, маскуванню і приховування слідів своєї злочинної діяльності [7, с. 307].

Механізм слідоутворення при вчиненні досліджуваної категорії злочинів визначається обраним способом підготовки, вчинення і приховування співробітником злочину корумпованої спрямованості, а також обстановкою, в якій проходило кримінальне правопорушення [7, с. 307].

Явище корупції є досить поширеним у наш час тому визначення поняття та криміналістична характеристика цього явища є досить актуальними. При криміналістичній характеристиці слід особливо звернути увагу на особу злочинця та особу вигодоодержувача, предмет злочинного посягання, обстановку вчинення злочину, спосіб підготовки, вчинення та приховування, а також на механізм слідоутворення.

Список використаних джерел:

1. Побережний В. В. Сутність та причини корупції в системі органів державної влади // Державне управління: теорія та практика. – 2010. – № 2.
2. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія. – К. : КНТ, 2008. – 368 с.

3. Карпов Н. С. Злочинна діяльність : монографія. – К. : вид-во С. Семенка, 2004. – 310 с.

4. Заброта Д. Г. Сучасні підходи до розуміння сутності корупції // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. – 2005. – № 3 (22). – С. 271-279.

5. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 № 3206-VI, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 40, ст. 404).

6. Створення організаційно-правових засад кадрової ротації як одного із дієвих елементів підготовки кадрів та попередження можливих корупційних проявів у державних органах : наук. розробка / С. М. Серьогін, О. В. Антонова, І. В. Шпекторенко та ін. ; за заг. ред. проф. С. М. Серьогіна. – К. : НАДУ, 2009. – 60 с.

7. Комісарчук Р. В. Криміналістична характеристика пропозиції або надання неправомірної вигоди. Відкриття кримінального провадження. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського Серія «Юридичні науки». – Том 26 (65). – 2013. – № 2-2. – С. 305-311.

8. Курс кримінології: Особлива частина: Підручник: У 2 томах; М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін.; За заг. ред. О.М. Джужи. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 480 с.

9. Карпенко М. І., Пашковський В. В. Сучасні ознаки корупційної злочинності та їх зміст // Юридична наука. – 2013. – № 5. – С. 54-61.

10. Дорошенко П. Т. Час, обстановка, типова слідова картина хабарництва та їх значення для повноти оперативно-розшукової характеристики цього злочину// Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ Серія юридична – 2008. – № 1. – С. 359-365.

11. Степанюк Р. Л. Основи комплексної методики розслідування службових злочинів корупційної спрямованості, вчинених у бюджетній сфері України // Форум права. – 2012. – № 2. – С. 659-664.

Баймурза Б.С.

научный работник,

Мангистауский гуманитарно-технический университет

ЗНАЧЕНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И СИСТЕМА ПРОИЗВОДСТВА ПО УГОЛОВНЫМ ДЕЛАМ РАЗЛИЧНЫМИ ОРГАНАМИ В ВЕЛИКОБРИТАНИИ

Эффективность проводимых в Казахстане политических и социально-экономических преобразований во многом зависит от адекватной правовой основы, позволяющей соответствующим образом управлять определенными административно-

политическими сферами, в том числе и экономической деятельностью. Характерным признаком последнего десятилетия стало создание в Казахстане принципиально новой экономической налоговой системы и ее дальнейшее преобразование к реалиям настоящего времени.

В настоящее время в Республики Казахстан разработан и с начала 2015 года вводится в силу новый Уголовный и Уголовно-Процессуальный Кодекс. До сегодняшнего дня становления Казахстана более значимого и глобального изменения в указанной сфере не проводились.

Законодательное регулирование общественных отношений, не отстающих от реалии настоящего времени это скрупулезный тем временем без отлагательный процесс. Промедление или неправильное вынесение нормативного документа может привести к коллапсу в общественных отношениях, тем самым, к нарушению, в первую очередь, прав человека, гражданина, общества, а также государства. В связи с возникшими новыми отношениями для защиты субъектов общества и совершенствования законодательство необходимо изучать опыт развитых стран.

Копирование законодательство и опыт применения других стран не является правильным и эффективным методом. Так как каждая страна имеет свое местоположение, время развития, культурно-этнические отличия и т.п., и всякий раз делать выводы для необходимости и пользу применения ее в том или ином виде в государстве.

Рассматривая законодательства, правоохранительную и судебную систему Великобритании можно придти к выводу что оно сильно отличается от подобной структуры Республики Казахстан. Различие в том, что Великобритания входит в англо-саксонскую правовую систему и является ее прародительницей. Одно из главных различий между англо-саксонским и романо-германским (*прим.автора – законодательство РК*) правовыми системами заключается в определении формальных источников права.

В структуре англо-саксонской правовой системы, а именно Великобритании необходимо подчеркнуть, что оно не имеет кодифицированной конституции, уголовного-правового закона и т.д. (*прим.автора – за исключением Шотландии, для которой британский парламент в 1975 году издал Закон об уголовном процессе*), тем не менее нельзя утверждать, что нормы общего право и право справедливости (прецедентов) неэффективны. Так как

Великобританія є мировим центром бізнесу, де з різних точок землі вкладуються грошові засоби, в тому числі в середній клас, розвивається країна, в зв'язі з чим в великому числі в казну поступає податки, то є в прибутку суспільство і держава.

Однак романо-німецька правова система, в тому числі Казахстану також є ефективною, таким чином можна виходити що повне і правильне виконання закону залежить від важелів впливу, стимулювання громадської думки к шляху законності всіх дій, від неупереджених виконанні норм законів тими або іншими особами, яку зобов'язано забезпечувати держава в особі уповноваженого органу. Одна з найважливіших частин виконання всіма суб'єктами закону в належному вигляді є адміністративні і правоохоронні органи.

В зв'язі з чим крім законодавства, необхідно розглянути методи їх ефективного застосування, структуру, обов'язки і систему запобігання порушенням закону, а також політику розвитку в свідомості суспільства обов'язкового покарання порушення закону, що в Великобританії добре розвинуто.

Статус і система державних органів Великобританії закріплені не в конституції, як в більшості країн, а в кількох нормативних правових актах і навіть в інших (не правових) джерелах, що обумовлено правовою системою.

Судова влада здійснюється судами, в свою чергу яку розділено на адміністративно-територіальне устрою Великобританії, яку включає в себе вищі і нижчі суди. Вищими судами є: Суд Палати Лордів Великобританії, Апеляційний Суд Великобританії, Судовий комітет Тайного ради Великобританії, Суд Корони Великобританії, Суд по розгляду скарг на обмеження свободи підприємства Великобританії, Апеляційний трибунал по трудовим спорам Великобританії. Местними судами є магістратські суди і суди графств.

1472 г. створено Аторнейська служба (*прим.автора – гос.обвинитель*), Генеральний аторней по своєму статусу порівнюється к члену англійського Парламенту, але він не може бути членом кабінету, разом з тим є вищим посадовим особою британського суспільства адвокатів Генеральний аторней також є публічною особою, підтримує обвинувачення від імені уряду в суді по особливо важливим кримінальним справам,

кроме того представляє інтереси того жє правительства в качестве истца или ответчика.

1879 г. для поддержания обвинения по делам, затрагивающие интересы Короны, была учреждена должность директора публичного преследования, назначаемым министром внутренних дел с согласия премьер-министра и генерал-А. При нём существует следственный аппарат, расследующий дела о коррупции должностных лиц, о других тяжких преступлениях, дела, возбуждённые по требованию министра внутренних дел и генерал-А. или по собственной инициативе директора публичного преследования. В 1986 в Великобритании была создана Государственная обвинительная служба с королевскими обвинителями на местах.

Уголовное преследование вправе осуществлять и иные государственные органы – Управление налоговых сборов и Управление по борьбе с крупномасштабным мошенничеством.

Полиция которая входит в систему органов Министерства внутренних дел Великобритании. В основе организации полиции как правоохранительного органа находится административно-территориальное деление Великобритании, полиция делятся следующем порядке: Столичная полиция и Полиция лондонского Сити, столичная полиция обеспечивает охрану членов королевской семьи, членов Правительства Великобритании и сотрудников дипломатических правительств и консульских учреждений, а также координирует деятельность по расследованию террористических действий. Также имеется подразделения полиции в административно-территориальных единицах Великобритании.

В большой части хотелось отметить что до 1985 г. практически только полиция принимала решение о возбуждении уголовного дела и занималась расследованием преступлений. После принятия закона «О расследовании преступлений» 1985г., создана Государственная Обвинительная служба с возложением на нее задачи расследования всех преступлений в Англии и Уэльсе. Эта служба была призвана компенсировать недостатки полицейского расследования, которые имелись в большинстве случаев в тяжких преступлениях, приводящих нередко в силу недостаточности собранных доказательств к судебным ошибкам и неправильным решениям. Однако необходимо признать, что полиция тем не менее продолжает оставаться основным органом расследования.

В судебном порядке Королевская служба уголовного преследования и полиция принимая решение о необходимости возбуждения уголовного дела, совершившего уголовное преступление. Все органы полагаются на Инструкцию, так согласно инструкций все должны исходить из концепции публичного интереса. В начальном этапе работы по данной методике основная проблема заключалась в «индивидуализации» для каждого конкретного случая достаточно абстрактных критериев, содержащихся в Инструкции. Однако как известно при решении судьбы человека невозможно использовать какие либо абстрактные критерий, в связи с чем в 90-х годах Великобритании применялся своеобразный эксперимент, смысл которого состоял в том, что Королевская служба уголовного преследования, получив дело из полиции, передает его в службу пробации (*прим.автора – эксперты психологии*), которая собирает информацию о личности обвиняемого, проводя с ним подробные и продолжительные беседы, тем самым составляется прогноз последующего поведения данного лица для предупреждения совершения им новых преступлений, а собранный материал передается обратно в Королевскую службу уголовного преследования, которая его учитывает при принятии решения о дальнейшем движении дела. Таким образом неполнота Инструкции восполняется официальным документом. Тем не менее имеется порядок обжалования через суд решения отказа от уголовного преследования.

Однако, до сегодняшнего дня базовая модель английского (*прим.автора – в том числе и многих других государств*) уголовного преследования осталась и заключается в наличии выбора между двумя вариантами реакции государства на преступление, исходя из его опасности для общества: первое – возбуждение уголовного дела в отношении лица; второе – отказ от уголовного преследования.

Как отмечалось выше законодательство Великобритании разнятся в административно-территориальных устройствах, так в Шотландии исторически действует система должностного государственного обвинителя по уголовным делам, функций которой похожи на аналогичные системы Казахстана. При этом изучение показало характерность и важной чертой данной Шотландской системы – где в уголовном процессе кроме указанного выше господствует концепция целесообразности. То есть орган уголовного преследования и иные компетентные должностные лица имеют широкие и ничем неограниченные полномочия выраженное в

отказе от возбуждения уголовного дела на лицо не только тогда, когда отсутствует состав или события преступления, истечение сроков давности и т.п., но и просто в силу нецелесообразности привлечения данного лица к уголовной ответственности. Всегда необходимо определять и оценить в чем заключается польза того или иного решения, не будет ли в реальной действительности бременем для обвиняемого, общества и государство, куда входит в том числе материальные и физические затраты на данную процедуру. Данное обстоятельство не препятствует повторному рассмотрению по тому же делу и не требует для этого формальной отмены, а также не влечет какой либо ответственности для должностного лица принявшего решения, чем сильно отличается от процедуры предусмотренной в РК.

Великобритании как и во многих государств проводится производство упрощенном порядке. Однако необходимо отметить нюанс рассмотрения дела в судебной инстанций и указанный порядок, так в число которых входят дела по следующим категориям: -

- малозначительные (*не представляющие большой общественной опасности*);

- смешанные преступления, в отношении которых установлен альтернативный порядок разбирательства в зависимости от волеизъявления сторон, сложности дела и размера причиненного ущерба;

- ряд тяжких преступлений, по которым установлены смягчающие обстоятельства или которые не представляют собой опасности для общества.

Производство по делу имеет упрощенно-процессуальное рассмотрение, отсутствует стадия судебного рассмотрения, дело разрешает единолично магистрат (*прим.автора – юрист имеющий часть полномочий суда*), участие защитника не является обязательным (*прим. автора – если санкция статьи не предусматривает лишения свободы*), также имеют факты что рассмотрения производится заочно (*прим.автора – без участия обвиняемого*).

По упрощенному производству смешанные преступления рассматриваются с согласия обвиняемого, которое дается в письменной форме. Необходимо указать что согласие дают по мотивам того, что магистрат не имеет права давать наказание не более шести месяцев лишения свободы, в то время за подобное

преступление в ином порядке рассмотрения дела можно получить гораздо большой срок.

Хотя законодательство Великобритании различается правовой системой и достаточно территориально отдалена от Республики Казахстан нельзя утверждать что общая система и функции государственных органов досудебного производства сильно отличаются. Тем временем имеются проведенные успешные и негативные опыты в различных стадиях рассмотрения уголовных дел, которые необходимо учитывать в законотворческой деятельности.

Список использованных источников:

1. Кэмбриджский юридический журнал (The Cambridge Law Journal)
2. Блэкстонс: Криминальная практика (Blackstone's Criminal Practice 2014, 978-0-19-968140-2).
3. Решетников Ф.М. Правовые системы стран мира: Справочник. М., 1993.
4. Головки Л.В. Альтернативы уголовному преследованию в совершенном праве. СПб.: Юридический центр Пресс, 2002.
5. Дашков Г. Полномочия прокурора: какой опыт заимствовать // Законность, 1995, № 6.
6. Уголовное судопроизводство (Criminal Justice, 978-0-19-969496-9).
7. Бернэм У. Суд присяжных заседателей. М., 1995.
8. Головки Л.В. Альтернативы уголовному преследованию в современном праве. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002.
9. Апарова Т. В. Суды и судебный процесс Великобритании. Англия, Уэльс, Шотландия. М., 1996.
10. Михеенко М.М., Шибико В.П. Уголовно-процессуальное право Великобритании, США и Франции. Киев, 1988.
11. Решетникова И.В. Доказательственное право Англии и США. Екатеринбург, 1997.
12. Головки Л.В. Альтернативы уголовному преследованию в современном праве. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002.
13. Крылова Н.Е., Серебрянникова А.В. Уголовное право зарубежных стран. М., 1998.
14. Апарова Т.В. Суды и судебный процесс Великобритании. М., 1996. – С. 139-143; Апарова Т.В. Судебная система Шотландии // Судебные системы западных государств / Отв. ред. В.А. Туманов. М., 1991.
15. www.oxfordtextbooks.co.uk/law
16. Головки А. В. Современная практика освобождения от уголовного преследования в Шотландии // Вестник МГУ., Сер. 11. – 1998. – № 2.
17. Лучина В.О., Василевича Г.А., Прудникова А.С. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов / ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001.

18. Кобликова А.С. М. Правоохранительные органы. Схемы с комментариями и пояснениями. БЕК, 2002.
19. Ендольцевой О.А. Правоохранительные органы: учебник для студентов вузов, обучающийся по специальности «Юриспруденция».
20. Романов А.К. Правовая система Англии: Учеб. пособие. М.: Дело, 2000.

Удовик Я.В.

студентка,

*Навчально-науковий інститут права, соціальних технологій
Чернігівського національного технологічного університету*

*Науковий керівник: **Осипенко І.П.***

старший викладач,

Чернігівський національний технологічний університет

ПОНЯТТЯ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ШАХРАЙСТВА

Останнім часом в Україні шахрайство набуло поширення і характеризується зміною форм, видів і способів. З економічними перетвореннями в країні, розвитком ринкових відносин пов'язано проникнення шахрайства до сфери підприємницької діяльності: інвестиційної, страхової, банківської [1, с. 562]. До дослідження проблем, пов'язаних з розумінням шахрайства звертались Сергієвський Н.Д., Якимов І.Н., Шепітько В.Ю., Панов Н.І., Ларичев В.Д., Даньшин І.Н., Гаєнко В.І. та інші.

В КК України стаття 190 шахрайство – це заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою [2]. Предметом шахрайства може бути не тільки майно, а й право на таке майно (наприклад, заволодіння шляхом шахрайства такими документами, що надають право вступити у спадщину, отримати майно за заповітом, вимагати виконання майнових зобов'язань та ін.)

Шахрайський обман являє собою такий вплив на поведінку власника майна або особи, що відає майном чи охороняє його, який здатний ввести цю особу в оману відносно добровільних дій з передачі майна винному. Шахрайський обман передбачає передачу злочинцю майна самим потерпілим або іншою особою [1, с. 562]. Бойцов О.І. зазначає, що вдаючись до обману або зловживання

довірою з метою безоплатного звернення на свою користь чужого майна, злочинець фальсифікує свідомість і волю власника майна таким чином, що той, уведений в оману, ніби «добровільно» відчужує на користь шахрая власне або довірене йому майно, вважаючи, що для цього є законні підстави [3, с. 320].

Аналіз характеру дій шахраїв дозволяє говорити про наявність типових для більшості шахрайських операцій етапів вчинення злочину, що охоплюють: підготовку до проведення шахрайської операції, у тому числі розробку схеми операції, здійснення необхідних організаційних і технічних заходів; безпосереднє вчинення обманних дій; заволодіння майном; ухилення від відповідальності [4, с. 83]. Зазвичай шахраї психологічно точно вибирають жертву злочину, впливають на такі її особистісні якості, як корисливість, довірливість, азарт, легковажність, відсутність належного життєвого досвіду. Постраждалим рухає прагнення отримати без праці значну майнову вигоду, азарт картяра, іноді жалість до уявної «жертви» стихійного лиха чи інших життєвих обставин, що спонукає продавати за безцінь «коштовності», «золоті» вироби і т. п. [5, с. 744].

Існують різноманітні способи шахрайства, які можуть бути класифіковані за різними підставами. Так, залежно від спрямованості шахрайського посягання розрізняють такі основні способи шахрайства:

1) з метою заволодіння державним або колективним майном:

– заволодіння матеріальними цінностями шляхом отримання цього майна за підробленими документами на базах, складах та інших об'єктах з використанням упущень відповідних службових осіб;

– заволодіння грошовими коштами шляхом незаконного отримання державних пенсій або інших виплат від органів соціального захисту за допомогою підроблених документів про стаж роботи, заробіток та інші дані, необхідні для отримання пенсії;

2) з метою заволодіння індивідуальним майном громадян: підміна предметів продажу, обміну і грошових коштів, що підлягають передачі контрагенту (використання шахраями грошових і майнових «ляльок»);

– продаж виробів нижчої, ніж передбачено домовленістю, якості (продаж прикрас з міді, латуні чи бронзи як золотих);

– заволодіння предметами угоди без наміру виконати зобов'язання за договором (залишення потерпілого під якимось приводом і зникнення через прохідний двір – «протяг»);

– обрахування потерпілого при розміні великих купюр грошей або при купівлі; знахідки і видурювання грошей як частини вартості «знайденого»;

– обман під час азартних ігор; проведення лотерей, ворожіння чи знахарство як форми обману; шлюбні афери; збирання «пожертвувальних»; продаж невідчужуваного майна [1, с. 565].

Найчастіше шахраями використовується такий спосіб, як укладення нездійсненого договору. При цьому головне завдання – укладення угоди на умовах шахрая, що передбачає одержання ним у своє розпорядження матеріальних коштів й відстрочене виконання власних зобов'язань. Отримані в такий спосіб у кредит товари або кошти привласнюються, а зустрічні зобов'язання шахраєм не виконуються.

Способи, які використовуються для обману потерпілого при укладанні свідомо нездійсненого договору, умовно можна розділити на дві основні групи, у межах яких шахраями використовуються численні комбінації введення в оману потерпілого: способи, що забезпечують створення переконаності у потерпілого щодо комерційного статусу шахрая та легальності його господарської діяльності; способи, що забезпечують одержання згоди потерпілого на укладання договору на пропонованих шахраєм умовах [4, с. 87].

Важливим елементом криміналістичної характеристики злочинів є обстановка вчинення злочину. Обстановка вчинення шахрайства тісно пов'язана зі способом злочину. При вчиненні шахрайства може мати місце створення злочинцем обстановки, що сприяє досягненню мети заволідіти цінностями шляхом обману або зловживання довірою. У криміналістичній літературі зазначається, що шахрай може демонструвати своє удаване знайомство із впливовими людьми (пред'являти візитні картки, фотографії, автографи), демонструвати поінформованість у певних питаннях, пропонувати дружбу, запрошувати до ресторану, розповідати про себе. Шахрайський обман також може виражатися в конклюдентних діях, які вводять потерпілого в оману щодо необхідності передачі майна. Такими визнаються: використання форменого одягу особою, що не має права його носити, і заволодіння на цій підставі майном; уживання продуктів під видом готовності сплатити їхню вартість;

зміна зовнішнього вигляду, форми або властивостей різних предметів, видаючи їх за інші предмети з метою заволодіння майном [6, с. 353].

Шахраї активно використовують сприятливу обстановку для вчинення своїх протиправних діянь. Але не всі види шахрайства відбуваються в людних місцях, наприклад купівлі-продажу авто-, мототранспорту реалізується в присутності потерпілого та шахрая, уявне працевлаштування на роботу може відбуватися в офісі «роботодавця», купівля-продаж нерухомості – у нотаріальній конторі, при інтернет-шахрайстві таким місцем є віртуальний простір. Тобто взаємозв'язок між елементами криміналістичної характеристики розглянутого діяння, а саме: спосіб вчинення шахрайства, його механізм обумовлюються обстановкою вчинення даного злочину.

Також елементом злочину є сліди залишені на місці злочину. Шаров А.В. вказує, що при розслідуванні шахрайства в сфері обігу житла залишаються не тільки матеріальні сліди, але і ідеальні – уявний образ злочинця. Ідеальні сліди у вигляді уявного образу злочинця найчастіше формуються у потерпілих, оскільки вони бачать шахрая найбільш довго. Однак він акцентує увагу на те, що при даному виді шахрайства, найчастіше сліди вчинення злочину залишаються в документах [7].

Ларичев В.Д., досліджуючи шахрайство в сфері страхування звертає увагу на те, що злочинець залишає найчастіше матеріально-фіксовані сліди: сліди рук, сліди транспортних засобів, транспортні засоби, що використовуються для провокування ДТП, майно, яке страхує злочинець, сліди пожеж, фіктивні страхові поліси та інші документи [8].

Отже, шахрайство являє собою своєрідну «інтелектуальну» злочинну діяльність. Здійснення такої діяльності передбачає, що шахрай у своїй свідомості розробляє різні схеми проведення шахрайської операції. Шахраями вирішуються такі розумові завдання, які спрямовані на визначення: а) предмета посягання; б) кола осіб, які зацікавлені в одержанні майнової вигоди; в) механізму впливу на потерпілого; г) місця, часу, обстановки вчинення шахрайських дій.

Список використаних джерел:

1. Шепітько В. Ю. Криміналістика: Підручник для студентів юрид. спец, вищих закладів освіти. – Кол. авторів: Глібко В. М., Дудніков А. Л.,

Журавель В. А. та ін. / За ред. В. Ю. Шепітька. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. – 684 с., 2001.

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 // Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/>

3. Бойцов А. И. Преступления против собственности. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. – 775 с.

4. Ларичев В. Д., Спирин Г. М. Коммерческое мошенничество в России. Способы совершения. Методы защиты. – М.: Экзамен, 2001. – 256 с.

5. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Российская Е. Р. Криминалистика. Учебник для вузов / Под ред. Р. С. Белкина М.: НОРМА – ИНФРА-М, 2000. – 990 с.

6. Настільна книга слідчого: (Наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів) / Панов М. І., Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. та ін. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2003. – 720 с.

7. Михайлов А. И. Деятельность следователя по предупреждению преступлений. – М.: Всесоюз. ин-т по изуч. причин и разработке мер предупреждения преступности, 1976. – 98 с.

8. Ларичев В. Д. Мошенничество в сфере страхования. Предупреждение, выявление, расследование. – М.: ФБК-ПРЕСС, 1998. – 160 с.

Шигуров А.В.

кандидат юридических наук, доцент,

Средне-Волжский филиал Российской правовой академии

Министерства юстиции Российской Федерации

МЕХАНИЗМ ЗАЩИТЫ ПРАВ ТЯЖЕЛО БОЛЬНЫХ ОБВИНЯЕМЫХ (ПОДОЗРЕВАЕМЫХ) ПО УПК УКРАИНЫ И РОССИИ

Проблемы нарушения прав подозреваемых и обвиняемых являются во многом общими для Украины и России. Одной из них является отсутствие надежного механизма защиты права на жизнь, здоровье и медицинскую помощь. Украинские и российские СМИ часто публикуют сообщения о гибели заключенных под стражу [3; 4; 7]. Одной из распространенных причин смерти заключенных является неоказание надлежащей медицинской помощи больным заключенным.

Попыткой решения данной проблемы стало внесение Федеральным законом от 29 декабря 2010 г. дополнений в ст. 110 УПК РФ, предусматривающих, что мера пресечения в виде

заключения под стражу изменяется на более мягкую при выявлении у подозреваемого или обвиняемого в совершении преступления тяжелого заболевания, препятствующего его содержанию под стражей и удостоверенного медицинским заключением, вынесенным по результатам медицинского освидетельствования.

Принятие вышеуказанного закона во многом было обусловлено реакцией общественности на смерть 16 ноября 2009 года С.Л. Магницкого и 30 апреля 2010 года В.В. Трифионовой в больнице «Матросской тишины». В каждом случае Президент РФ был вынужден лично давать поручения о проведении расследования данных смертей, результатом которых стали возбужденные уголовные дела, увольнения высокопоставленных чиновников ФСИН, отставка федерального судьи. Следующим шагом стало внесение 13 сентября 2010 г. законопроекта о внесении изменений в ст. 110 УПК РФ и статью 24 Федерального закона от 15 июля 1995 года № 103-ФЗ «О содержании под стражей подозреваемых и обвиняемых в совершении преступлений».

Как указывалось в пояснительной записке к законопроекту, в 2008 году в следственных изоляторах умерло от имеющихся заболеваний 276 лиц, содержащихся под стражей; в 2009 году от заболеваний умерло 233 человека; подавляющее большинство случаев смерти подозреваемых и обвиняемых обусловлено тем, что они имели тяжелую, нередко трудноизлечимую болезнь или некурабельную патологию (запущенные случаи туберкулеза, ВИЧ-инфекции на терминальной стадии заболевания, онкопатологию и др.) [2].

В процессе обсуждения в Государственной Думе в текст законопроекта было внесено важное уточнение. В первой редакции законопроекта предусматривалась лишь возможность изменения меры пресечения в виде заключения под стражу при выявлении у подозреваемого или обвиняемого тяжелого заболевания, удостоверенного медицинским заключением («...может быть изменена мера пресечения в виде заключения под стражу...»). В последующем формулировки были изменены и приобрели императивный обязывающий характер: «...Мера пресечения в виде заключения под стражу ... изменяется на более мягкую при выявлении у подозреваемого или обвиняемого в совершении преступления тяжелого заболевания...». Действующая редакция ст. 110 УПК РФ обязывает дознавателя, следователя, судью, в производстве которых находится уголовное дело, изменить меру

пресечения с заключения под стражу на более мягкую при выявлении у подозреваемого или обвиняемого в совершении преступления тяжелого заболевания, препятствующего его содержанию под стражей и удостоверенного медицинским заключением, вынесенным по результатам медицинского освидетельствования. Таким образом, позиция законодателя недвусмысленна: в данной ситуации лицо, осуществляющее производство по делу, не вправе оставить под стражей больного подозреваемого или обвиняемого.

Как видим, российский законодатель отступил от общего правила о том, что решение о заключении под стражу должно приниматься должностным лицом с учетом фактических обстоятельств конкретного дела. Причиной тому является принципиальное отличие ситуации, когда под стражу заключается тяжело больной обвиняемый (подозреваемый), нуждающийся в лечении, которое в СИЗО не может быть оказано. Право на жизнь является главным из прав, принадлежащих человеку. Первичность данного права обусловлена тем, что посягательство на него, повлекшее гибель человека, делает бессмысленным защиту всех других прав человека. Его нарушение ставит под угрозу само существование человека, являющегося высшей ценностью согласно ст. 2 Конституции РФ [6, с. 28].

Таким образом, там где стоит выбор между правом на свободу подозреваемого (обвиняемого) и обязанностью государства обеспечить посредством правосудия защиту значимых для общества ценностей – такое решение можно доверить уполномоченному законом должностному лицу. Если же под угрозу ставится жизнь подозреваемого (обвиняемого) выбор очевиден – приоритеты в данной ситуации определены Конституцией РФ.

Отмечая достоинства принятого закона, необходимо указать и на его недостатки.

1. Рассматриваемые изменения совершенствуют механизм защиты лишь тех подозреваемых или обвиняемых, чье заболевание было обнаружено уже после избрания меры пресечения. Однако, перечисленные в вышеуказанном Постановлении Правительства РФ заболевания, как правило, возникают еще в период нахождения подозреваемого (обвиняемого) на свободе. Подозреваемые (обвиняемые), конечно, могут при избрании меры пресечения ссылаться на ст. 99 УПК РФ, которая обязывает судью учитывать при избрании меры пресечения в отношении подозреваемого или

обвиняемого в совершении преступления его состояние здоровья. Однако, во-первых, в такой ситуации степень защищенности жизни и здоровья подозреваемого (обвиняемого) будет принципиально другой. Во-вторых, уголовно-процессуальный закон не предусматривает права судьи назначить медицинское освидетельствование для определения состояния подозреваемого (обвиняемого) при решении вопроса об избрании меры пресечения. Судья лишен возможности провести проверку представленных обвиняемым (подозреваемым) медицинских документов, заключений экспертов, специалистов, если они будут поставлены под сомнение, следователем и прокурором. Следовательно, он будет вынужден либо отбрасывать эти доказательства без достаточного обоснования данного решения, либо делать самостоятельные выводы в той области, в которой он не является профессионалом. Об опасности таких суждений судьи верно писал профессор Н.А. Подольный [1, с. 34]. Поэтому, прежде чем отвергнуть заключение эксперта, необходимо обратиться за разъяснением к специалисту, а в том случае, если и этого окажется мало, – провести повторную экспертизу. Таков алгоритм, который должен лежать в основе оценки заключения эксперта следователем или судьей. На наш взгляд, это очевидная недоработка законодателя: не должно заключаться под стражу лицо, имеющее тяжелые заболевания, несовместимые с содержанием в СИЗО.

2. С 1 января 2015 года вступает в силу ч. 3 ст. 58 Федерального закона «Об основах охраны здоровья граждан в РФ», предусматривающая право граждан на проведение независимой медицинской экспертизы, направленной на установление состояния здоровья гражданина. Пока механизм реализации данного права не регламентирован. На наш взгляд, заключенные под стражу, как и другие граждане, должны иметь гарантированную законом возможность обратиться в независимые медицинские организации для определения состояния своего здоровья. Доступ врачей к заключенному под стражу для оценки состояния его здоровья не должен ограничиваться администрацией СИЗО. Соответствующие изменения должны быть внесены в Федеральный закон «О содержании под стражей подозреваемых и обвиняемых в совершении преступлений».

Поскольку на сегодняшний день УПК Украины не содержит в себе норм, запрещающих заключение под стражу имеющих тяжкие заболевания обвиняемых (ст. 176-206 УПК Украины) [5],

украинский законодатель может использовать рассмотренные выше нормы при совершенствовании механизма защиты права на жизнь обвиняемых, заключенных под стражу. Установленный в законе запрет на заключение под стражу тяжело больных обвиняемых будет надежной гарантией их прав.

Список использованных источников:

1. Подольный Н.А. Отдельные проблемы оценки заключения эксперта // Эксперт-криминалист. – 2006. – № 1. – С. 31-34.
2. Пояснительная записка «К проекту Федерального закона «О внесении изменений в ст. 110 УПК РФ и ст. 24 Федерального закона «О содержании под стражей подозреваемых и обвиняемых в совершении преступлений» [Электронный ресурс]. Доступ из справ.-правовой системы «КонсультантПлюс».
3. Право на бесправие. История смерти в луганском СИЗО // <http://www.ostro.org/general/society/articles/416243/>
4. Смерть заключенных в СИЗО // <http://www.rg.ru/sujet/3995/>
5. УПК Украины от 13 апреля 2012 г. № 4651-VI // <http://kodeksy.com.ua/ka/upku-2012.htm>
6. Шигурова Е. И. Производство по делам частного обвинения. Сущность, особенности и проблемы уголовного судопроизводства. – Саранск: Изд-во Мордов. ун-та, 2008. – 116 с.
7. Эпидемия смерти: как выжить в милиции и СИЗО? // http://censor.net.ua/resonance/195734/epidemiya_smerti_kak_vyjit_v_militsii_i_sizo

Шигурова Е.И.

кандидат юридических наук, доцент,

Мордовский государственный университет имени Н.П. Огарева

СТАТУС ПОТЕРПЕВШЕГО ПО УПК УКРАИНЫ, ЭСТОНИИ, ЛАТВИИ

Проблемы защиты и восстановления прав потерпевших являются одной из важных и актуальных проблем уголовно-процессуального законодательства зарубежных государств. Различные правовые системы решают данную проблему, удовлетворяя потребность в адекватном правовом регулировании. Исследования такого рода позволяют выявить пробелы в законодательстве, общее и особенное в регулировании статуса

потерпевших, уникальные правовые нормы и в конечном итоге найти наиболее оптимальный вариант правовой регламентации.

Уголовно-процессуальное законодательство РФ формировалось под воздействием различных правовых систем, что неизбежно привело к сочетанию в нем неоднородных элементов. Столкновение в его рамках принципов публичности и диспозитивности уголовного преследования не способствовало стройности всей системы норм уголовно-процессуального права. Развитие уголовно-процессуальной формы оказало влияние на формирование институтов частного и частно-публичного обвинения зарубежных государств. Так, Уголовно-процессуальный закон Латвии (далее – УПЗ Латвии) в качестве принципов уголовного судопроизводства закрепляет возможность осуществления обвинения в публичном и частном порядке (ст. 7 УПЗ Латвии) [2].

«Уголовный процесс ведется в интересах общества независимо от желания того лица, которому причинен вред. Такой уголовный процесс является уголовным процессом публичного обвинения, в котором функция обвинения от имени государства реализуется прокурором.

По деяниям, предусмотренным статьями 90, 130 (в связанных с насилием в семье случаях), статьями 131, 132, 136, 145, частью первой статей 159 и 160, статьями 168, 169, 180, 197, частью первой статей 200 и 260 Уголовного закона, уголовный процесс публичного обвинения начинается, если получено заявление от лица, которому причинен вред.

По деяниям, предусмотренным статьей 130 (за исключением связанных с насилием в семье случаев), статьями 156, 157 и 158 Уголовного закона, ведется уголовный процесс частного обвинения, в котором функцию обвинения реализует потерпевший» [2].

Уголовно-процессуальный кодекс Украины 2012 г. также закрепляет публичность и диспозитивность как самостоятельные принципы уголовного производства (ст. 25, 26 УПК Украины) [3].

УПК Эстонии, не закрепляя принципа диспозитивности, говорит об обязательности уголовного процесса, что выражает публичное начало уголовного судопроизводства.

«Ст. 6 Принцип обязательности уголовного процесса.

При обнаружении признаков преступления следственный орган и прокуратура обязаны осуществлять уголовное производство, если отсутствуют исключаящие это обстоятельства, указанные в статье 199 настоящего Кодекса, либо если согласно части 2 статьи 201,

статье 202, 203, 204 или 205 настоящего Кодекса отсутствуют основания для прекращения уголовного процесса по соображениям целесообразности» [1].

Своеобразием характеризуется законодательное закрепление правового статуса потерпевшего, закономерно зависящее от принципиальных положений уголовно-процессуального законодательства зарубежных государств.

Так, в УПК Латвии закрепляются категории лиц, которые могут быть признаны потерпевшим, при этом лицо может быть признано потерпевшим только с письменного согласия его самого или его представителя. В УПК определены общие принципы реализации прав потерпевшего: права потерпевший может осуществлять только в части уголовного процесса, непосредственно относящейся к преступному деянию, которым ему причинен вред. Расширение диспозитивности в уголовном процессе Латвии позволило нормативно закрепить возможность потерпевшего на всех стадиях уголовного процесса и во всех его видах примириться с лицом, причинившим ему вред. Права потерпевшего закреплены в зависимости от стадий уголовного процесса: в досудебном уголовном процессе, в суде первой инстанции, в суде апелляционной инстанции, в суде кассационной инстанции. Такой законодательный подход позволяет избежать нарушений прав потерпевшего в ходе всего уголовного судопроизводства.

УПК Эстонии закрепляет процессуальный статус лица, которому уголовным преступлением причинен моральный, физический или имущественный вред, а также юридическое лицо, которому причинен имущественный вред как пострадавшего, при этом права и обязанности потерпевшего возникают у лица с момента подачи заявления о совершении в отношении него уголовного преступления или заявления о привлечении ее к производству как потерпевшего. Статус потерпевшего определяется применительно ко всему уголовному судопроизводству, независимо от стадии уголовного судопроизводства. В случае если потерпевший дает согласие на применение упрощенного производства, то он не имеет права на отказ от данного согласия, не имеет права участвовать в дебатах, приносить жалобы на приговор или определение суда.

УПК Украины, закрепляет возможность признания потерпевшим физическое и юридическое лицо, при этом права и обязанности потерпевшего возникают у лица с момента

представления заявления о совершении относительно него уголовного правонарушения или заявления о привлечении его к производству как потерпевшего. Потерпевшему вручается памятка о процессуальных правах и обязанностях лицом, которое приняло заявление о совершении уголовного правонарушения. Если лицо не подало заявление о совершении относительно него уголовного правонарушения или заявление о привлечении его к производству как потерпевшего, то следователь, прокурор, суд имеет право признать лицо потерпевшем только по его письменному согласию. При отсутствии такого согласия лицо в случае необходимости может быть привлечено к уголовному производству как свидетель.

Права потерпевшего закреплены в зависимости от этапов уголовного судопроизводства – в ходе уголовного производства и в ходе судебного производства в любой инстанции.

При этом на всех стадиях уголовного производства потерпевший имеет право примириться с подозреваемым, обвиняемым и заключить соглашение о примирении, что является основанием для закрытия уголовного дела.

Список использованных источников:

1. УПК Эстонской республики от 12 февраля 2003 г. // http://estonia.news-city.info/docs/sistems/dok_iegbz/index.htm
2. Уголовно-процессуальный закон Латвии от 21 апреля 2005 года // http://www.pravo.lv/likumi/29_upz.html
3. УПК Украины от 13.04.2012 № 4651-VI // <http://kodeksy.com.ua/ka/upku-2012.htm>

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

**МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнєцова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 22.10.2014. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 6,98. Тираж 100. Замовлення № 1014-61.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон +38 (0552) 399 580
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.